

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Skivebogen

Historisk Aarbog for Skive og Omegn

39. Bind - 1947

SKIVEBOGEN 1947

SKIVEBOGEN

HISTORISK AARBOG FOR SKIVE
OG OMEGN

39. BIND — 1947

SKIVE
I KOMMISSION HOS JUNGS EFTF.

1947

Udgivet af:

Historisk Samfund for Skive og Omegn

Redaktionsudvalg:

Dr. phil. *Gudmund Schütte*, Eskjær (Redaktør)

Lærer *Niels P. Bjerregaard*, Skive (Formand)

Otto L. Sørensen (Kasserer)

Skive Folkeblads Bogtrykkeri

1947¹

FORORD

„Hver By har sin Heks, hvert Sogn sine Trolde“, siger Holger Drachmann; men hver By har ogsaa sin Historie. Lad være, at der i en By ikke er sket noget, der har været skelsættende for Land eller Egn. Byen har alligevel sin Historie. Der har Fædrene hver paa sit Omraade gjort en Indsats for at føre Byen og dens Borgere frem mod lysere og lykkeligere Tider, og naar de efter et Arbejde i Strid og Møje har lukket Øjnene for sidste Gang, har Børnene stedt dem til Hvile paa Byens Kirkegaard; men de har ogsaa vedgaaet Arv og Gæld, har lagt sig i Selen for at føre Fædrenes Virke videre; thi hvert Slægtled har en medfødt Trang til at lade den Arv, de har modtaget, komme deres Børn lakkeløs i Hænde.

Lever man med i en Bys Liv, vaagner der tidt i en en ubændig Trang til at faa lidt at vide om, hvordan Byen tidligere har været, hvornaar og hvordan den er opstaaet og vokset frem, og hvordan den er blevet, netop som den er i Dag. Den Mand, der til daglig har praktiske Opgaver at tumle med, spørger naturligvis tidt forgæves, og han har som Regel hverken Tid til eller Forudsætninger for at udgranske de Ting, som han i sit Sind spørger om. Sagn og andre mundtlige Overleveringer kan yde noget; men det er Ting, der er præget af Hukommelsesfejl og Fortællerens Lyst til at „pynte“ paa en Historie.

Paa efterfølgende Sider er der gjort Forsøg paa at fremdrage noget om Skive fra dens tidligste Tid og til i Dag. Ingen ved bedre end undertegnede, at der er meget, meget mere, der kunde fremdrages; men der vil sikkert i

den lille Bog findes noget, der kan give den videbegærlige Svar paa et eller andet Spørgsmaal om den By, som nu netop er hans, hvad enten det er hans Fødeby, eller han er en udefra kommende, der har faaet sit Mandsdomsvirke i den By, der ligger i Jyllands Hjerte, men alligevel gennem sin Havn har Forbindelse med de fjerneste Dele af vor Klode.

Den opmærksomme Læser vil sikkert savne noget baade her og der, og han vil maaske ogsaa finde, at et eller andet kunde undværes; men saadan vil det altid være, hvor der skal skønnes over, hvad der skal tages med, og hvad der skal udelades — Skøn er godt, men ogsaa tilfældigt.

Stoffet er — gennem et langt Aaremaal — fundet frem, naar en eller anden Milepæl eller Mærkedag i Skives eller dens Institutioners og Korporationers Liv gav særlig Anledning dertil. Undertiden er Undersøgelserne foretaget af egen fri Drift, undertiden efter Opfordring fra Sammenslutninger eller enkelte særligt interesserede.

Den efterfølgende Form har Stoffet faaet som Følge af, at det er blevet samlet i en Artikel til et større Værk. I dette var Pladsen naturligvis afstukket, og Enkeltpersoners Liv og Virke ikke omtalt. Artiklen er her blevet udvidet en Del, men følger ellers samme Skema. For at oplyse om, at der har levet Personer i Byen, hvis Liv og Virke absolut fortjener at mindes, er der tilføjet et nyt Afsnit: *Personalia*. Det skal her villigt indrømmes, at mange flere burde være fremdraget, maaske skulde enkelte have været udeladt til Fordel for andre; men her gælder det atter, at Skøn er et Valg, der altid har en vis Fejlprocent.

Der er ingen nulevende Personer taget med under *Personalia*.

Skive i September 1947.

NIELS P. BJERREGAARD

SKIVE

Ved Aaen, som langsomt mod Fjorden sig snor
for fuldstændig slettet at blive,
hvor Odderen bygger, og Aakanden gror,
hvor Ørreden dybt under Vandbrynet bor,
der ligger det ældgamle Skive

i Hjertet af Jylland, hvor Stormene frit
i Tage og Døre kan rive.
Og Byen paa Bakken kan synes saa vidt;
den staar gennem Fjorden med Verden i Trit;
det bringer Impulser til Skive.

Og stejle er Gader, og brat hver en Sti,
man tidt efter Vejret maa hive.
Derfor kan de gamle ej Gaderne li';
de standser, naar Kendinge kommer forbi
og snakker lidt gammelt om Skive.

Men den, som har Mod, og som kan sine Ting,
kan vidt udi Byen det drive.
Her agter man Folk efter Arbejdets Sving;
at køre med Snobber og Narre i Ring
er Løjer og Langkaal i Skive.

Her skændes man bravt gennem Hverdagens Færd;
Humøret skal holdes i Live.
Men er der en Sag, der for Byen har Værd,
da slet ingen Borger er mut eller tvær;
thi da staar man sammen for Skive.

For fremad og opad er Borgernes Id,
og Velstand det Løsen kan give.
Man ved, hvis man slider af yderste Flid,
vil Byen gaa frem i den kommende Tid,
og stolt er hver Borger af Skive.

Niels P. Bjerregaard.

Skives Segl.

Skives ældst kendte Segl bærer Aarstallet 1579. Som det ses af Afbildningen, er Midterfeltet prydet med et Billede, der viser en Bro over en Aa, og i Vandet under Broen svømmer en Ørred. I et Cirkelbaand omkring Billedet staar følgende Indskrift: SHIVE STADS

SEGRET, ANNO 1579. Seglet har været trefarvet, idet Broen var rød, Vandet var blaat, og Ørreden samt Intervallerne imellem Bogstaverne paa Cirkelbaandet stod i Sølvfarve.

Ørreden kendetegner Skive som liggende ved Karup Aa, der i ældre Tid var kendt viden om for sin Rigdom paa denne Fiskeart; det er ganske vist længe siden; thi allerede i en Indberetning fra 1743 meddeler Provst *Hasse*, at „Skive Aa har tilforn været meget fiskerig, men paa de sidste 10 Aar har dette Fiskeri saa mærkelig aftaget, at den nu ikke kan fournere Skive By“. Broen kendetegner Skive som liggende ved det gamle Vadested, der senere, da Strømmen blev smallere, blev afløst af en Træbro.

Der kendes endnu et Segl fra ældre Dage, nemlig 1584. I dette Segl svarer Billedet i Midterfeltet omtrent til det i Seglet fra 1579; men Indskriften paa Cirkelbaandet omkring Billedet er affattet paa Latin og ser saaledes ud: SIGILUM - DE - SCHIVENSIS - 1584.

Seglet fra 1584 er afbildet i „Trap“, hvor Seglet fra 1579 ikke findes.

Af Skives Historie.

Ved Niels P. Bjerregaard.

„Gud skabte Landet, og Menneskene byggede Byerne“, er en kendt international bevinget Sætning. Den engelske Forfatter, der først har formet den, maa vel have ment, at efterhaanden som Kulturen steg, indsaar Menneskene, at de maatte forbedre lidt paa Jorden for at gøre den bedre egnet til Brug for deres Formaal.

Hvor byggede Menneskene nu disse Byer? Hvad var Grunden til, at de netop lagde Byerne, hvor vi nu til Dags finder dem?

Vi ved positivt, at enkelte Byer er opstaaet som Følge af et Fyrstelune; men langt den største Del er vokset frem, hvor der var gode naturlige Betingelser for at skaffe det nødvendige til Livets Opretholdelse.

Strandkøbing.

Her i Danmark finder vi mange af de ældste Bopladsler ved Inderenden af Fjorde eller ved Kysten af Vige, der skyder sig ind i Landet. Helst skal der ogsaa være Skov. De mange Skaldynger saadanne Steder viser os, at Fjordenes og Vigenes Skaldyr har været en rig Næringskilde for Bopladsens Folk; men ogsaa Skoven har ydet sit. Læ har den givet; Ved til at varme sig ved, naar Kulden satte ind, gav den i rigelig Mængde, og dens Utaal af Dyr gav baade Kød til Køkkenet, naar Glædens og Sorgens

Fester skulde holdes, og Skind til Klæder og Sengetøj. Bopladsernes Grunde var valgt med Omhu.

Da de bedre Baade gjorde Sørøveri muligt, var Pladserne ogsaa gode; thi mangen en Skude eller Flaade fik ikke Øje paa Bygden. Beliggenheden var delvis Skærm mod Fjender. I Tidernes Løb, da Skibene sejlede i fredelig Syssel, fandtes der ved Bopladserne som Regel Mulighed for at lave gode Havne, og mangen en Boplads voksede frem til at blive en større eller mindre Strandkøbing.

Akselkøbing.

Ogsaa inde i Landet voksede der Byer frem. Hvor Vejene krydsede hinanden, var der Mulighed for at afsætte Egnens Overskudsproduktion til de vejfarende, som drog forbi, ogsaa Mulighed for at købe Varer, som man ikke selv kunde frembringe. Vejknudepunkterne blev Handelspladser, og om disse Steder voksede de saakaldte Akselkøbinge frem.

Der fandtes endnu en Mulighed, for at en By kunde vokse frem. Over Vadesteder kunde man komme fra en Del af Landet til en anden, og den fredelige Samfærdsel vilde ingen lægge Hindringer i Vejen for; men Vadestederne kunde ogsaa bruges af Ildgerningsmænd og Fjender, og for at hindre, at den Slags vadede over, blev der lagt Vagt ved Vadestedet. Men Vagten skulde naturligvis have baade Mad og Drikke, og der blev derfor Mulighed for anden menneskelig Virksomhed end at holde Vagt, og en By kunde skyde frem.

Skive.

Skive ligger paa en Skraaning, der fra den inderste Del af Skive Fjord hæver sig mod Vest og Nord. Oprindelig har den ligget paa et Næs, idet Fjorden tidligere opfyldte den Dal, der mod Syd ligger imellem Skive og Egeris Bakker, og gennem hvis Enge Karup Aa „skrider til Havs

Skive Købstad efter Pontoppidan „Teatrum Daniæ“ 1730.

i en sindig Spiral, forinden den drev det til Flod“. Alle ved fra Aakjærs storslaaede Digt „Karup Aa“, at Engdalen Syd for Skive er smuk; men smuk er ogsaa Udsigten fra Bakketoppen, Kirkebakken, Nord for Dalen. Der har man en henrivende Udsigt mod Øst, Syd og Vest milevidt ud over et karakteristisk, jysk Landskab; mod Vest kan man endogsaa i klart Vejr øjne Nørre Nissum Kirke ved Lemvig.

I Skovbrynet ned mod Engen, hvor i ældre Tid et Nor gik ind fra Inderfjorden, findes en stor, fredet Køkkenmødding, og der er ogsaa fundet Skaldynger i Anlægget, bag det nye Museum. Disse Boplads har ligget i Læ for Norden- og Vestenvindene med fri Adgang for Lys og Sol fra Øst og Syd; men paa samme Sted, kravlet lidt længere op ad Bakken, ligger Skive af i Dag. Den gamle Boplads er altsaa vokset frem til at blive en By. Den ligger ved Fjorden, saa der er god Sejlads til den, og den ligger paa en Plads, hvor mange Veje krydser hinanden. Den har altsaa en Beliggenhed, der giver Betingelser baade for en Strandkøbing og en Akselkøbing; men den har ogsaa tidligere været en Slags Bevogningsplads. Ved Foden af Bakken, hvorpaa den ligger, var tidligere Vadestedet, der førte over til Fjendsherred, og da Salling var et fedt Land, kunde der nok være Grund til at lægge Vagt ved „Døren“, saa at Fjandboerne og andre, hvis

Bygder var mindre vel udrustede fra Naturens Haand, ikke skulde have alt for let ved at trænge frem, saa de derved skulde faa Lyst til for tit at hente sig en fed Bid hos de rige Sallingboer.

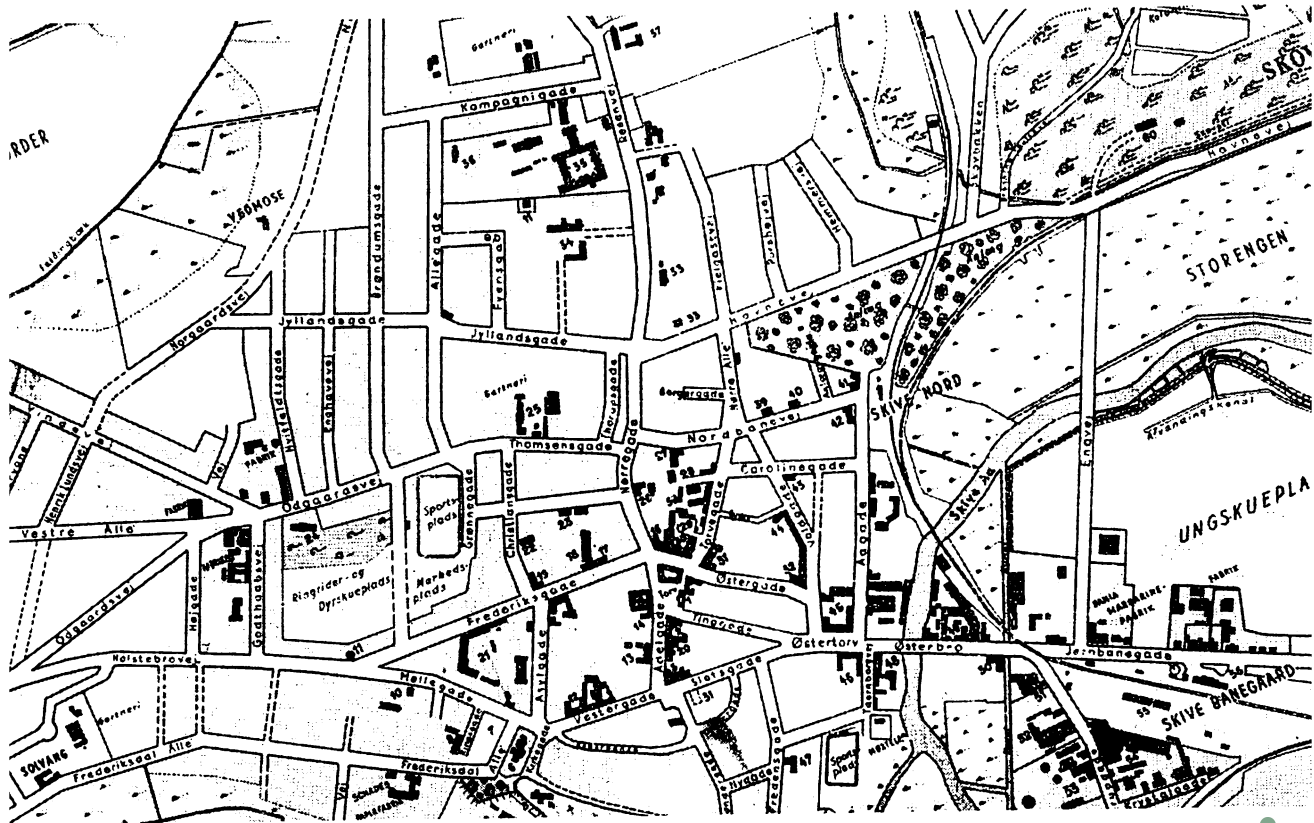
Der har altsaa været tre Grunde til, at Skive er vokset frem paa den Plads, hvor vi finder den i Dag; den sidste Grund kan endogsaa ses af dens Navn, hvis oprindelige Betydning vel har været flækket Træstamme, maaske brugt til Hegn om Lejren.

Oprindelse.

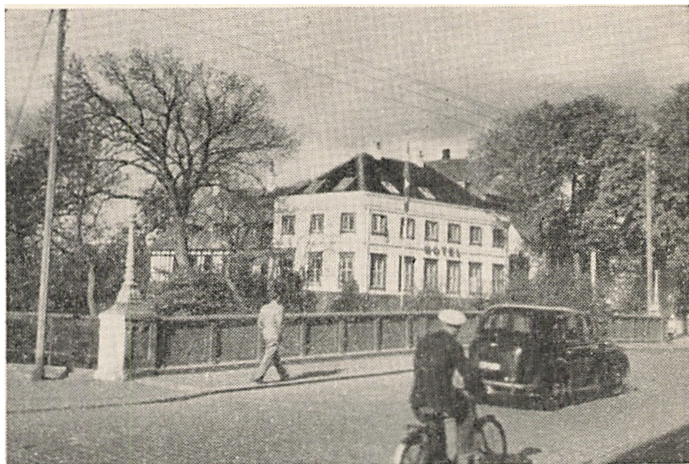
Byens Oprindelse maa føres tilbage til den graa Oltid, idet den maa være en Fortsættelse af de gamle Boplads. Hvornaar den er vokset frem til en Størrelse, saa man efter vor Opfattelse kunde kalde den en By, ved vi ikke; men da Kristendommen havde faaet saa fast Tag i Byens Befolkning, at man kunde skride til at bygge en Kirke, maa den i hvert Fald være vokset frem til en Landsbys Størrelse, og Befolkningen har for den største Parts Vedkommende vel været Fiskere; thi de kaldte Kirken St. Peder efter Fiskerapostlen af samme Navn.

Købstaden.

Om Byens ældste Historie vides næsten intet. I *Valdemar den Andens* Jordebog kaldes den Skyuæ, og det nuværende Skivehus, som dengang var Kongsgaard, kaldes Skhiuægarthæ. Byen hørte til Krongodset, og Slottet var Kongens private Ejendom. Byen var paa det Tidspunkt kun lille; men den havde dog Købstadrettigheder. Hvornaar den blev ophøjet til Købstad, vides ikke, og da Byen i 1926 fejrede 600 Aars Jubilæum, var det for at mindes den ældst kendte Dag for Stadfæstelse af Byens Rettigheder, idet *Valdemar den Femte* den 15. August 1326 paa Danehoffet i Nyborg fornyede de Rettigheder, som Byen allerede dengang havde.

Efter Tegning af Landinspektør Balling Engelsen.

Skivehus.

Senere er Byens Privilegier blevet stadfæstet til følgende Tider: Af *Christoffer af Bayern*, da han den 22. Januar 1443 gæstede Skivehus; af *Kong Hans* i Aaret 1500; af *Kong Frederik den Første* i Aaret 1530, og han gav foruden de Rettigheder, som Byen da havde, Borgerne Ret til, „at de maatte have en fri Torvedag hver Fredag“ — endnu den Dag i Dag holdes der Torvedag om Fredagen — „at ingen Fremmede skulde gjøre Forprang med nogen Kiøbmandskab to Mile paa alle Sider omkring Byen, og om Borgerne gjorde Borddag eller Slagsmaal i Byen, da at bøde til Kongen tre Mark og til Byen tre Mark, men skede det af udenkommende Folk, da at bøde til Kongen fire Mark og til Byen fire Mark“. *Kong Christian den Tredie* fornyede Skives Privilegier i Aaret 1540, og hans Efterfølger *Frederik den Anden* gjorde det i Aarene 1560, 1578 og 1580. I Aaret 1567 gav han Borgerne i Skive Lov til, at de „maatte indhegne Byens Forte (her brugt i Betydningen Gadejord) og deraf gjøre Ager og Eng, som nyttigst kan være“. Aarsagen til denne Tilladelse var, at Borgerne i Byen var blevet saa fattige, at de havde

maattet afhænde en Del af den Jord, som hørte til Byen, og derved var kommet til at mangle Foder til deres Kvæg.

Ogsaa *Christian den Fjerde* fornyede Skives Privilegier tre Gange, nemlig 1589, 1596 og 1618, og endelig blev Rettighederne stadfæstet af *Frederik den Tredie* i 1648. Dertil kom saa, at *Frederik den Femte* den 30. Maj 1759 udvidede Byens Privilegier, saa Købstadretten kom til at omfatte Landet indtil tre Mil fra Byen „eller saa langt som Salling rekker“. Det var en Udvidelse saa stor, at næppe nogen dansk Købstad kunde opvise Magen dertil.

Byen bliver større.

Byen var ikke alene lille, naar man dømte den efter Indbyggertal; men saa man hen til dens Jordtilliggende, kunde man næsten kalde den en Lilleput. Paa dette bødede *Christian den Tredie* noget, da han i 1546 nedlagde Landsbyen Braarup, idet han lod dens tre Bøndergaarde nedbryde og lagde Jorden ind under Skive By. Braarup ligger Syd for Skive og Syd for Karup Aa. Den maa altsaa oprindelig have hørt til Fjends Herred, medens den, da den blev indlagt under Skive, kom til at høre til Hindborg Herred. Om Grunden til Kong *Christian den Tredies* Ædelmodighed over for Skive kan man kun gætte, og mon man gætter meget Fejl, naar man gaar ud fra, at det var en Belønning, fordi Skive i Grevefejden, hvis Hære ogsaa trampede hen over Skive og Omegn, har staaet paa Kongens Side, medens Bønderne i Braarup — maaske endogsaa aabenlyst — støttede *Skipper Clement*. At Braarup Gaarde blev nedbrudt, tyder i hvert Fald paa, at Braarups Indbyggere efter Kongens Opfattelse fortjente en meget haard Afstraffelse. Men hvad end Grunden har været, var det en klækkelig Udvidelse af Byens i Forvejen smaa Jorder, selv om Tilvæksten var Jord af den Beskaffenhed, der, naar Vestenvinden dansede en barsk Reel hen over Egnen, kunde hvirvles op i Luften i

saa store Masser, at Egnen kunde se ud som en Taagesky. Byen blev dog ikke fri for at svare de Afgifter, som hvilede paa Braarup.

„Det kan se graat og blive godt“, siger en gammel, jysk Talemaade, og det kan for de magre Braarupjorder omtydes til, at selv magre Jorder kan ved hensigtsmæssig Læplantning, Indsigt og Omhu ved Behandlingen gøres frugtbringende. Den, der i Dag fra Skive kører ud ad Vejlevej, kommer gennem Forstaden Braarup, og han vil glæde sig over de pæne Huse og de velplejede Haver, der rander Vejen, og han vil, hvis han ikke kender det fra Historien, mindst af alt tænke paa, at Jorden her for et Par Menneskaldre siden havde Tilbøjelighed til at flyve bort, naar Vestenvinden rigtigt spillede op til Storm.

Ogsaa mod Nord og Vest er Byen skudt ud over de gamle Grænser. Byens egne Arealer rakte ikke til; thi Byens Folketal blev større og større. Udvidelser maatte altsaa foregaa paa Nabosognenes, Resens og Skive Landsogns Grunde, og efterhaanden blev saa det ene Kvarter efter det andet indlemmet i Skive. Den sidste og største Indlemmelse fandt Sted med Skæringsdag 1. April 1925; men allerede nu er de dengang indlemmede Arealer næsten helt taget i Brug til Byggepladser, og der forhandles for Tiden om en ny Indlemmelse.

At Byen kræver mere og mere Plads kan man overbevise sig om ved at betragte Stigningen i Indbyggertal. I Førstningen af det 18. Aarhundredes sidste Halvdel var dette kun godt 400 for saa at stige til 520 i 1801; 1850 var det naaet op til 1256, og 1901 til 4591; men det er nu naaet op paa næsten 13 Tusinde.

Byen grupperer sig om de gamle Færdselsaarer: Resenvej, der mod Nord fortsætter ad Nykøbing til, men inde i Byen fortsætter i Nørregade og Adelgade, hvis Forlængelse, Søndergade, gaar ind i den gamle By, nu kaldet Sønderbyen, Holstebrovej, der fortsætter gennem Byen

Vestergade.

under Navnene: Møllegade, Vestergade og Slotsgade, Viborgvej, der gennem Jernbanegade over Østertorv staar i Forbindelse med Slotsgade og gennem Tinggade og Østergade fører frem til Byens Raadhus, liggende ved det gamle Torv, og Vejlevej, der under Navnene Braarupgade og Braarupvej fører ud gennem Forstaden Braarup. Endelig skal nævnes Havnevej, der fra Resenvej fører til Havnen. Fra sidst nævnte Færdselsaare blev der efter Verdenskrigen 1914—18 anlagt en Tværvej over Engen Øst for Byen, saa man kan komme fra Havnen til Bane-
 gaarden, der ligger i den østlige Udkant af Købstaden, uden at maatte gøre den store Omvej op gennem selve Skive.

Anlæg og Skov.

Selv om Skive trods de forskellige Indlemmelser stadig har for lidt Areal til at optage Byens Fødselsoverskud samt de fra andre Egne og det omliggende Opland til-

flyttede Indbyggere, har man dog sørget for, at der er nogle saakaldte „Lunger“ i Byen.

Ved Havnevej ligger saaledes et Anlæg, godt fire ha Land stort. Grunden til det blev erhvervet i 1874, og i Aarene derefter blev Arealet reguleret og beplantet; men samtidig skar ganske vist Skive—Glyngøre Banen igennem Grunden. De to Dele af Anlægget blev forbundet ved en Bro over Banen. Som Tiden gaar, ændres Smagen, og saa faar et saadant Anlæg en ny Gennemgang, for at det kan tage sig ud, være tillokkende baade for Byens Borgere og Turister, der gæster Byen. Ogsaa Skive Bys Anlæg er blevet lagt om adskillige Gange, og dette har da ogsaa ført til, at Skives offentlige Have udmærket kan staa sig ved at sammenlignes med Anlæg i Byer af samme Størrelse. I Anlægget findes en Bronzebuste af *Christian den Niende*. Busten er modeleret af *V. Bissen*, medens Sokkelen, der er af Granit, er tegnet af Arkitekt *Magdahl-Nielsen*. I Førstningen af den lige afsluttede Krig blev der bygget et Museum i den østre Del af Anlægget, og hele den Del af Arealet, som ligger Øst for Banen til Glyngøre, er blevet indtaget til Museumspark. Tegningen til Parken er udformet af Kommunegartner *Claus Petersen*, der ogsaa har forestaaet den praktiske Udformning af Planen.

I Museumsparken er der rejst et Minde for *Carl Hansen*, „Skive Folkeblad“s mangeaarige Redaktør og Borgmester i Skive 1927—29. Mindet, der er lavet af *Hans W. Larsen*, er udmejslet i Granit, en Vandreblok, der blev fundet i en Bæk i Durup—Tøndering Kommune. Billedstoffet symboliserer Carl Hansens Virke for at hæve Almuen. Indskriften er foruden Carl Hansens Navn og Data den Karakteristik, som *Jeppé Aakjær* formede paa Vers ved Carl Hansens Sølvbryllup:

„Hjemmets Sand du hældte
 aldrig af din Sko,
 lys og lærkesindet
 var din Lægmandstro“.

Imellem denne Park og Karup Aa — med Havnebanen som Skillelinie — er der anlagt et nyt, stort Stadion, som blev indviet i Forsommeren 1944, men maatte, da Tyskerne tiltvang sig Raaderet over Pladsen, til Dels ligge ubrugt hen; men nu, da Tyskerne er borte, er denne stor-slaaeede Idrætsplads atter taget i Brug af rette Vedkommende.

Nord for Havnevej ligger den gamle Krabbesholm Skov,

Anemonetæppe i Krabbesholm Skov.

der ogsaa tilhører Byen, og som er gjort tilgængelig for alle, der ønsker at gaa sig en Tur i det grønne for at pumpe Lungerne læns for Asfaltens Støv. Skoven, der vist oprindelig var en Egeskov, har nu ogsaa en Del Bøgetræer, og den standende Strid mellem disse to Træarter, hvor de kommer hinanden nær ind paa Livet, foregaar ogsaa her. Paa de Steder, hvor Egen endnu har Overtaget, er der yppig Underskov, ligesom man om Foraaret har en særdeles pragtfuld Skovbund, overstrøet med Millioner af Anemoner, der paa Skovskrænterne, som mod Øst og Syd falder ned mod den gamle Fjordbund, der nu er omdannet til Eng, faar saa rigelig med Foraarssol, at Foraarsblomsterne spirer frem paa et Tidspunkt, da man i andre Egne af Landet forgæves spejder efter Foraarsbudbringerne blandt Blomsterne.

Mellem Skoven mod Vest og Fjorden mod Øst gaar Strandvejen fra Havnen og nordpaa ud til Kommunens Badestrand, der ligger i Resen Sogn. Paa Vejen passerer man det gamle Herresæde Krabbesholm, der med sine omgivende Voldgrave, sine gotiske Gavle paa Hovedbygningen og sine smukke, velholdte Sidefløje, opført i rigt

Sanatoriet.

Bindingsværk, tager sig godt ud med den yppige Bøge- og Egeskov paa Bakkerne mod Vest som Baggrund.

Krabbesholm er ikke mere Sæde for en eller anden adelig Jorddrot. Kun Voldgravene, de massive Mure og Hundehullet minder om Borgens tidligere Glansperiode. Nu er den taget i Brug til andet Formaal. Standser Vandringsmanden paa Vejen udenfor, hører han glade Stemmer af unge Karle og Piger, der paa Krabbesholm Højskole søger at udvide deres Kundskaber, men dog først og sidst at udvikle sig til gode, danske Borgere, hvis Følleser giver sig Luft i glade Sange, naar det gaar vort Folk godt, men som knuges af Sorg, naar det gaar det ilde. Længere ude efter Badestranden til ligger Krabbesholm Sanatorium. Lyst og tiltrækkende virker denne Helseanstalt paa Vandrerne, der kommer ad Vejen, og mange Patienter er i Aarenes Løb draget bort derfra med ny Livskraft og ny Livsvilje.

Paa Strandvejen føler man sig hensat til Øernes eller Østjyllands Egne, saa idyllisk er Omgivelserne. Og trættes man af Idyllen, behøver man kun at gaa tilbage op

gennem Byen og hen paa Kirkebakken. Der har man det vide Skue ud over et rigtigt jysk Landskab, og der kan man paa de fleste Dage i Aaret føle Vestenvindens friske Pust om Ørene, ja, har Vestenvinden rullet sig op til Storm, kan man faa et ganske godt Indtryk af det jyske Klima, naar det er i rigtig ondt Lune.

Strandvejen.

Paa Kirkebakken, mod Sydvest i Byen, er der som før nævnt en henrivende Udsigt; men indtil for faa Aar siden var Bakken overvokset med Træer, der stod saa tæt, at de ikke kunde faa Plads til at brede Kronerne, og de lignede derfor mest af alt de gamle, jyske Limer, eller som man populært siger: Det var Kosteskafte og og ikke ordentlige Træer.

Da Komiteen, der var nedsat med det Formaal at søge rejst et Minde for *Jeppé Aakjær* og hans lyriske Digtning, ved *Ny Carlsbergfondets* Hjælp var naaet saa vidt, at den kunde faa Mindet rejst, henvendte den sig til Skive Byraad og tilbød at lade Mindet rejse paa Skive Kirkebakke, saafremt Byraadet vilde modtage det, værne og vedligeholde det i Fremtiden. Skive Byraad modtog beredvilligt Mindet og tilbød at istandsætte Kirkebakken, saa den kunde danne en værdig Ramme om Mindet, der skulde rejses. Reguleringsplanen, som ogsaa kom til at omfatte Pladsen omkring Skive Kirke, blev lavet af kongelig Bygningsinspektør, *Arkitekt Einar Packness*, Aalborg, og Arbejdet blev udført med Byens Stadsingeniør og hans Hjælpere som Ledere. Der blev ryddet godt op i

Aakjærmindet.

de tætte Trægrupper, og de solitære Træer, der blev tilbage, breder nu deres Kroner ud til Siderne og tager sig godt ud. Sent paa Foraaret i 1942 var Pladsen færdig, og en af de første Dage i August samme Aar blev Mindet afsløret. Dette er lavet af *Billedhugger Anker Hoffmann* og er — ud over det at være et Minde for *Jeppe Aakjær* — et Symbol paa Digterens lyriske Produktion, specielt hans banebrydende Digtsamling „Rugens Sange“.

Mindet, der er udført i bornholmsk Granit, forestiller en Høstpige, der ligger i Rugskellet, og over hende duver de svangre Rugaks i Jyllands Nationalvind, Vestenvinden.

Plan
of
Kjøbstaden Skive
Tegnet af C. Prüm
Skive Aar
1827

Vei til Kjøbstaden

- Vester Gaden
1. Madagh Nielsen Ene
 2. Jørgen Falkenberg
 3. Guldsma. Kardec.
 4. Pilsner Niemanns Ene
 5. J. Johansen Ene
 6. Carlmand Holm
 7. Peter Toms.
 8. Thomas Aars
 9. N. Hageraad Imalle Thille
 10. Payer Boe Ene
 11. Lars Elvskov. Ene
 12. J. Bjørn
 13. Talsbecker Falkenberg Ene
 14. Bogmand Busk Ene
 15. Niels Korvth
 16. Talsbecker Falkenberg Ene

Aalk-Gaden

17. Brovender Hjørulff
18. H. D. Borchholz Pengef.
19. Sædlermagt Alboer
20. Christenlund Kampf.
21. H. Christenlund By- og Kjøbstads Rensmand.
22. Borgekøler
23. Niemanns Rung
24. Peter Niels Christensen
25. Niemanns Tørring
26. Hall
- 27.

- Vei til Holstebro
- Sølgæsen
28. Niels samt K. Niels Ene
 29. Raadhugst
 30. Mathias Gyver
 31. Madam Bergman
 32. Niemanns Hvidem

- Skive Vær Mølle
- Sølgæsen
- Niels Høp
Madam Worsing
Niels Hald
Peter Thomsen
Nielsmand Møller

Byemans

Tøft

Apoteker

Faldighuus per Tøft

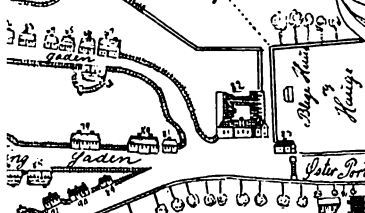
- Andreas Johansen
Soren Mathiasen
Christen Nørlem
Christen Resen
Nielsmands Ene
Minne Rilleddatter

Skive Tømte

Overgader

- 1. Ad. Kald Søn, Rokusador Søn, Linn
- 2. Mathias Jørgen
- 3. Adam Wochfeld - Jørgen Bregne Dahl Søn
- 4. Jens Mønstrem Søn
- 5. P. Bløkkemær Søn
- 6. J. Epzavik Søn
- 7. J. Jørgen Søn
- 8. Thomas Nødsker Søn, Sør
- 9. Bodker J. Jepsen Søn
- 10. Oleer S. Melgaard
- 11. Jørgen S. Lørdal Søn
- 12. Anders Balling Søn, Adam Brønner Søn
- 13. i Sønderby Søn, Carl Christian Pfgaard Søn
- 14. Adam Mølle
- 15. Kristian Aarberg
- 16. Jakob Peter Thomsen, Carl Rønne Søn
- 17. Jørgen S. Mønstrem
- 18. Jørgen Mølle

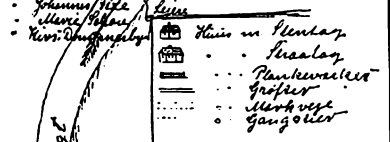
- 19. Torjus - Generalvise Bygler Søn
- 20. Beckmann
- 21. Mathias
- 22. Andreas Tølleberg Søn
- 23. i Sønderby Søn, Adam Brønner Søn
- 24. i Sønderby Søn, Carl Christian Pfgaard Søn
- 25. Adam Mølle
- 26. Kristian Aarberg
- 27. Jakob Peter Thomsen, Carl Rønne Søn
- 28. Jørgen S. Mønstrem
- 29. Jørgen Mølle

- Isler Port
- 1. 89 J. P. Gade Søn
 - 2. 90 B. P. Gade Søn
 - 3. 91 J. P. Gade Søn
 - 4. 92 J. P. Gade Søn
 - 5. 93 J. P. Gade Søn
 - 6. 94 J. P. Gade Søn

- Isler Port
- 1. 95 J. P. Gade Søn
 - 2. 96 J. P. Gade Søn
 - 3. 97 J. P. Gade Søn
 - 4. 98 J. P. Gade Søn
 - 5. 99 J. P. Gade Søn
 - 6. 100 J. P. Gade Søn
 - 7. 101 J. P. Gade Søn
 - 8. 102 J. P. Gade Søn
 - 9. 103 J. P. Gade Søn
 - 10. 104 J. P. Gade Søn
 - 11. 105 J. P. Gade Søn
 - 12. 106 J. P. Gade Søn
 - 13. 107 J. P. Gade Søn
 - 14. 108 J. P. Gade Søn
 - 15. 109 J. P. Gade Søn

- Isler Port
- 1. 87 J. P. Gade Søn
 - 2. 88 J. P. Gade Søn
 - 3. 89 J. P. Gade Søn
 - 4. 90 J. P. Gade Søn
 - 5. 91 J. P. Gade Søn
 - 6. 92 J. P. Gade Søn
 - 7. 93 J. P. Gade Søn
 - 8. 94 J. P. Gade Søn
 - 9. 95 J. P. Gade Søn
 - 10. 96 J. P. Gade Søn
 - 11. 97 J. P. Gade Søn
 - 12. 98 J. P. Gade Søn
 - 13. 99 J. P. Gade Søn
 - 14. 100 J. P. Gade Søn
 - 15. 101 J. P. Gade Søn
 - 16. 102 J. P. Gade Søn
 - 17. 103 J. P. Gade Søn
 - 18. 104 J. P. Gade Søn
 - 19. 105 J. P. Gade Søn
 - 20. 106 J. P. Gade Søn
 - 21. 107 J. P. Gade Søn
 - 22. 108 J. P. Gade Søn
 - 23. 109 J. P. Gade Søn

- Isler Port
- 1. 68 J. P. Gade Søn
 - 2. 69 J. P. Gade Søn
 - 3. 70 J. P. Gade Søn
 - 4. 71 J. P. Gade Søn
 - 5. 72 J. P. Gade Søn

- Isler Port
- 1. 73 J. P. Gade Søn
 - 2. 74 J. P. Gade Søn
 - 3. 75 J. P. Gade Søn
 - 4. 76 J. P. Gade Søn
 - 5. 77 J. P. Gade Søn
 - 6. 78 J. P. Gade Søn
 - 7. 79 J. P. Gade Søn
 - 8. 80 J. P. Gade Søn
 - 9. 81 J. P. Gade Søn
 - 10. 82 J. P. Gade Søn
 - 11. 83 J. P. Gade Søn
 - 12. 84 J. P. Gade Søn
 - 13. 85 J. P. Gade Søn
 - 14. 86 J. P. Gade Søn
 - 15. 87 J. P. Gade Søn
 - 16. 88 J. P. Gade Søn
 - 17. 89 J. P. Gade Søn
 - 18. 90 J. P. Gade Søn
 - 19. 91 J. P. Gade Søn
 - 20. 92 J. P. Gade Søn
 - 21. 93 J. P. Gade Søn
 - 22. 94 J. P. Gade Søn
 - 23. 95 J. P. Gade Søn
 - 24. 96 J. P. Gade Søn
 - 25. 97 J. P. Gade Søn
 - 26. 98 J. P. Gade Søn
 - 27. 99 J. P. Gade Søn
 - 28. 100 J. P. Gade Søn

- Isler Port
- 1. 99 J. P. Gade Søn
 - 2. 100 J. P. Gade Søn

- Isler Port
- 1. 101 J. P. Gade Søn
 - 2. 102 J. P. Gade Søn
 - 3. 103 J. P. Gade Søn
 - 4. 104 J. P. Gade Søn
 - 5. 105 J. P. Gade Søn
 - 6. 106 J. P. Gade Søn
 - 7. 107 J. P. Gade Søn
 - 8. 108 J. P. Gade Søn
 - 9. 109 J. P. Gade Søn
 - 10. 110 J. P. Gade Søn

Karup Aa.

Høstpigen støtter Hovedet til den ene Arm og vender i lyttende Stilling Hovedet mod Rugen. Nedenunder staar de to første Linier af Forspillet til Rugens Sange:

„Jeg lægger mig i Læet her ved Storrugens Rod,
jeg lytter, og jeg lytter, til det synger i mit Blod“.

Første Linie giver Situationen, anden Linie giver Stemmningen.

Mindet, der staar i en halvrund Niche ind i Kirkebakken, vender Forsiden mod Syd ud mod Karup Aa, der, som Digteren selv siger, er tvundet som en Traad i hans Livsvæv.

Baade Arkitekt og Billedhugger har løst Opgaven paa en saadan Maade, at Skive Kirkebakke er blevet et Sted, hvor enhver fremmed, der kommer gennem Byen, gaar hen baade for at nyde den storslaaede, jyske Udsigt og for at mindes Aakjær som den stoute Jyde og som den glimrende Lyriker, der ved sine Sange fik alle til at glæde sig over den jyske Natur, ja, selv de gamle Slidere, som egentligt mente, at Livet var Slid og Slæb for at faa det

Skive er Storkenes By.

nødvendige Brød til at putte i Munden, fik ved hans varmtføjte Lovprisning Øjet op for, at den jyske Halvø er andet og mere end karrig Sandmuld, som man maa slide haardt med for at faa den til at yde lidt til Gavn for de Bønder, der bor paa Halvøen.

Byggeforhold.

Ved mange af de danske Byer er det muligt ved at studere Byggeforholdene at slutte sig til en Del af Byens Historie. Dette er ikke muligt i ret stor Udstrækning for Skives Vedkommende, da der kun findes faa Bygninger, hvis Oprindelse ligger blot et Par Aarhundreder tilbage; thi Byen har lidt under mange og store Brande, og den altfortærende Ild, især naar den blev næret af en frisk Vestenvind, der uden Hindring af Skov eller andet, der gav Læ, for ind over Byen, levnede intet, der for senere Slægter kunde vidne om Byens Pragt. Den Slags maa man nu slutte sig til, og noget kan man slutte.

Den oprindelige Bebyggelse maa have ligget Nord og

Øst for den Bakke, hvorpaa Frue Kirke nu snart i otte Hundrede Aar har været Samlingspunkt for Skives Indbyggere. De oprindelige Huse har været opført af lerklinede Vægge og har haft Straatag; de har altsaa været lette for den „røde Hane“ at faa Bugt med. Bakken, som Kirken ligger paa, har aabenbart været en Slags Forsvarsstilling, en Borg, som man kaldte en saadan Plads før i Tiden, selv om der overhovedet ikke var Spor af Bygning paa den. Bakkeknolden var aabenbart ogsaa som lavet til Forsvar. Den faldt stejlt ned til alle Sider, og der kunde let laves Brystværn ved Yderkanterne, saa den blev endnu værre for mulige Fjender at naa op paa, og selv om det i Dag naturligvis ikke kan bevises, er det dog maaske ret sandsynligt, at en Del af det gamle Kirkedige omkring Bakketoppen stammer fra et ældre Brystværn. Bakketoppen var ogsaa saa stor i Omfang, at Byens samlede Indbyggere kunde faa Plads derpaa, naar Fjender og Ildgjerningsmænd hærgede By og Egn med Ild og Sværd.

Da man var naaet frem til, at Kristendommen blev Egnens herskende Religion, var det naturligt, at man lagde Byens Kirke paa „Borgen“. Det gjorde man mange Steder, og Kirkerne tjente i ældre Tid ikke alene det Formaal at være et Sted, hvor man dyrkede Gud efter de til enhver Tid foreskrevne Ritualer, men ogsaa en Bygning, hvor man kunde samles i Ufredstider, og hvor man i Kraft af Kirkebygningernes tykke Mure og de mindre kraftigt virkende Vaaben, man havde paa den Tid, havde gode Muligheder for at forsvare sig.

Frue Kirke.

Frue Kirke i Skive har sikkert været baade Guds Hus og Fæstning, en sidste Skanse, som man, naar Fjenderne havde erobret selve Byen og var trængt op paa den gamle „Borg“, kunde trække sig tilbage til, og hvorfra man

Frue Kirke.

kunde forsvare sig i lang Tid. Derved vandt man i hvert Fald Tid, og den, der vinder Tid, vinder mere, og han gaar tidt af med Sejren.

Efter de gamle Overleveringer kaldte man den første Kirke, der blev rejst paa Stedet, for St. Peder. Om det er den samme, der nu bærer Navnet Frue Kirke, er ikke til at afgøre. I Aaret 1304 nævnes St. Peder i et Testamente, idet en Dame skænkede Kirken den ikke overvættets store Sum Penge, 3 Mark. Dengang laa imidlertid Frue Kirke, hvor den ligger den Dag i Dag, og enten maa Kirken da i Tidernes Løb have faaet Navneforandring, eller der maa paa dette Tidspunkt have været to Kirker i Skive. For den sidste Anskuelse taler den Kendsgerning, at der mod Nordøst for den nuværende Frue Kirke er fundet Murrester og et Fundament, der nok kunde vidne om, at den Bygning, der er sunket i Grus, kunde have været en Kirke.

Et Vandresagn er blevet knyttet til Frue Kirkes Rejsning. Sagnet fortæller, at Kirken er rejst af en højtstående Dame, der var kommet i Havsnød paa Karup Aa,

der dengang var en bred Strøm, som udfyldte Dalen mellem Skive Kirkebakke og Egeris Bakker. I sin Kvide lovede hun St. Peder at bygge en Kirke, hvis hun kom levende i Land. Damen blev frelst af de Fiskere, som boede i Skive. Hun blev trukket op ved Hjælp af et Tov, som hun lod indmure i Kirken; dette findes der endnu, men er naturligvis „forstenet“. Ser man nærmere paa Tovet, opdager man, at det er en Ligsten med en indhugget Præstestav, og man har saaledes her et Vidnesbyrd om, hvor lidt der skal til for at stedfæste et Sagn. Hvis dette Sagn oprindeligt har været knyttet til en anden Kirke, er det, efter at denne er sunket i Grus, blevet overført paa Frue Kirke, Skives nuværende ældste historiske Minde. Frue Kirke stammer fra det 12. Aarhundrede, sikkert fra Valdemar den Stores Tid, og den ærværdige Gamling har saaledes op mod 800 Aar paa sin Bag.

Da Kirken blev rejst, var Skive kun en lille By; thi Kirken adskilte sig ikke fra de omliggende Landsbykirker, ja, der er endogsaa i Salling flere Landsbykirker, der overgaar den baade i Størrelse og arkitektonisk Skønhed og Fylde.

Den oprindelige Kirke, der kun bestod af Skib og Kør, var opført i romansk Stil, og Materialet var Granitkvadre som i de fleste af Sallinglands Kirker. Tagafdækningen er nu Bly; men om den oprindeligt har været tækket med dette Materiale, vides ikke. Den har naturligvis undergaaet mange Ændringer gennem Tiderne, og af den oprindelige Kirke findes kun faa Spor. En Tympanon over Døren mellem Vaabenhus og Skib er dog sikkert fra den oprindelige Kirke. Op gennem Middelalderen blev Kirken udvidet, og disse Udvidelser maa vel tages som et Bevis for, at Byen paa den Tid var i Fremdrift. Korets Størrelse blev fordoblet mod Øst, og der blev tilføjet femsidede Apsis, hvori der blev indrettet Præsteværelse. En Fløj blev fra Skibet bygget ud mod Syd, og endelig blev Udvidel-

serne fuldendt med Tilbygning i Vest af et Taarn, der er lige saa bredt som Kirken, og hvis nederste Rum blev lavet som en Udvidelse til Skibet. Alle disse Tilbygninger, der fandt Sted i den sene Middelalder, har sentgotisk Præg. Endnu findes paa Taarnet, der har Sadeltag med Gavle mod Nord og Syd, oprindelige Blindinger paa Nordgavlen. Af de to Døre er den søndre muret til, og om Nordindgangen er der opført Vaabenhus, rimeligvis af den Grund, at Byen laa Nord for Kirken, og Borgerne derfor havde lettest Adgang gennem denne Dør. Vaabenhuset er ombygget i det 18. Aarhundrede, og dets Gavl mod Nord har nu Renaissancepræg.

Medens den romanske Kirke fra første Færd sikkert har haft Bjælkeloft, blev der i den sene Middelalder indbygget Hvælvinger baade i den oprindelige Kirke og de senere Udvidelser — dog ikke Sydfløjen, men Vaabenhuset har bevaret sit Bjælkeloft. Hvælvingerne, der er sentgotiske, er hver delt i otte Kapper.

Under det Røre, der kort før Reformationen fandt Sted inden for Kirken, har de bevarende Kredse aabenbart haft den Tanke, at det kunde være en Støtte for den katolske Tro, hvis Menigheden fik andet og mere at holde sig til end Præstens latinske Messer. Og hvad kunde vel gøre Menigheden mere trofast over for den katolske Lære end til Beskuelse at fremstille saadanne Scener af Menighedens Liv, som baade kunde vække Følelse og give Oplysning, og for Skives Vedkommende spores disse Tanker gennem de Kalkmalerier, som pryder hele Kirken, og som netop stammer fra Tiden kort før Reformationen. Aars-tallet 1522 findes ikke mindre end tre Steder paa Hvælvingerne, og man maa da gaa ud fra, at Kalkmalerierne er blevet gjort færdige i dette Aar. Man finder ogsaa paa den oprindelige Triumfbues Sidepille nogle Vaaben-skjolde hvorimellem et, der gengiver Høegernes Vaabenmærke, og det var da ogsaa en Høeg, der 1522 sad som

Skibets oprindelige Østhvælv.

Korets Østhvælv.

Lensmand paa Skivehus. Det var Rigsraad *Niels Høg*, der ejede Eskjær, og som fra 1520 til sin Død 1524 var Indehaver af Skivehus Len. At hans Vaabenmærke er malet paa Triumfbuen, maa vel betyde, at han har været stærkt medvirkende til at faa disse Malerier lavet, ja, at han maaske har ladet dem male paa egen Bekostning. Høegerne havde nogen Interesse for Kirkeudsmykning. En Gren af Slægten har saaledes ladet Sulsted Kirke i Vendsyssel forsyne med Kalkmalerier.

Ved Udførelsen af Kalkmalerierne fik Frue Kirke endelig et vist Præg, der ligesom gjorde den fornemmere end de omliggende Landsbykirker.

Hele Kirkens Billedværk er indrammet af sentgotiske Blomsterranker, af hvis Bægere de enkelte Figurer ligesom vokser op. Billedernes Indhold viser, at der maa have været en Præst med ved Planlæggelsen. Indholdet er iøvrigt følgende:

Paa Pillerne, der bærer Hvælvingerne, findes Billeder af de første Menigheders Ledere, altsaa paa en Maade den kristne Kirkes Piller, og oven over disse Billeder findes der Rester af Indskrifter, der maa have været de tre Trosartikler paa Latin, altsaa den aandelige Kirkes Piller.

I den østre Hvælving Kapper findes Billeder af Faderen og Sønnen samt i Krydsningspunktet den Helligaand i en Dues Skikkelse. Endvidere findes en Del Engle med Overskrifter fra Menighedens ældste Lovsange: Serafsangen, Julenatssangen og Palmesøndagssangen.

Gaar man nu mod Vest, findes i næste Hvælving Billeder af *Jomfru Marie* og *Marie Magdalena* samt de elleve Apostle. *Judas*, Stikkeren, er naturligvis ikke taget med.

I næste Hvælving findes Billeder af Jesu Slægt paa Jorden, hvad der straks fører Tanken hen paa, at anden Hvælving Billeder skal forestille Jesu aandelige Slægt paa Jorden. Tredie Hvælving Billeder er formet efter et katolsk Sagn.

Skibets Vesthvælving.

Skibets Vesthvælving.

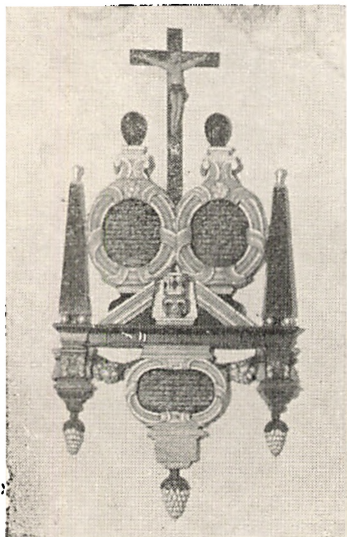
Epitafium over Laurentius Canute.

I fjerde Hvælving findes en Del Martyrer; de er alle afbildede med de Vaaben eller andet, hvorved de blev taget af Dage, og naar man blandt disse Martyrer finder *Olaf den Hellige, Knud den Hellige og Knud Lavard*, kan man ikke frigøre sig fra den Tanke, at de gæve Skiveboer paa den Tid, da Billederne blev malet, egentlig syntes, at det hele var noget fjernt, og man har da gennem hjemlige Martyrer villet bringe dem til at se anderledes paa Sagerne.

I femte Hvælving, altsaa det oprindelige Skibs Vesthvælving, findes Billeder af nogle af Munkekirkens fremtrædende Repræsentanter: Vestens fire store Kirkefædre og de Munke, der har stiftet Ordener. Ogsaa der har man

søgt at knytte Traade til de hjemlige Egne ved Billeder af *Ansgar*, Nordens Apostel, *St. Thøger*, Skytshelgen for Thy, *St. Kjeld*, Værnehelgen for Viborg Stift. .

Paa Skibets Vestvæg findes et Billede af *St. Kristoffer*, bærende et lille Barn med Helgenglorie. Ved Siden af

Epitafium over Laurits Breth.

Kristoffer ses Hovedet af et Rovdyr, Middelalderens Maade at fremstille det onde, det hedenske paa.

Den teologiske Idé i Billedværket er da, at denne Vestvæg forestiller det hedenske Mørke, hvorfra Kristoffer, en af de fjorten Nødhjælpere, fører Folk over Grænsefloden ind i Kristendommens Regioner, hvor der findes flere Afdelinger, der dog alle er fælles om Martyriet, Jesu Slægt, baade den legemlige og den aandelige, og Paradis med

Treenigheden. — Kirkens Inventar stammede fra Renaisancesancetiden. Prædikestolen er snedkret af Eg.

Altartavlen med Billeder af Nadverstiftelsen, Korsfæstelsen og Opstandelsen er skænket i Aaret 1600 af Lensmanden *Jacob Høeg*, der ellers havde Ommersyssel som Hjemstavn, hvor han ejede Herregaarden Trudsholm.

Omkring Frue Kirke ligger Byens eneste Kirkegaard. Oprindeligt har den næppe været større end Borgens Overflade; men efterhaanden som Byen voksede, maatte man skaffe mere Plads, og der blev saa indtaget Stykke efter Stykke mod Øst og Syd. Endelig i 19-Hundrede og Trediveerne erhvervede det dayærende Menighedsraad hele det

Areal, som fandtes mellem Kirkegaarden og Engene ned mod Karup Aa. Man mente nu med Forudseenhed at have skaffet Gravpladser nok til det første Hundrebaar frem i Tiden, selv om Byens raske Vækst skulde fortsætte.

Under Arbejdet med at udforme en Byplan for Skive kom den Tanke imidlertid frem, at man skulde flytte Hovedbanegaarden hen til Sønderbyen og føre Banen vestpaa nord for Karup Aa. Hvis denne Plan skulde fremmes, maatte en Del af den nye Kirkegaard aſtaas til Bane­gaardsplads og Banelegeme, og der blev saa sluttet en Overenskomst med Skive Byraad om, at dette skulde ind­drage et Stykke Jord nord for Kirkegaarden og anlægge dette til Gravpladser, medens Menighedsraadet forplig­tede sig til ikke at tage den Del af den nye Kirkegaard i Brug, der kunde være Tale om at anvende til det nye Baneprojekt.

Bliver Projektet udført, vil den nye Kirkegaard blive gennemskaaret, saa der bliver et lille Stykke i det syd­østlige Hjørne, mellem Banen og Engen, der ikke tages i Brug; thi skulde det bruges til Kirkegaard, vilde det komme til at ligge som en Slags Anneks, fraskilt den egentlige Kirkegaard ved Banelegemet. Dette Stykke fik man dog god Brug for under Krigen; thi da Tyskerne fik Krigen ført ind i deres eget Land og sendte en Del af deres civile Indbyggere til Danmark, fik Skive en Del af disse Flygtninge at sørge for og passe paa. Det siger sig selv, at der var stor Dødelighed blandt Børn og ældre Folk af disse Flygtninge; thi Transporten hertil havde været meget krævende med Hensyn til Modstandskraft, og de var jo ikke overernæret, saa Afgangen var ret stor.

Der skulde skaffes Gravplads til de mange Tyskere, der afgik ved Døden, og Menighedsraadet fandt da paa, at man passende kunde anvende det lille Stykke, som efter den nye Baneplan kom til at ligge uden for den egentlige Kirkegaard, og i dette Stykke er der jordfæstet 85 Ty-

skere, som har maattet bøde med Livet for det tyske Folks umættelige Herskertrang. Nu er Gravene blevet sløjfet, og der er saaet Græs over dem.

Paa Skive Kirkegaard, der altid er holdt pænt, og som ved sit Terræn virker tiltalende baade paa den fremmede, der gæster den, og de Indbyggere, der dvæler en Stund ved deres kæres Grave, er to af Byens Digterpræster stedt til Hvile, nemlig Sønderjyden *Jens Jepsen Lohmann*, død 1894, og Nørrejyden *Carl Tolstrup Bahnsen*, død 1917. Ogsaa Højskoleforstander *Anders Vedel* og to af *Jeppe Aakjærs* nære og landskendte Venner, *Per Odgaard* og *Esper Andersen*, har her faaet deres sidste Hvilested. To Mindestene, der er rejst over en engelsk Flyver og en dansk Frihedskæmper, vil — naar Tyskerkirkegaarden forlængst er taget ind til andet Brug — vidne om Danmarks Trængselstid under den anden Verdenskrig.

Indtil Førstningen af Trediverne var der kun een Mand til at passe Kirkerne og Kirkegaarden; men nu sorterer Kirkegaardens Røgt og Pleje under en Graver, der er Arbejdsgiver for en Stab af Medhjælpere, og man har saa maattet ansætte en Kirkebetjent til at passe Kirkerne.

Skive Kirke.

Da — i sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede — Indbyggertallet i Skive voksede ret stærkt, blev Frue Kirke for lille til at rumme det Antal Medlemmer af Menigheden, der mødte frem, naar der var Gudstjeneste, og naturligvis var dette især Tilfældet ved de store Højtider.

Den daværende Sognepræst, Sønderjyden Pastor *Lohmann*, kastede sig med al sin Energi ind i Arbejdet for at faa fremskaffet et større Guds Hus, saa der kunde blive taalelige Pladsforhold for Menigheden. Hans og hans Hjælperes første Tanke var, at Frue Kirke maatte kunne udvides; thi de var klare over, at den Sum Penge, der skulde til for at rejse en ny Kirke, ikke var let at frem-

Skive Kirke.

trylle i en By, hvor den voksende Folkemængde gjorde Nyanlæg af Gader m. m. nødvendig, hvad der naturligvis gjorde Indhug i Byens Finanser, selv om den øgede Folkemængde og den tiltagende Handel og Industri ogsaa gav Kommunekassen øgede Indtægter.

Der blev udarbejdet flere Forslag, og mere end een Gang henvendte man sig til Kultusministeriet med Anmodning om Støtte, saa at man ved Hjælp af de af Skiveboer lovede Beløb og en Statsstøtte kunde løse Opgaven. Men Kultusministeriet vendte stadig det døve Øre til Klageraabene fra Skive, og efter en halv Snes Aars ihær-

digt Arbejde var maå i Virkeligheden ikke kommet ud af Stedet, og flere var nærmest ved at se paa Opgaven som uløselig. Men naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest. Juleaftensdag i 1893 traadte Apoteker *Norgaard* ind hos Pastor Lohmann og overrakte ham en Mappe med Udskrift: „Julen 1893“.

Det viste sig, at denne Mappe indeholdt

FUNDATS FOR SKIVE KIRKES LEGAT

stiftet af

Apotheker G. J. N. Norgaard og Hustru

Pethrea Magdalene, f. Fellers.

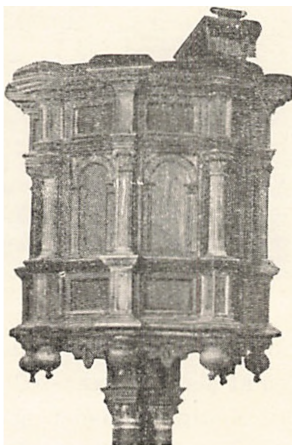
Julen 1893.

Legatet var paa 100,000 Kr., og nu kom der Fart i Arbejdet. Man tænkte nu ikke mere paa at udvide Frue Kirke; men gik i Gang med at udarbejde Planer til en helt ny Kirke, og det siger sig selv, at Apoteker Norgaard var med i Arbejdet. Af Legatet tilbød Apoteker Norgaard at udbetale 10,000 Kr., hvis en ny Kirke blev paabegyndt inden 5 Aar. De øvrige Penge skulde først udbetales, naar den længstlevende af Legatstifterne afgik ved Døden. Derfor tog Byggeudvalget fat paa at skaffe den nødvendige Rente af de 90,000 Kr., saa man straks kunde disponere over de 100,000 Kr., og dette lykkedes, idet Kultusministeriet gav Tilsagn om 2 pCt. af det nævnte Beløb, naar Skive Kommune vilde yde de andre 2 pCt. samt stille en Byggegrund til Raadighed uden Vederlag, hvad Byraadet efter nogen Tøven gik ind paa, og man kunde gaa i Gang med Arbejdet. Renten skulde udredes, til den længstlevende Legatstifter var afgaaet ved Døden.

Grunden, som Byraadet stillede til Raadighed, laa mellem Frue Kirke og Møllegade, altsaa fik Byen to Kirker tæt op ad hinanden; men Traditionen meddeler, at dette skete efter Ønske af Legatstifterne. Man henvendte sig til Professor ved det kongelige Kunstakademi, Arkitekt

Hans J. Holm, om at lave Tegningen til Byggeforetagendet, og alt gik nu rask fremad. Den 21. Juli 1896 blev Grundstenen lagt, og allerede den 15. Maj 1898 kunde den nye Kirke indvies.

Selv om Pengene havde stor Værdi i Halvfemserne, kneb det dog at faa Kirken rejst for den stiplede Sum; men mange af Byens Borgere traadte hjælpende til med større eller mindre Gaver, ligesom man sparede en Del Penge ved at ribbe Frue Kirke for al dens Inventar. To Messinglysekroner, den gamle snedkrede Prædikestol, den romanske Døbefont, to Klokker og vasa sacre blev saaledes overført til den nye Kirke. Denne, der er renaissancepræget og har Tøndehvælving, vender Koret mod Syd og Taarnet mod Nord. To Sidefløje, en mod Øst og en mod Vest, har Pulpiturer. Bygningen er opført af røde Mursten paa Granitsokkel. Tagafdækningen er Skifer; dog er Spiret tækket med Kobber. Indgangen er mod Nord i Taarnet, hvis nederste Del danner Vaabenhus.

Prædikestolen i Skive Kirke.

Medens man drøftede Mulighederne for en Udvidelse af Frue Kirke, kom ved en Undersøgelse af den gamle Bygnings Soliditet nogle Kalkmalerier for Dagen, og Opdagelsen af dem var medvirkende til, at en Ombygning ikke fandt Sted. Da nu Skive Kirke var taget i Brug, blev det vedtaget at restaurere Frue Kirke og bruge den som Ligkapel. Dette Arbejde blev foretaget under Ledelse af Arkitekt *H. Kampmann*; men den fulde Afdækning og Konservering af Kalkmalerierne foregik under Ledelse af *E. Rothe*.

Arno Malinowski.

Skives Folketal, der ved Aarhundredskiftet var mellem 4000—5000, var i Trediveerne vokset til over 11,000, og Skive Kirke kunde ikke rumme dem, der mødte frem til Gudstjenesterne paa Højtidsdage, ja, det kunde endog ske ved saadanne Lejligheder, at de fremmødte i stort Tal maatte gaa bort uden at kunne komme ind. Nogle af de gamle, der havde kendt Frue Kirke, da den brugtes til Gudstjeneste, kunde ik-

ke rigtig forsone sig med, at den nu kun var Ligkapel, og en af dem, Sparekassedirektør *J. Christensen*, kom en Dag til Menighedsraadet og meddelte, at det var med Vemod, han saa, hvor skummelt der var i Ligkapellet, og han tilbød at skænke to Lysekroner, saa Rummet i hvert Fald kunde faa mere Hygge over sig, naar der var Begravelse.

Menighedsraadet tog naturligtvis med Tak mod Gaven, og samtidig tog det Spørgsmaalet om Frue Kirkes Ændring op til Drøftelse. Dette resulterede i, at man vedtog at ændre Ligkapellet til Kirke.

Arbejdet blev ledet af

Konsul Andreas Andersen.

kongelig Bygningsinspektør, Arkitekt *Einar Packness* og Arkitekt *H. Toft-Hansen*. Der blev lagt Gulv af gule Munkesten og bygget Prædikestol af samme Materiale. Et haandsmedet Altergitter og nye Lysekroner blev lavet af Kunstsmedemester *Knud Eibye*. En Døbefont af fransk Travertin og vasa sacra samt et Sølvdaabsfad blev fremstillet efter Tegninger af Billedhugger *Arno Malinowski*. De ved Aarhundredskiftet anskaffede Bænke blev ombyttet med Stole, og der blev efter Tegning af ovennævnte Arkitekt *Einar Packness* fremstillet en ny Orgelfacade, svarende til Kirkens øvrige Udsmykning. Endelig blev den gamle Kirkeklokke, der stammede fra 1511, atter overflyttet til Frue Kirke, og samtidig blev der hos

Kathrine Mathiesen.

A/S De Smithske Jernstøberier, Aalborg, støbt 3 nye Klokker, der kunde harmonere med den gamle. Nu er der ophængt 2 Klokker i hver Kirke.

Naar dette store og ret dyre Restaureringsarbejde kunde udføres uden at komme til at tynges økonomisk, skyldes det, at flere af Byens Borgere traadte hjælpende til. Konsul *Andreas Andersen* skænkede en ret stor Sum, der kunde anvendes efter Menighedsraadets Tykke. Frøken *Kathrine Mathiesen* skænkede vasa sacra, og Murermester *Anders Nielsen* samt Repræsentant *Kr. Munk* ydede ogsaa ret gode Gaver.

De ydre Rammer til Brug for Menigheden er altsaa blevet stærkt udvidet i det sidste halve Aarhundrede;

men den stigende Folkemængde har ogsaa krævet øget Arbejdskraft. Ved Aarhundredskiftet var der kun en Sognepræst; men senere er der blevet oprettet to nye Embeder, et residerende Kapellani og et Kaldskapellani.

Skolevæsen.

Af andre offentlige Bygninger kan nævnes Skolerne. Skive havde som Købstad naturligvis ogsaa sin Latinskole paa den Tid, da hver Købstad flottede sig med en saadan Institution. Disse Skoler blev oprettet 1540; men i Skive blev den dog først taget i Brug 1545. Der var kun faa Elever; flere Aar i Træk fandtes der kun een Elev i øverste Klasse. Ved de smaa Skolars Reduktion 1739 var Skive Skole en af dem, der gik i Spaankurven. Skolen laa lidt Nord for Frue Kirke; men der vides ellers intet væsentligt om dens Bygningshistorie. Der blev saa holdt dansk Skole i lejede Lokaler; men kort efter Skoleforordningen af 1814 blev der oprettet Skole i en Bygning i Adelgade paa den Grund, hvorpaa Gregershus senere blev rejst. Bygningen var ikke rejst til det Formaal at være Skole, og trods Tilbygning og Omlavning var den stadig utilfredsstillende, hvorfor Byraadet 1852 byggede en ny Borgerskole i Østergade. Der var foruden Skolelokaler Lejligheder til Lærerne. I Aarenes Løb maatte disse Lejligheder nedlægges for at skaffe Skolestuer til det voksende Børnetal. I 1887 overtog Kommunen den private Realskole i Frederiksgade. Et Par Aar efter udvidede man denne med en Vestfløj. Den sydlige Del af Byen, Braarup, blev skilt fra som særligt Skoledistrikt, og dette fik i 1899 sin egen Bygning. Det stadig stigende Børnetal sprængte Rammerne igen, og i 1906—07 blev der bygget en ny Skole ud mod Asylgade, men saadan, at den sammen med den gamle Realskole og de ved denne foretagne Nybygninger omslutter en stor Gaardsplads, der nu anvendes som Legeplads. Senere Nybygninger omkring

denne Gaard er foretaget paa en saadan Maade, at Komplexet virker som en Helhed. Den store Bygning mod Asylgade virker ret dominerende ind i Omgivelserne og tager sig næsten ud som en Borg, hvorom Byens andre Bygninger er grupperet. I Førstningen af Trediverne opførtes en ny og større Skole i Braarup.

Ved den store Indlemmelse i 1925 af Distrikter fra Landsognet blev Byen Ejer af Skivehus Skole. Der er ved denne ogsaa foretaget flere Udvidelser og Nyopførelser.

Foran Asylgades Skole, der er trukket lidt tilbage fra Gaden, findes et smukt lille Anlæg eller Have, hvad man nu vil kalde det. Det fortsætter nordpaa hen til Asyllets

Fra Skolehaven.

Grund. I dette Anlæg vil der blive rejst et Kunstværk, lige Nord for Indgangen til Skolen. Det skulde allerede have været afsløret i August Maaned, da Skolen tog fat igen efter Sommerferien; men Arbejdet er af en eller anden Grund blevet forsinket. Kunstværket, der er et symbolsk Billede paa Skolens Arbejde, visende, hvordan store Søster hjælper lille Broder over Vanskelighederne, er lavet af Billedhugger *Eigil Vedel Schmidt*, København, og det vil blive udført i bornholmsk Granit.

Kunstværkets økonomiske Baggrund kan have en vis Interesse, hvorfor dette Forhold skal udredes her.

Skive havde i ældre Tid en Sognepræst og en Søgnekapellan eller — som det senere kom til at hedde — en residerende Kapellan; men efter Rescript af 12. August 1803 blev Kapellanembedet nedlagt. Tiden gik saa hen til

første Halvdel af Fyrrerne. Da blev der optaget Forhandling med Skive Skolevæsen, der gik ind paa at ansætte en Kateket, der ogsaa skulde være Sognepræstens Hjælper ved Arbejdet i Menigheden, hvorfor Præsteembedet skulde betale til Skolens Kasse 60 Rdl. aarlig som en Del af Kateketens Løn.

I 1902 ophørte Fællesskabet mellem Skole og Kirke; men Oprindelsen og især Vederlaget, som Præsteembedet ydede, tænkte ingen paa, og Skive Kommune indkasserede hvert Aar 120 Kr. fra Præstelønningskassen uden at yde noget Vederlag derfor.

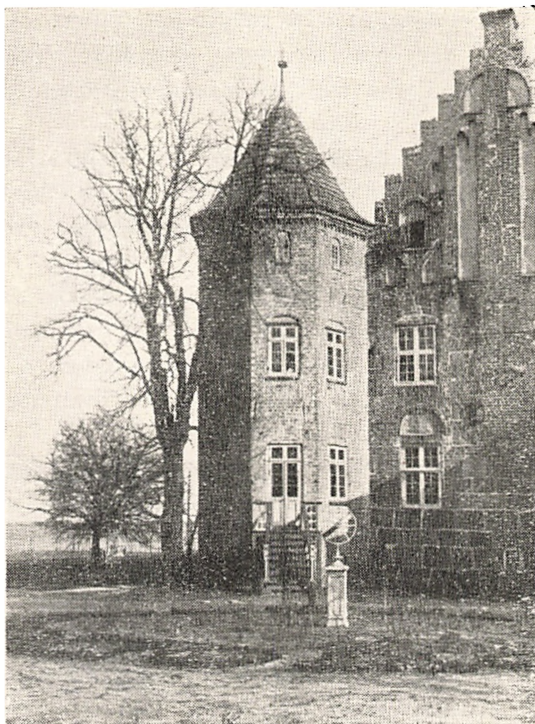
Den nævnte Ydelse blev omkring 1940 af Menighedsraadet taget op til Drøftelse med Ministeriet, og dette resulterede i, at Præstelønningsfonden, der imidlertid havde indkasseret de Penge, som fremkom ved at sælge Præstegaardsjorden, maatte udrede 3000 Kr. til Skive Kommune for at slippe for den aarlige Afgift.

Skive Byraad fik da den priselige Idé, at det vilde anvende de saaledes indvundne Penge og nogle flere til at pynte op foran Skolen i Asylgade.

Det kommunale Skolevæsen — der findes ingen Privatskoler — bestaar af tre Afdelinger: Grundskole, eksamensfri Mellemskole samt Mellem- og Realskole. Der er ved disse Afdelinger ansat en Lærerstab paa nogle og halvtresindstyve Personer foruden Pedeller og Rengøringsmandskab.

Ungdomsskoler.

Krabbesholm Højskole blev startet i 1907 og kan alt-
saa i Aar fejre 40-Aars Jubilæum. Det var ikke en nyoprettet Højskole; thi Forstander *Axelsen*, der var Skolens første Leder, havde før den Tid drevet en Højskole i Jebjerg, og det var i Virkeligheden denne Skole, der da blev henlagt til den gamle Herreborg. Skolen giver ikke alene almindelig Højskoleundervisning; men for dem, der

Krabbesholm Højskole.

ønsker at tilegne sig reale Kundskaber, især for saadanne, som senere ønsker at gaa Seminarievejen, er der oprettet en særlig Afdeling.

Umiddelbart efter, at den gamle Herreborg blev taget i Brug til Skole, blev der paa Pladsen mellem Krabbesholm Allé og Fjorden bygget en Haandværkerskole. Denne Lærestalt er særlig baseret paa at yde de Haandværkerlærlinge, der har lært paa Landet, hvor der kun er liden eller ingen Lejlighed til teoretisk Uddannelse, en Hjælp til at naa frem, saa de kan tage Svendeprove. Naturligvis kan ogsaa andre — her tænkes særlig paa Byernes Haandværkerlærlinge — drage Nytte af

Skolens Undervisning; dette gælder især Murer- og Tømmerlærlinge, der udnytter deres ufrivillige Vinterferie ved at følge Undervisningen paa denne Haandværkerskole.

Tallet af saadanne Skoler bliver øget; thi i Løbet af kort Tid vil der blive rejst en Husmandsskole i Nærheden af den gamle Højskole. Selv om denne Skole ved dens Klassepræg og maaske ogsaa ved dens mod et bestemt Maal sigtende Undervisning vil adskille sig en Del fra Krabbesholm Højskole, er den dog et Led i de Bestræbelser, som det danske Folk har sat i Scene for at hjælpe Ungdommen frem til en lysere og rigere Tilværelse under de Kaar, som Landets Ydeevne kan byde dem.

Medens disse tre Skoler for Størstedelen vil faa deres Elever fra Landet, fra Gaardmandshjem og Husmandshjem, har man dog heller ikke glemt, at den Ungdom, der er født og opvokset i Byen, ogsaa trænger til Uddannelse og Støtte.

Det var Haandværkerne, der først tog Initiativet til at hjælpe Ungdommen til bedre Uddannelse; men det var naturligvis deres egne unge, nemlig Haandværkerlærlingene, de tog sig af.

Den gamle „Borger- og Haandværkerforening“, der stार्टedes, da Laugsordningen sank i Grus, er nu nærmest en selskabelig Forening, dog har den ogsaa humanitære Formaal. Men det var den, der startede Skive tekniske Skole, idet den i 1860erne fik startet en Søndagsskole for Haandværkerlærlinge. Men da Industriforeningen blev stiftet i 1870, overtog denne Omsorgen for Lærlingenes teoretiske Uddannelse. Med de smaa Midler, den havde til Raadighed, var det ingen let Opgave; men man naaede dog frem til i 1891 at faa eget Skolehus, og siden er „Teknisk Skole“ gaaet støt frem. Medens de almindennende Fag i de første Aar nærmest stod i Forgrunden, er — efterhaanden som Tiden er gaaet — den specielle Haand-

værkerundervisning trængt frem i Forgrunden, og der gives endogsaa i flere Fag praktisk Undervisning, som førhen altid blev ydet af Læremesteren.

Det var først i 1883, at Skive fik en Handelsforening. Senere har den faaet Navneforandring til Handelsstandsforening. En af dens Opgaver var at sørge for Handelslærlingenes teoretiske Uddannelse, og af denne Grund startede man i 1887 Skive Handelsskole. Da denne Skole ikke har nogen egen Bygning, foregaar Undervisningen i Kommuneskolens Lokaler. Det er en Aftenskole, der fører sine Elever frem til at tage Handelsmedhjælpereksamen.

Medens saavel Haandværkerlærlinge som Handelslærlinge skal deltage i henholdsvis „Teknisk Skole“s eller „Handelsskolen“s Undervisning, blev der i lang Tid ikke draget Omsorg for, at den ikke faglærte Ungdom fik nogen Uddannelse. Først af alle tog Arbejderne Sagen op, idet de startede „Arbejdernes Aftenskole“. I de senere Aar er dertil kommet en kommunal Ungdomsskole, ligesom der for unge Piger afholdes Kursus, hvis Undervisning gaar ud paa at gøre Eleverne bedre rustede til at styre et Hjem, naar de gifter sig. Men for disse Skolers Vedkommende gælder, at det staar de unge frit, om de vil besøge dem eller ej.

Ogsaa disse Skoler eller Kursus, hvad man nu vil kalde dem, har Undervisningslokaler paa Byens Skoler.

Aviser og Tidsskrifter.

Undervisningen i de forskellige Skoler retter sig — selvfølgeligt kan man sige — efter de Maal, man stiler mod. Men et har de alle fælles: De gør stærkt Brug af det skrevne — vel rettere sagt — det trykte Ord. Men naar Eleverne forlader Skolerne, overlades de til sig selv, saa maa de selv finde ud af, hvad de skal læse. Her træder Aviser og Tidsskrifter hjælpende til.

Skives første Avis, „Skive Avis“, begyndte at udkomme

i Maj 1858. Den er grundlagt af Bogtrykker *L. Jensen*. Den var fra første Færd, som den er endnu, konservativt præget. I mange Aar var den ene paa Pladsen og havde følgelig stor Indflydelse paa den offentlige Mening paa Stedet. Men da de politiske Bølger gik højt i sidste Fjerdedel af det 19. Aarhundrede, dukkede „Skive Folkeblad“ frem. Det var et Venstreblad, der senere er gaaet over til at støtte det radikale Venstre. Det udkom i Nykøbing Mors fra Oktober 1880; men fra Februar 1882 udkom det fra *Mar. Jensens* Trykkeri i Skive. Det ejes nu af et Garantselskab med op imod 1½ Tusinde Garanter.

Da ved Aarhundredskiftet det socialdemokratiske Parti fik et betydeligt Antal Medlemmer, var det naturligt, at de ønskede at faa deres eget Blad, og 12. Marts 1902 oprettedes et Bladkontor i Skive, og de første Aar var „Viborg Amts Social-Demokrat“ Fællesblad for Viborg, Skive, Thisted og Nykøbing M.; men i 1907 oprettedes „Skive Socialdemokrat“, der ligesom alle andre socialdemokratiske Blade i Danmark ejes af det socialdemokratiske Parti.

Byens yngste Blad er „Skive Venstreblad“. Det var naturligt, at Egnens Venstremænd, især efter „Skive Folkeblad“'s efterhaanden helt radikale Tilsnit, ønskede at have deres eget Blad, og d. 23. Juni 1919 udkom første Nummer af et saadant. I de første Maaneder blev det trykt i „Randers Venstreblad“'s Trykkeri, og det havde i disse Maaneder for en Del Stof fælles med Randersbladet; men allerede i Januar 1920 blev der startet Trykkeri i Skive.

Medens Dagbladene hovedsagelig helliger sig Politik og Døgnets Nyheder baade fra Ind- og Udland, er der et Par Tidsskrifter, som søger at give baade nærmere og fjernere Fortid Liv paa saa forskellige Omraader som Topografi, Personalhistorie og Folklor. Det ældste af disse er „Skivebogen“, der udgives af „Historisk Sam-

fund for Skive og Omegn“. Dette Selskab blev stiftet i 1909 og har siden den Tid udsendt en Bog hvert Aar. *Jeppe Aakjær*, der i mange Aar var Redaktør af „Skivebogen“, har i denne først ladet mange af de egnshistoriske Artikler se Lyset, som han senere samlede og udgav i seks Bind. Ogsaa hans Efterfølger Dr. phil. *Gudmund Schütte* har i Skivebogen ladet fremkomne Artikler, som senere er samlet og udkommet paa anden Maade.

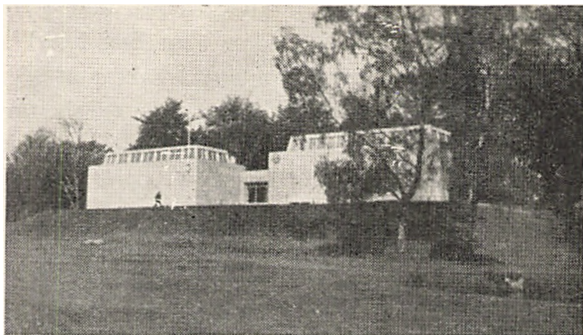
Et andet Aarskrift fører Titlen „Jul i Skive“. Det blev paa Forslag af *Niels P. Bjerregaard* startet i 1930, og 17. Aargang er lige udkommet. Det er Biblioteksforeningen i Skive, der staar som Udgiver. Tidsskriftets Overskud tilfalder Biblioteksforeningen, og denne udbetaler Pengene til Centralbiblioteket som en Hjælp til Indkøb af Bøger.

Et Aars Tid eller to efter Starten af „Jul i Skive“ begyndte Bogtrykker *L. Pedersen* at udsende „Julen i Skive, Salling og Fjends“.

Der findes ogsaa andre Publikationer, der udkommer i Skive; men da de kun henvender sig til specielle Smaagrupper af Byens og Egnens Indbyggere, forbigaa de her.

Biblioteket.

I 1878 opstod som en Slags Tilvækst til Skolevæsenet, men beregnet for dem, der var over den skolepligtige Alder, et Bibliotek. Det begyndte under meget beskedne Forhold og havde til Huse i et Værelse paa Skolen. Først i 1921 blev Biblioteket reorganiseret, og der blev oprettet Læsestue. Det blev flyttet et Par Gange, men blev saa i 1927 installeret i de nuværende Lokaler ved Torvet, og fra det Tidspunkt gik det rask fremad med Virksomheden. I 1939 blev Biblioteket ophøjet til Centralbibliotek. Da det i 1927 flyttede ind i dets nuværende Lokaler, blev der for første Gang antaget en biblioteksuddannet Mand til at forestaa Arbejdet. Nu er der ansat en Overbibliotekar, to Bibliotekarer og to Elever, og der maa desuden til Tider

Museet.

holdes ekstra Hjælp, og dette til trods for, at Børnebiblioteket er udskilt og findes paa Skolen, hvor det passes af et Par af Lærerne. Bibliotekets store Udvikling maales maaske bedst ved det kommunale Tilskud; dette var i 1878 ti Kroner om Aaret; men nu er det 32.000 Kr., og dertil kommer saa, hvad der gives i Tilskud for at opretholde Børnebiblioteket.

Museet.

Af andre offentlige Institutioner findes der som i de fleste andre Byer et Museum. Det var „Historisk Samfund for Skive og Omegn“, der ved dets Start i 1909 satte Rejsning af et Museum som et af dets Formaal. Mens Aarene svandt, samlede man paa Genstande til at sætte ind i et Museum og Penge til at bygge et saadant for; men det var først hen mod 1940, at der kom rigtig Gang i Arbejdet, idet forskellige andre Faktorer traadte til og virkede med, og der blev ved en Indsamling bragt Penge til Veje til Opførelse af Bygningen. Skive Kommune skænkede Grunden, men afholdt ogsaa forskellige andre Udgifter.

Museet blev saa endelig rejst i 1941—42 og indviet ved Midsommertid sidstnævnte Aar. Det ligger som før omtalt i Anlægget nordøst for Byen — paa en Bakke, hvis

Skrænter fører ned til den flade Eng, som ligger paa begge Sider af Karup Aa. Bygningen er en firelænget Gaard med to Sidefløje, den ene beregnet til en særlig Grønlandssamling, den anden til Plads for Kunst. Bygningen, som er tegnet af Arkitekt *Toft-Hansen*, er ret moderne i sin Udformning; den har fladt Tag og Ovenlys, og udvendig er den beklædt med hvide Hasle-Fliser. Den ligger smukt paa Bakken ud imod Aadalen, og hvis man staar foran den, har man den prægtigste Udsigt, der kan tænkes, ud over Karup Aa og den foranliggende Idrætsplads, lidt længere borte det inderste af Skive Fjord med det bakkede Fjends Herred som Baggrund. Mod Nord begrænses Udsigten af Krabbesholm Skov.

Byens Raadhus.

Byernes Raadhuse er som Regel Bygninger, der er værd at lægge Mærke til, hvad enten det nu er nye, moderne Bygninger, der indeholder Administrationslokaler til de stærkt voksende Købstæder, eller det er ældre Bygninger, der har en historisk Patina over sig, og som er blevet staaende, fordi de Byer, hvori de findes, ikke har faaet saa stor Del i den mægtige Indvandring fra Land til By, at de har haft nødig at udvide deres Administrationsbygninger mere, end de gamle Raadhuse kunde taale uden at miste deres Præg.

Om Skives ældste Raadhus ved man kun, at det styrtede sammen om Natten den 31. December 1685. Byfoged *Kierulf* og Raadmændene afsluttede saa Overenskomst med en Mand, der hed *Niels Pedersen Lejrskov*, om at rejse et nyt Raadhus, der skulde staa færdigt inden følgende Pinse. Huset skulde bestaa af seks Bindinger forsvart Hus med 12 Alens Bjælker og 10 Alens Sparretræer, 4½ Alens Egestolper og 3 Karm Vinduer. Taget skulde dækkes med Halm, Gavlene være af Fjæl, og Væggen af Ler, dog ikke til Gaden. Husets ene Halvdel blev

Raadhuset.

indrettet til at holde Ting i; men Borgerne kunde ogsaa holde deres Forsamlinger der, naar de havde noget at drøfte. Den anden Halvdel blev indrettet til Arrest. Den havde to Kamre; det ene for „ærlige“ Mennesker, der havde forset sig, det andet for Misdædere. Det kostede ni Daler at faa Huset stablet op; men saa havde *Niels Lejrskov* Lov til at taget Resterne af det gamle Raadhus som sin Ejendom.

Raadhuset brændte i 1715, og paa det Tidspunkt var Borgerne saa forarmede som Følge af de mange Brande, der var overgaaet Byen, at de ikke magtede at rejse et nyt, men maatte nøjes med at leje en Stue til at holde Møderne i, og denne Tilstand varede til Aar 1770, da man købte et seks Fag Hus af Bedemand *Mikkel Sørensen*. Der var ikke megen Plads i dette Hus, en Stue til at holde Ting i og et Kammer til „ærlige“ Arrestanter. Forbrydere maatte anbringes i Bygningens Kælder. Det var en daarlig Bygning; men den maatte alligevel gøre det ud for Raadhus i $\frac{3}{4}$ Aarhundrede. Det var først i Aaret 1846, at man efter mange, lange og svære Drøftelser fik

rejst det Raadhus, som Byen har den Dag i Dag. Det er opført i nyklassisk Stil, har to Stokværk, hvoraf det nederste bruges af Politiet, det øverste indeholder Retssal og Raadhussal. I 1902 blev et Par Grunde Øst for Raadhuset tilkøbt. og den endnu eksisterende Arrest blev opført. Til Byens Administration har dette Raadhus ingen Plads, og da man endnu ingen Administrationsbygning har faaet rejst, maa man leje Lokaler til de mange for en By nødvendige Kontorer.

Ildebrande.

Det almindelige Indtryk, man fik af Byens Huse i ældre Tid, maa sikkert have været, at Byen var velbygget; thi i det 17. og 18. Aarhundrede brændte Byen eller Dele af den saa ofte, at der ikke kunde være gamle Huse tilbage. Der var en ikke saa lille Brand i 1699. 1715 brændte 50 Gaarde, og ti Aar senere 32, hvilket var „al den Del, som var tilbage og ikke brændte i 1715“. Efter disse to store Brande fik Borgerne hver Gang ti Aars Fritagelse for forskellige Skatter og Afgifter, og efter Branden i 1725 blev der tillige befalet en Indsamling i Kirkerne til de brandlidte i Skive. Ved Bedømmelsen af disse Forhold maa man naturligvis huske, at der dengang ingen Brandforsikringer fandtes.

Byen havde ikke faaet Saarene helet fra de foregaaende Brande — der laa stadig Hustomter ubebygget hen, fordi deres Ejere ikke evnede at rejse Bygninger paa dem — da der overgik Byen en ny Brand i 1748, hvorunder 24 Gaarde brændte, og Nøden var saa stor, at det offentlige maatte træde til med en Hjælp paa 3500 Rd. af Konsumtionen; men allerede Aaret efter galede den røde Hane atter over Skive, og alt, hvad der — paa nær tre smaa Steder — ikke var brændt Aaret i Forvejen, gik op i Luer, og Borgerne fik Tilladelse til en Kollekt i alle Jyllands Kirker. Det siger sig selv, at der ikke kunde

være nogen Fremdrift i en By, der var saa stærkt ramt af Ulykker, og Skive var da ogsaa i 1769 sunket ned til at være den tredje mindste Købstad i Jylland. Til Sammenligning tjener, at Byen efter Folketællingen den 5. November 1945 var rykket op, saa kun 26 Byer i Danmark var større.

I Slutningen af det 18. Aarhundrede boede der i mange Byer velhavende Borgere i gamle, næsten faldefærdige Rønner, men i Skive var det omvendt: der boede fattige Folk i nye og stærke Huse. Den, der kom gennem Byen og ikke saa alt for nøje efter, kunde let faa den Tro, at her var Røre og Fremdrift; men saa han nøjere til og opdagede de mange Brandtomter, der laa øde hen uden at være taget i Brug efter den røde Hanes Besøg, kunde han naturligvis nok se, hvordan Stillingen var.

Handel.

Omsætning, Udveksling af Varer, det, som vi nu kalder Handel, var vel nok det, der paa et ret tidligt Tidspunkt udskilte Skive fra de omliggende Landsbyer. Her kom Folk vestfra og nordfra og rejste østpaa og sydpaa og omvendt. Her var Lejlighed til at mødes, at tiltuske sig Varer, man havde Brug for, ved at tilbyde Varer, man havde i Overflod eller i hvert Fald kunde undvære. Højvande og Storm kunde i Dagevis standse Færdslen over Vadestedet, og vejfarende Folk maatte da blive liggende i Byen, til Vandet sank, og man atter kunde færdes. Dette førte til, at der maatte være Steder, hvor fremmede kunde bo og spise, mens de var Byens tvungne Gæster, og det gav saaledes Mulighed for Levebrød til nogle af Borgerne.

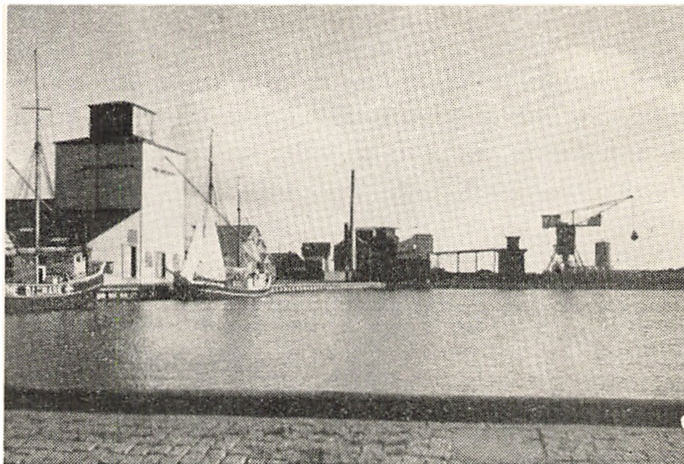
Ved Handelen omsatte man dels de Varer, som de omboende Bønder frembragte, og dels indførte man, hvad By og Egn ikke selv kunde producere. Den ældste Beretning om, hvad der handledes med, har vi i *Holger Jacobæus'*

Rejsebog fra 1692, hvori han skriver, at Skive er kendt for sine „Gryder og Tingstude“. Men $\frac{3}{4}$ Aarhundrede senere oplyser *Pontoppidan*, at de Varer, der udførtes over Skive, var de Produkter, som frembragtes af de omboende Bønder, og man indførte: Tømmer, Jern, Hør, Hamp, Salt, Tjære, Humle, Kul, Kalk, Sæbe, Sukker, Specerier og andet, som Bønderne havde Brug for, og som kunde sælges til dem.

Det skadede Handelen, at Byen laa midt inde i Landet, og der var langt at føre Varerne. Man havde naturligvis Fjorden, saa der kunde sejles til Byen; men Grundene ved Løgstør hindrede større Skibe i at løbe ind i Skive Fjord, og man havde ingen Havn. Ganske vist kunde i ældre Tid Skibe af den Størrelse, som kunde komme over Løgstør Grunde, sejle op ad Karup Aa og losse ved selve Byen; men efterhaanden groede Aaen til, og Skibene maatte ankre op i Fjorden ved Krabbesholm. Naar Varerne saa sendtes i Land, krævede Herremanden Afgift, hvilket naturligvis gjorde Omkostningerne større, og dette gav Aalborg Købmænd, der lagde til ved Sallings Kyster, god Lejlighed til paa uretmæssig Vis at tilrive sig en Del af Handelen i Skives Omraade.

Nye Samfærdselsveje bedrer Forholdene.

I det 19. Aarhundrede bedredes Forholdene for de Byer, som ligger lidt afsides. Banerne forkortede Afstandene. I Aaret 1864 naaede Tværbanen fra Langaa over Viborg frem til Skive, og Aaret efter aabnedes Strækningen helt til Struer, og dette gav naturligvis de handlende i Skive større Muligheder for at konkurrere. Men allerede paa det Tidspunkt var man i Færd med at forberede det næste Fremstød — man vilde bygge en Havn. Denne kom til at ligge ved Krabbesholm, 1,5 km fra Byens Hjerte, og den blev ved en Havnebane forbundet med Banegaarden. Havneplanerne var udarbejdet af Havneingeniør *Reimers*,

Havnen.

Frederikshavn, og Arbejdet blev ledet af Stadsingeniør *Obel*, Aarhus. Hen paa Efteraaret 1869 var Havnen færdig, og Skive Handelsstand havde nu faaet en virkelig Hjælp til at konkurrere med omliggende Byers Forretningsmænd; man havde nemlig, skønt man boede midt i Jylland, opnaaet den Fordel at være Havneby, at kunne faa Varerne bragt til Købmandens Lager i Byen uden at maatte lade foretage bekostelige Omladninger; thi Sejløbet ved Løgstør var blevet uddybet. Den daværende Handelsstand i Skive gik da ogsaa straks i Gang med energisk Udnyttelse af de Fordele, som Havnen gav, og de senere Kuld af Købmænd har ikke givet deres Forgængere noget efter. Havnen maatte da ogsaa udvides i 1902. Allerede kort Tid efter den første Verdenskrig maatte man atter gaa i Gang med en ny Udvidelse, der var tilendebragt i 1924. Ved denne sidste Udvidelse blev der lavet et nyt Havnebassin, saa der nu er to. Det samlede Areal af de to Bassiner er 25,600 m², og den samlede Bolværkslængde er 640 m. Men heller ikke denne Udvidelse slaar til. Det nuværende Byraad har et Projekt færdigt

til Udvidelse af Havnen. Dette er beregnet til at skulle koste 1,8 Millioner Kroner; men den nu lige afsluttede Krig har forsinket Arbejdet.

At Havnen har sat Fart i Handelen, kan man ogsaa se, naar man sammenligner Havnens Indtægter fra forskellige Aar. I 1888 var den samlede Indtægt 9135 Kr.; men den var til Aaret før forrige Verdenskrig, altsaa 1913—14, steget til 30,160 Kr., og Aaret før den nu afsluttede Krig, altsaa 1938—39, var Havnens Indtægter oppe paa 157,109 Kr. Selvom man maa regne med Pengenes mindre Værdi, er det en stor Stigning, der i høj Grad vidner om Skive Købmænds Foretagsomhed og Dygtighed.

Ikke alene Banen fra Langaa til Struer med Forbindelse videre ud til det øvrige Land, men ogsaa et Par lokale Baner: Skive—Nykøbing, der blev aabnet 1884, og Skive—Spøttrup, der blev aabnet 1924, har bidraget til at støtte Handelen, og sidst, men ikke mindst har de efter forrige Verdenskrig oprettede Bilruter, hvad enten de befordrer Varer eller Personer, bidraget til Handelens Fremme.

Medens Bilrutevognene i Førstningen havde Holdeplads forskellige Steder i Byen uden at være i snæver Forbindelse med hinanden, indsaa man snart, at Centralisering maatte give mindre Møje og mere Fortjeneste, og det varede derfor ikke mange Aar, før man fik oprettet en Rutebilstation i Torvegade. Den fik Plads i Gaarden ved Siden af Afholdshotellet. Denne Placering skaanede Rutebilerne for at bygge Restaurationslokaler, derimod blev der opført Ventesal og Ekspeditionslokaler, og nogle paa Pladsen værende Skure blev udvidet, saa Bilerne paa Pladsen kan staa under Tag.

Ogsaa de deciderede Lastbiler fandt snart paa, at de maatte have en fælles Samlingsplads, og den blev i første Omgang indrettet i Brogaarden paa Østertorv. Da den 2. Verdenskrig sluttede, gjorde Lastbilerne et nyt Frem-

stød, idet Foreningen af Lastbilejere gik i Gang med at fremskaffe egen Bygning. Dette er ogsaa lykkedes for dem. Den nye Lastbilcentral er blevet opført ved Engvejen, der forbinder Havnen og Hovedbanegaarden, og denne nye Bygning blev taget i Brug i Sommeren 1947.

Handel og Industri.

En af de største Forretninger driver Byen selv, idet den er Indehaver af de Værker, der forsyner Byens Borgere med Vand, Gas og Elektricitet. Hvor stor denne Forretning er, faar man en Idé om, naar man ser, at disse Værker i 1942—43 havde en Omsætning paa 1,059,000 Kr. Det første Gasværk blev anlagt i 1896. Det laa i Braarupgade ved Banegaarden; men i Trediverne nedlagde man det og byggede et nyt ved Havnen, saa man nu er fri for den bekostelige Transport af Kullene fra Havnen og til Værket. Elektricitetsværket blev anlagt i 1906. Det er udvidet adskillige Gange. Og Byen har samtidig Andele i Tangeværket. Vandværket blev anlagt af et Konsortium i 1905; men 1910 blev det overtaget af Kommunen, ogsaa dette har senere maattet udvides.

Men der findes ogsaa mange private Forretninger eller Forretninger, som drives af Seiskaber, og ogsaa nogle af disse har stor Omsætning.

Da Holger Jacobæus i 1692 skrev sin Rejsebog, var de fleste af Byens Forretninger vel nogenlunde ens, idet de handlede med noget af hvert. Nu er det mere Specialforretninger, ligesom der er kommet adskilligt til, som man i Hjemmeindustriens og Selvforsyningens Tid ikke kendte til. Der findes nu Manufakturhandlere, Herreekviperingshandlere og Tricotagehandlere m. fl. Opgivelsen af Hjemmeforsyningen har ogsaa foraarsaget, at der nu findes Bagere, Konditorer, Slagtere og Viktualiehandlere; nogle af de sidste er baade Haandværkere og Købmænd.

Nye Opdagelser og Opfindelser har ogsaa givet Plads

for Specialforretninger: Cykler, Biler og elektriske Artikler m. fl. Paa disse Omraader er der ogsaa blevet Plads for en Række Haandværkere, som Fortiden ikke kendte til.

Andelstanken eller Sammenslutningstanken har naturligvis ogsaa fremkaldt Virksomheder, der saa at sige staar med det ene Ben i Industrien og det andet inden for Handelen. Tingstude, som Jacobæus nævner, findes der ikke mange af i vor Tid; thi Studen som Trækdyr er forlængst blevet afløst af Hesten og Traktoren; men Landboerne skal naturligvis have deres Overskud af Kreaturer omsat, og de har derfor dannet en Creatureksportforening, der har sine Samlestalde og sin Salgsvirksomhed i Skive. Paa samme Maade har Landboernes Andelssvineslagteri faaet sit Centrum i Skive, og et Andelsmejeri, der modtager Mælk fra den nærmeste Omegn, findes ogsaa. Men ogsaa Indkøb gøres af Andelsfolkene i Fællesskab, og flere Indkøbsforeninger har faaet Sæde ved Skive Havn og i Skive.

Endelig kan tilføjes, at der ogsaa findes et privat Slagteri, nemlig Koopmanns Svineslagteri, der er en Filial af *J. D. Koopmanns Svineslagteri*, Aalborg.

Selv om Handelen maa siges at være det bærende Erhverv for Skive, er der dog ogsaa nogen industriel Virksomhed. Skive Jernstøberi og Maskinfabrik, grundlagt 1881, har ved sin Gyro-Kværn, der er kendt over hele Landet og langt ud over dets Grænser, gjort meget til, at Byen er blevet omtalt i videre Kredse. Vestjyllands Papirposefabrik, grundlagt 1897 i Nykøbing paa Mors, men senere overflyttet til Skive, og *Schades* Rullepapirindustri fra 1915, er ogsaa Virksomheder, der har stort Omfang. Skive har ogsaa sit lokale Ølbryggeri, Bryggeriet Thordal. Det blev grundlagt i 1876 som Hvidtølsbryggeri, senere optog man ogsaa Fabrikationen af Mineralvande; i 1935 udvidedes Driften atter, idet man optog Produktionen af

Pilsnerøl, og i 1936 begyndte man at brygge en endnu stærkere Art af Øl, Münchener Øl. Nu har Thordal et Projekt færdigt til Rejsning af et nyt og stærkt udvidet Bryggeri lige Nord for Byen. En Børstefabrik, grundlagt 1898, er ved flere Udvidelser i Aarenes Løb naaet frem til at være en af de største Virksomheder i sin Art, hvis Fabrikata er kendt og søgt i det meste af Landet.

Af yderligere Industrivirksomheder skal nævnes: en Tærskværksfabrik, en Tagpapfabrik, et Par Trævarefabrikker, et Teglværk, en Tobaksfabrik, et Baadebyggeri o. fl. a., hvis Salgsomraader ogsaa strækker sig langt ud over Byens Opland. Endnu bør nævnes et Par Lervarefabrikker; thi Lervareindustrien har sine Rødder langt tilbage i Skives Fortid. Allerede Holger Jacobæus fortæller i sin før omtalte Rejsebog, at Byen handler med Gryder, d. v. s. Jydepotter, og en Del Smaahuse, som for længst er sunket i Grus eller brændt, kaldtes da ogsaa Grydeboderne. Selv om Handelen er det mest dominerende Erhverv i Skive, er Industrien altsaa dog ret betydelig, hvad naturligvis i første Række skyldes de Mænd, som med Omhu og Forstaaelse leder denne.

Eftersom Handel og Industri gik frem, blev Pengeomsætningen naturligvis ogsaa større, og man følte da Trang til at faa oprettet Pengeomsætningssteder, Pengeinstitutter.

Byens ældste Pengeinstitut er Skive Sparekasse, der blev oprettet i 1857. Samme Aar blev Skive Bank A/S oprettet, men den maatte sammen med saa mange andre Banker Landet over bukke under i de pengevanskelige Tider i Aarene efter den første Verdenskrig, idet den sidst paa Aaret i 1928 maatte træde i Likvidation.

I 1876 oprettedes Salling Herreders Spare- og Laanebank, der i 1918 blev overtaget af Landmandsbanken, da denne i Slutningen af første Verdenskrig søgte at skaffe sig Filialer ud over Landet. Da Landmandsbanken i 1922

kom i Vanskeligheder, oparbejdedes der efterhaanden i Skive og Omegn en Stemning for at faa Filialen købt tilbage og atter gjort til en selvstændig Bank. Dette lykkedes i 1926, idet et Aktieselskab da overtog Filialen og førte den videre under Navnet A/S Landbobanken i Skive, Salling Bank.

Den i 1914 stiftede Andelsbank havde ogsaa en Del Aar en Filial i Skive; men denne maatte naturligvis i 1925 træde i Likvidation sammen med Hovedbanken og de øvrige Filialer.

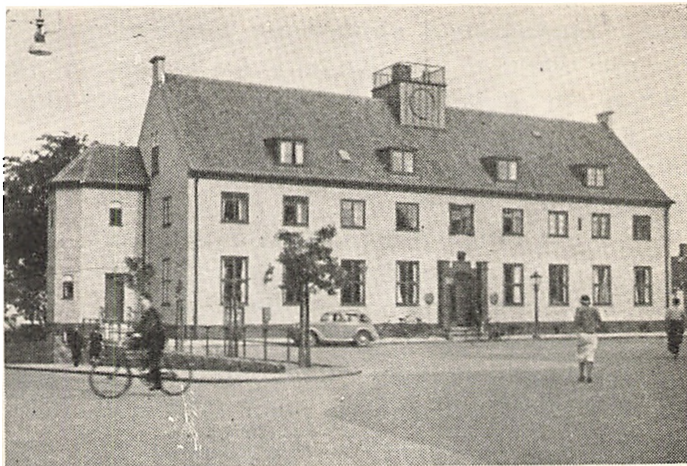
Byens yngste Pengeinstitut er Skive Diskontobank A/S. Den blev stiftet, da Skive Bank i 1928 traadte i Likvidation. Den fik til Huse i Skive Banks Bygning, som den senere købte.

Baade Salling Bank og Skive Diskontobank har som Følge af større og større Omsætning og Balance maattet udvide deres Aktiekapitaler.

Retsvæsen.

Hvad Retsvæsen angaar, maa Skive engang have været fælles med de omliggende Landsbyer i Hindborg Herred. Men som Kongelev blev det et selvstændigt Birk, og som Købstad maa Byen have haft sin egen Stadsret, selv om man ikke kender en saadan; men de Tilføjelser eller rettere Udvidelser, som fandtes i Frederik den Førstes Stadfæstelse af Skives Privilegier, er netop ret typiske Ting for en Stadsret. Den Tilføjelse, at det var billigere for Byens Borgere at yppe Slagsmaal end for udefra kommende Folk, kunde naturligvis have været et Privilegium, men har dog næppe været det. Vi faar vist antage, at denne Tilføjelse var til Stadsretten. At man endnu har en Galgebakke, altsaa et Rettersted, er vel ogsaa et Vidnesbyrd om, at Byen har haft sin egen Stadsret.

I 1678 blev Sallings fire Herreder og tre Birker slået sammen, og Aaret efter blev Stillingerne som Byfoged i

Posthuset.

Skive og Herredsfoged i Salling sammenlagt. Salling Herreders Tingsted blev dog bevaret i en Række Aar efter den Tid, idet det først var i Aaret 1727, at Skive blev Tingsted for hele Halvøen. Ved Ændringen i vort Retsvæsen 1919 blev Skive Sæde for Dommeren i Retskreds Nr. 77, Skive Købstad og Sallinglands Herreder, og samtidig blev Byen Sæde for Politimesteren i Politikreds Nr. 56, ogsaa omfattende Skive Købstad og Sallinglands Herreder.

Før 1660 hørte Skive til Skivehus Len, og Lensmanden havde sin Bolig i Byen, idet han boede paa Kongsgaarden Skivehus. Da Lensordningen hørte op ved Enevoldsmagtens Indførelse, afhændede Kongen sin Gaard, der derefter gik over i Privateje; men Amtsstuen for Skivehus og Halds Amter blev henlagt til Skive, hvor den opretholdtes, til Viborg Amt blev oprettet i 1794.

Skive har ingen større Statsinstitutioner, dog har den som andre Byer Repræsentanter for de fire Etater. Postvæsenet og Telegrafvæsenet har midt i Trediverne faaet

deres egen Bygning, liggende hvor Adelgade, Vestergade, Slotsgade og Søndergade løber sammen. Toldvæsenet har sit Hovedkontor i en Bygning paa Banegaardsterrænet ved Viborgvej og et mindre Kontor, bygget for faa Aar siden, ved Havnen. Jernbanetaten har sine Virkepladser dels paa Hovedbanegaarden ved Viborgvej og dels paa Skive Nord, liggende i Brynet af Anlægget.

For Tiden er der udarbejdet en Plan for Flytning af Hovedbanegaarden. Denne ligger nu i den østlige Udkant af Byen; men efter det nye Forslag skal den flyttes hen i den sydlige Del af Byen og ligge mellem Kirkegaarden og Engen ned mod Karup Aa. Samtidig skal Skive Nord nedlægges, idet baade Glyngørebanen og Vestsallingbanen skal føres Vest om Byen ind til den projekterede Hovedbanegaard.

Byens Styrelse.

Da Bysamfundene i Middelalderen, i hvert Fald den sene Middelalder, var afgrænsede Retsenheder, der havde egne Stadsretter, stadfæstede af Kongen, maatte der følgelig i Byerne være en Styrelse. Det var et Raad, der havde Magten, og det bestod af Borgmestre og Raadmænd samt en Byfoged, der blev udnævnt af Raadet; men Udnævnelsen blev som Regel stadfæstet af Kongen. Raadene var en aristokratisk Indretning. Udtraadte en eller afgik ved Døden, valgte Raadet selv vedkommendes Efterfølger. Valgene gjaldt for Livstid. Raadene valgte en Skriver, som blev Øvrighedens Medhjælper, og en Kæmner, som passede Regnskabet. Raadene var ansvarlige for, at Staten fik, hvad den skulde have.

Efter Reformationen blev det Skik at tage Borgerne med paa Raad. Christian den Fjerde udsendte 7. April 1619 en Forordning om Købstædernes Styrelse. Deri bestemmes, at Borgmestre og Raadmænd i Byerne skal udnævnes af Kongen eller af Lensmændene, som skal revidere Regnskaberne.

Ved denne Forordning blev de styrende Kliker i Byerne berøvet det meste af deres Indflydelse, og den jævne Borger fik Lov til at tale med om Sagerne; men samtidig tilrev Staten sig en Del af Magten. Der skulde efter Forordningen af Borgerne vælges Ligningsmænd, der lavede en Skatteligning, som Borgerne dog kunde klage over, hvis de fandt Anledning dertil.

Ved Enevældens Indførelse blev Kongen enebestemmende. Han forordnede, at i mindre Byer som Skive skulde Byfoged, Borgmester og Raad være samme Person. Flere Embedsmænd tærede for meget paa Byens Indtægter. Det var vel i Skive som i andre Byer aldrig gaaet helt af Mode at spørge Borgerne til Raads i visse Tilfælde; men ved kongelig Befaling af 3. Februar 1774 blev det anordnet, at der i Skive skulde vælges seks Borgere (eligerede Mænd) som en Slags Raadgivere. Ved Reskript af 19. Juli 1793 blev Tallet nedsat til fire. De senere Love for Købstæderne gennemførtes i Skive ligesom i andre Byer. Fra 1869 havde Byraadet ni Medlemmer, fra 1907 tretten Medlemmer og har siden 1925 sytten Medlemmer.

Skive var den første By i Danmark, der havde folkevalgt Borgmester, idet man 5. Marts 1914 ved almindelig Afstemning blandt Vælgerne udpegede en Mand, som Ministeriet derefter godkendte, skønt Loven om folkevalgte Borgmestre paa dette Tidspunkt ikke var traadt i Kraft.

Skive er blevet en By, ikke stor, men dog nærmere øverste end nederste Ende af Skalaen, naar man opregner danske Byer efter deres Folketal. Den har dog ikke faaet det „Byansigt“, som de fleste andre Byer har faaet; men naturligvis har den i Tidernes Løb fjernet sig meget fra det at være en Landsby, og man kan vist sige, at Skive har sit eget Ansigt. Dette skyldes, at Byen er fremgaaet af en Landsby, og Beliggenheden er en saadan, at Folkene i det omliggende Opland tit har Ærinde i Byen, og derved skabes der et solidt Bekendtskab mellem Skive

Bys Borgere og de omliggende Landdistrikters Beboere.

Byen faar ogsaa stadig en Del af sin Indbyggervækst fra det omgivende Opland; thi naar Folk, der har haft deres Virke paa Landet, „lægger op“, flytter de ofte til Byen. Mange af Oplandets Slægter er nemlig store og har Medlemmer spredt over baade Salling og Fjends Herred. Men er man ikke selv kørende, gaar alle Forbindelsesveje over Skive, og da er det naturligvis lettest at bruge Byen som Udgangspunkt, ligesom man ogsaa har den Fordel ved at have Boplads der, at man kan faa et lille Kig baade af nære og fjernere paarørende, naar de engang eller to om Ugen har Ærinde til Byen. Dette Islæt fra Landet gør naturligvis ogsaa, at det omliggende Lands Sæder, Skikke og Folkemaal er med til at give Byen sit Præg. Mangen en fremmed Bybo undrer sig da ogsaa, naar han hører Folk, der taler et rent og uforfalsket Salling- eller Fjandbomaal, tale kendt og fortroligt med Byens Indbyggere, der bruger Rigsmaalet, ja, at baade Byboen og Landboen tiltaler hinanden med det fortrolige „du“.

Der er en vis demokratisk Indstilling i Byen. Man agter ingen Borger efter Titel og Rang, men efter Dygtighed, og denne Indstilling har ganske naturligt ført med sig, at der er fremvokset sociale Institutioner, som træder hjælpende til, naar Borgere, grundet paa Sygdom eller Alder, ikke er i Stand til at tjene nok til Livets Ophold eller at leve uden andres Hjælp.

Sygehuset.

Det fortælles, at Skives første Sygehus var „installeret“ i Bagbygningen ved Tinggade Nr. 21. Det var lille og følgelig privat; men det ydede den Hjælp, som man var naaet frem til at kunne yde i atten Hundrede og Tredive. Noget væsentligt rosende eller blamerende om Forholdene og Hjælpen ved dette første Sygehus er ikke efterladt hverken i Skrift eller Sagn, og man kan sikkert

derfor gaa ud fra, at denne „Institution“ har virket paa samme Maade som lignende Anstalter andre Steder i Landet; det har hverken været værre eller bedre end dem; men det har nogenlunde svaret til Indbyggernes Krav paa den Tid.

Mens Aarene randt, tog den Tanke Fart, at der maatte oprettes tidssvarende Sygehuse for hele Folket. Paa de Steder, hvor Byerne var smaa og derfor ikke havde Brug for et eget Sygehus, slog Amt og By sig gerne sammen om at bygge et saadant. Saaledes skete det ogsaa i Skive. I 1853 var man kommet overens om, hvordan Udgifterne skulde fordeles mellem Amt og By, og man tog fat paa Arbejdet med at rejse en Bygning. Denne kom til at ligge i den gamle Del af Byen — Sønderbyen — og den er til Dels i Brug endnu — dog ikke til Sygehus; men endnu bærer Nr. 15 i Søndergade Navnet „det gamle Sygehus“.

Dette første egentlige Sygehus i Skive kan naturligvis slet ikke sammenlignes med det nuværende hverken i Omfang eller Udstyr; men Indbyggertallet i By og Opland var jo ogsaa meget mindre end nu. Man faar et nogenlunde Begreb om det daværende Sygehus, naar man læser Indberetningen for 1856. Den fortæller os, at der ved Aarets Indgang var 6 Patienter og ved Aarets Udgang 8, og at der i Aarets Løb havde været behandlet 74.

Efter forholdsvis kort Tid indsaa Byraad og Amtsraad, at Sygehusets Omfang var for lille, og der blev saa i Aaret 1868 tilbygget en ny Fløj. Heller ikke ved denne Udvidelse var Sygehuset i Stand til ret længe at tilfredsstille de Krav til Plads, som efterhaanden stilledes, og allerede i Førstningen af Firserne overvejede man en ny Udvidelse; men denne blev dog — heldigvis kan man vist sige — ikke gennemført. En nøjere Undersøgelse af Bygningen viste nemlig, at denne havde saa mange Brøst, at man ansaa det for uforsvarligt at vedblive at bruge den som Sygehus.

Der maatte altsaa bygges et nyt Sygehus. Amt og By

enedes om at fastholde Fællesskabet, og man gik i Lag med at faa udarbejdet Planer, der efter at have gennemgaaet Ministeriets Skærsild i 1885 kunde føres ud i Livet. Det nye Sygehus kom til at ligge paa „Nørremarken“ ved Resenvej og var færdigt til Brug i 1888. Det bestod af tre Fløje og kunde rumme 84 Patienter paa een Gang.

Mændene, der lagde Planerne og igangsatte Arbejdet, maa have været fremsynte; thi efter det, man vidste fra Aarene forud, vilde et Sygehus med Plads til 20 Patienter have været stort nok.

Nu gik der nogle rolige Aar; men efter Aarhundredskiftet maatte man udvide flere Gange. I 1917 blev der opført en særlig Epidemiafdeling, og i 1924—25 blev der — efter mindre Ændringer og Tilbygninger forud — opført en Nordfløj, og endelig afsluttedes Udvidelserne i 1937 ved Opførelse af en Funktionær- og Administrationsbygning. I 1924 deltes Sygehuset i en medicinsk og en kirurgisk Afdeling, hver med sin Overlæge. Sygehuset er nu nærmest til 120 Patienter paa den kirurgiske Afdeling, og 150 paa den medicinske, deraf 50 paa Epidemiafdelingen, og Patienterne har i Aarets Løb (1946—47) haft 95,943 Sygedage.

Bedst maales maaske denne Institutions Omfang ved at nævne, at det samlede Personale i 1946—47 var 202 Personer, nemlig 2 Overlæger, 4 Reservelæger, 4 Kandidater og 114 Sygeplejersker og Sygeplejeelever, medens de resterende 78 var sysselsat i Administrationen, Køkkenafdelingen, Vaskeriet m. m. m.

De gamles Hjem.

Da Regering og Rigsdag ved Lov af 9. April 1891 havde skelnet mellem Fattighjælp og Alderdomsunderstøttelse, saa Folk, der var blevet gamle, kunde faa Hjælp uden at komme paa Fattigvæsenet, varede det ikke længe, før

man i Byerne søgte at rejse eller indrette Boliger for gamle.

I Skive blev det første Hjem for gamle indrettet ved at omdanne det gamle Telegrafhus, Resenvej 2. Det havde kun Plads til 5 Personer, og det var derfor næsten en Selvfølge, at man snart efter rejste et nyt Hjem for gamle. Det blev færdigt i 1907, laa paa Kielgastvej Nr. 1 og havde Plads til 10 a 11 Personer.

Alderdomshjemmet paa Resenvej er faldet for at give Plads til bedre Færdselsforhold, og Hjemmet paa Kielgastvej er blevet en Slags Aldersrentebolig; men til Gen-gæld har Byen — paa Mølletofte Vest for Skive Kirke — ladet opføre et stort, moderne Hjem for gamle. Det blev bygget i 1926, men er senere blevet udvidet ved at til-bygge en Fløj, saa der blev Plads til adskilligt flere gamle.

Kommunen har dog ikke været ene om at drage Om-sorg for de gamle. Ogsaa Foreninger har taget denne Opgave paa sig. „Borger- og Haandværkerforeningen“ har saaledes lavet en Stiftelse med Plads til baade Ægte-par og enligstillede, og „Den nye Borger- og Haandværkerforening“ er fulgt i den gamles Fodspor og har rejst en Bygning til samme Formaal. Ogsaa „Beværterforenin-gen“ har bygget et Hus til Bolig for Standens gamle, og Sygekassen har bygget en Stiftelse, hvor ældre, veltjente Borgere kan bo billigt og hyggeligt paa deres gamle Dage.

Enkeltpersoner har ogsaa ydet noget for at hjælpe de gamle. Apoteker Norgaard har saaledes rejst et Hus med Fribolig til fire Familjer, ligesom han ogsaa har tænkt paa Børnene, idet han har ladet opføre et Børneasyl, hvor Mødre, der gaar ud at arbejde, kan anbringe deres Børn om Dagen. Endelig findes fra ældre Tid et Par Legat-huse, som er grundlagt af Enkeltpersoner.

Naturligvis kan disse Hjem og Stiftelser ikke rumme alle de gamle, der kan trænge til en hjælpende Haand, og

Bystyret har derfor under Navnet „Grønnegaarden“ ladet opføre tre store Bygninger med ca. 75 Lejligheder saavel til Ægtepar som til enligt stillede. Bygningerne er opført paa den gamle Dyrskueplads, og der er Mulighed for at opføre flere endnu. Grønnegaarden er — uden egentlig at være en Stiftelse — et Sted, hvor gamle med smaa Indtægter kan faa Bolig for en Husleje, der er overkommelig for dem i Forhold til den Aldersrente eller anden Indtægt, som de kan opnaa.

Denne Omsorg for de gamle er et Vidnesbyrd om, at Borgerne føler sig i Taknemmelighedsgæld til dem, der ved deres Virke gennem et langt Liv har været faste Led i den Kæde af Borgere, som har baaret Byen frem til det, som den nu er.

Nyt Fremstød.

Der er foran peget paa, at Skive, til Trods for at Byen ligger i Jyllands, Danmarks Fastlands Hjærte, alligevel ad Søvejen kan komme i Forbindelse med selv de fjerne-
ste Egne af Kloden, kan over Havene eksportere, hvad By og Egn frembringer ud over, hvad der er nødvendigt til Hjemmeforbruget, og kan importere ad samme Veje, hvad man har vænnet sig til at bruge af oversøiske Varer. Verdenskrige kan standse denne Vekselvirkning for en Tid; men selv tunge Krige maa slutte, naar Galskaben ikke længere kan opfanatiseres i Mængderne længere, eller naar Diktatorer har faaet Vingerne stækket, saa de ikke ser anden Udvej end tage Gift, en Skik, som har været kendt blandt Diktatorer lige fra Kartagenienserens Hannibals Dage, og saa gaar Skibene atter ud i fredelig Syssel, bringer atter Varer frem og tilbage og genopretter ikke alene de gamle Forbindelser, men knytter nye. Man kan sige — maaske med Rette —, at saadanne Forbindelser kun betyder noget økonomisk. De bringer ikke Mennesker i nærmere Kontakt med hinanden, og de varer

kun saa længe, som begge Parter mener at have Fordel af at handle med hinanden. De betyder altsaa med andre Ord ikke noget, naar der bliver Tale om det rent menneskelige.

Nu har imidlertid den anden Verdenskrigs Spærring af Grænserne mellem Nordens Nationer faaet disse til at fundere over Naboskab, Venskab, Racefællesskab og Sprogfællesskab, og det er intet Under, at de Sammenlutninger, der før Krigen havde til Formaal at bringe de nordiske Folk i nærmere Forbindelse med hinanden, har forstærket deres Indsats efter den anden Verdenskrigs Afslutning. Det er især Foreningen „Norden“, der har set sig ud efter nye Midler til at naa frem mod deres Maal, at faa Nordens Folk til at indse, at de er Brødre, og at de bør staa sammen som Brødre, der har andet og mere tilfælles end Studehandel og Vareudveksling.

Man har nu inden for „Norden“ faaet den Idé, at man udnævner en By i hvert af de tre nordiske Lande, og saadanne tre Byer bliver da kaldt Venskabsbyer. Man har — i hvert Fald i første Omgang — udtaget Byer, der ikke er alt for langt fra hinanden i Størrelse, til Venskabsbyer. Skive har faaet tildelt Arvika i Värmland og Kongsvinger i Norge.

Det er nu Meningen, at der skal finde en gensidig kulturel Vekselvirkning Sted mellem disse Byer. Udsendinge fra Skive har ogsaa allerede været paa Gæstefærd baade i Arvika og Kongsvinger, og der har været Folk fra disse Byer i Skive. Først i August var der saaledes et Selskab fra Arvika med Rektor *Valdemar Dahlgren* som Leder. De opførte paa Skive Teater det gamle Skuespil eller Folkekomedie „Värmländerne“, skrevet i 1846 af *F. A. Dahlgren**). De sang ogsaa Folkeviser, og iført deres maleriske Nationaldragter viste de nogle af Värmlands gamle Folkedanse, ligesom et Musikkorps spillede en Del af deres værdifulde Musikstykker. Det hele blev

fremført af jævne Arvikinger, altsaa ikke Fagfolk, og det gav derfor et stærkt og godt Indtryk af den värmlandske Folkekultur.

Det er indlysende, at en saadan Gæstefærd knytter Forbindelser, der sætter de nordiske Folk i Stand til at forstaa hinandens Kultur og hinandens Sprog, og man faar saa haabe, at det hele kan blive et Fremstød til Fredeliggørelse af endnu større Centrer, et lille Skridt frem mod den Tid, da Folkene kan leve fredeligt ved Siden af hinanden i en Verden, hvor Penge og raa Kraft holdes i Tømme af høj Kultur og etisk Indstilling.

Aartusinder er svundet, siden Skives første Indbyggere boede i Huler og Telte ved Indervigen af Fjorden, hvor vi nu finder Spor efter dem i Form af Køkkenmøddinger og andre Levn. Byen er flyttet op paa Bakken. Stensatte Huse har afløst deres primitive Boliger. Asfalterede og brolagte Gader har afløst de gamle fodtraadte Stier. Paa Fjorden, hvor Oldbonden padlede sig frem i sin udhulede Træstamme, sejler moderne Dampere. Menneskesnilde og Menneskeviden har gjort alt lettere for de nulevende Indbyggere. Men paa et Punkt naar vi ikke op paa Siden af disse gamle. Dyrebrad, Østers og Laks var for dem daglige Retter; men saadanne Delikatesser faar man nu til Dags kun paa Bordet ved sjældne højtidelige Lejligheder.

De gamle Nordboere — og ogsaa Skives Forfædre — var Demokrater. Vi mindes med Stolthed Normannernes

*) *Frederik August Dahlgren* blev født i Värmland den 20. September 1816 og døde i Stockholm den 16. Februar 1895. Han var Digter, Sprogforsker og Teaterhistoriker. Han var især Visedigter og brugte det värmlandske Folkemaal. Hans Värmlandsviser udkom 1875 under Navneskjulet **F r e d r e k p å R a n s ä t t**. De bar Titlen „Viser på värmlandska tongemåle“. En af Viserne „Å jänta å ja“ er blevet sunget meget i Danmark.

Svar, da de blev spurgt om, hvem der var deres Fører: „Vi har ingen, vi er alle lige“. Vil Skives Indbyggere stadig værne om denne Arv, saa man agter en Mand for hans Dygtighed og ikke for Fødsel eller Stilling, saa vil Fremgangslinjen kunne holde ogsaa i den Tid, der kommer.

Personalia.

Foranstaaende korte Meddelelser af Skives Historie blev skrevet til et Formaal, hvor en Omtale af de enkelte Borgere i Byen var udelukket. Det kan dog være nyttigt at nævne nogle af disse, og da især nogle af dem, der har gjort Byen kendt i videre Kredse. Det kan være vanskeligt at afgøre, hvem man bør fremdrage, og efterfølgende maa derfor kun anses for et Forsøg. Valget af de Borgere, der bliver omtalt, vilde sikkert være blevet et andet, hvis en anden Forfatter skulde afgøre, hvem der skulde med; men her maa man huske paa, at man kun kan se med sine egne Øjne.

Christen Lassen Tychonius.

Ved Overgangen fra det 17. til det 18. Aarhundrede, nemlig i Efteraaret 1701, blev Kaldet som Kapellan i Skive overdraget en ung Præst, som da kun var 21 Aar gammel. Det var *Christen Lassen Tychonius*, der trods Aldersbestemmelsen i „Danske Lov“ i en saa ung Alder blev betroet et Præstekald.

At Tychonius allerede dengang ansaa sig selv for at være en lærd Mand, er hans Navn vel Udtryk for; thi en lærd Mand kunde i den Tid ikke slæbe rundt med et Navn som Thygesen — Tychonius' Døbenavn, det maatte latiniseres. Hans Optræden senere viste da ogsaa, at han havde høje Tanker om sit eget Værd.

Maaden, han kom til Embedet paa, viser, at han ikke foragtede den jesuittiske Talemaade: Hensigten helliger

Midlet. Der fortælles, at han var paa Vej gennem Skive til Holstebro for at overtage en Skriverstilling paa Amtsstuen der. Det var Søndag, og efter Tidens Skik og sin teologiske Opdragelse gik han til Kirke i Skive. Kapellanembedet var ledigt, og en teologisk Kandidat fra Viborg gik inde i Sakristiet og memorerede paa sin Prædiken; han var kommet for at „prædike paa Kaldet“.

Da den sidste Salme før Prædikenen gik til Ende, sprang Tychonius op paa Prædikestolen, før den anden kom frem. Han talte med en saadan Færdighed, at han fik Embedet, medens den tilkaldte unge Mand maatte drage bort med uforrettet Sag.

Tychonius blev født i Sal Præstegaard ved Vinderup den 17. August 1680. Hans Fader, Pastor *Lars Thygesen*, var af Bondeæt, medens Moderen, *Karen*, f. *Norkjær*, var Datter af Formanden i Embedet.

Allerede som Dreng var den lille Christen meget „ferm“ til at lære. I 7 Aars Alderen tog han fat paa Latinen, og da han var 10 Aar gammel, skrev han latinske Vers. Han gik derefter stadig frem i „Visdom og Alder“, saa han blev Student i 15 Aars Alderen, og kun lidt over 17 Aar gammel tog han teologisk Attestats.

Af hans Livs senere Data skal nævnes, at han — som allerede nævnt — blev Kapellan i Skive 1701, Sognepræst samme Sted 1702, Provst 1709, Stiftsprovst i Viborg og Sognepræst til Domkirken der 1727 og døde Juleaften 1740. Han var to Gange gift. Hans første Hustru, *Cecilie Margrethe Breth*, til hvem han blev viet 1. August 1702, var Datter af Provst *Laurits Breth* i Skive. Hun døde 1. Maj 1731, og 4. April 1732 indgik Tychonius nyt Ægteskab med *Sophie Amalie Holmer*, Datter af Borgmester *Holmer* i Randers.

Da Tychonius kom til Skive, blev han ret snart Modeprædikant. Folk yndede at høre den efter Datidens Opfattelse meget veltalende unge Mand, og Sognepræsten,

hans senere Svigerfader, var naaet til den Alder, hvor det gaar ned ad Bakke, og derfor var Tychonius i Førstningen en ombejlet Mand. Men forskellige Egenskaber hos ham gjorde, at han efterhaanden tabte sit Tag i den jævne Menighed; han var nemlig brovtende og overlegen nedad, men krybende og smigrende opad, hvad den let kan overbevise sig om, der vil gøre sig den Ulejlighed at læse hans „Vers og Indfald“.

Den gæve Præstemand var ingen Foragter af jordisk Mammon, og Offeret flød ham ikke altid rigeligt nok, hvad der engang fik ham til at ende en Tak med de Ord: „I har ofret til mig, saa Gud lønne jer derfor!“ Og da han i 1727 holdt Afskedsprædiken, sluttede han med følgende Salut: „Nu har jeg præket for jer i 26 Aar, og lige kloge er I, og lige rig er jeg“.

Hans store Ærgerrighed havde faaet ham til at trage efter Bispestolen, men uden Held. I 1727 naaede han dog at blive Stiftsprovst i Viborg, og der formede hans Løbebane sig paa samme Maade som i Skive, og han blev efterhaanden en noget ensom Mand.

Allerede paa den Tid spøgede Tanken om et jysk Universitet, og Tychonius arbejdede baade for at faa et Universitet og faa det til Viborg, og han fremsatte den Tanke, at Førstemanden blandt Professorerne skulde være Sognepræsten ved Viborg Domkirke — alias Tychonius. Paa en mere tydelig Maade kunde han ikke bringe sig selv i Erindring.

Følte Tychonius sig sat til Side eller set ned paa, kunde han være drastisk i sin Hævn. Engang havde *Verner Parsberg* til Skivehus paadraget sig den gæve Præstemands Vrede, og ved en senere Lejlighed fik Tychonius Foden paa Nakken af Herremanden, saa denne blev latterlig i store Kredse.

Saa vel Tychonius som Parsberg skulde til Selskab paa en Herregaard i Salling, og de skulde overnatte derude.

For gode Ord og Betaling fik Præsten Røgteren til at sulte Gaardens Gedebuk og Pigen til at lægge frisk Havrehalm i den Seng, som Herremanden fra Skivehus skulde overnatte i. Ved Bordet skaalede Præsten saa tidt med Parsberg, at denne blev lidt omtaaget og maatte føres til Sengs. Da han sov „lydelig“, fik Tychonius den sultne Gedebuk lukket ind i Kammeret, og denne for naturligvis løs paa Havrehalmen, men rystede derved Sengen, saa Parsberg vaagnede og rakte Haanden ud for at føle, hvad der foregik. Han fik derved fat i Gedebukkens Skæg, og da han troede, at det var den Onde, der var kommet for at hente ham, vrælede han af fuld Hals. Man kan let tænke sig Parsbergs Sindstilstand, da Tychonius med et lille ondsksfuldt Smil om Læberne traadte ind for at hjælpe den nødstedte.

Tychonius stødte sammen med *Holberg*. Denne havde i sin Komædie „Jacob v. Thybo“ indsat en Pedant, som han havde givet Navnet Tychonius, og den gæve Præstemand for i Harnisk, da han mente, det var en Forhaanelse. *Holberg* ændrede derefter Navnet til „Stygotius“, men fandt Sagen saa latterlig, at han ikke kunde afholde sig fra at skildre den i et satirisk Digt, der begyndte saaledes:

„I ædle Cimbrerland alt smilede og lo,
 Hver høstede Frugten af den himmelvendte Ro;
 Se da! En cimbrisk Helt skjult under Levikjole,
 Der blive vil et Lys paa Viborgs høje Skole,
 Sit lærde Fornavn fandt i Skuespil at staa
 Blandt hundred Navne, som nødvendig bruges maa“.

Skønt Tychonius ved sin Veltalenhed havde vundet en Menighed, maatte han snart se den svinde ind, dels fordi den ansaa hans Prædikener for „lydende Malm og klingende Bjælde“, og dels fordi han ved sin daglige Færd blandt Menigheden stødte denne mere og mere fra sig.

I Samtiden nød han et vist Ry for Lærdom, der endog

førte til, at man omtalte ham som „Cimbrers Lys og Jyllands klare Øje“, og hans Skrift, „Den augsburgske Bekjeldelses Historie“, godtgør, at det ikke var noget Øgenavn.

Tychonius forsøgte sig ogsaa som Poet; ikke saadan, at han udgav Digtsamlinger; men han var Lejlighedsdigteren par excellence. Hans overordnede og Velyndere blev ved alle mulige Lejligheder hyldet paa Versefødder, og hans Omgangsfæller og deres paarørende blev paa hver Mærkedag i deres Liv lykønsket og lobhudlet af den gæve Præstemand med det „Dintedyppet Rør, som mig for Flindten tiener“.

Hans Digte blev i 1776 udgivet under Titlen: „Samling af Vers- og Indfald“. Bogen er delt i følgende Afsnit: „Søndags-Klæder eller Andagter“, „Hæders- eller Hofklæder“, „Sørgeklæder“, „Bryllups-Klæder“ og „Noget Rips Raps i en Skuffe“. I sidste Afsnit findes en Del af de dengang moderne „Binde-Breve“.

Mange af disse Vers er nu forældede, ja, uforstaaelige. Men nogle af dem, især fra sidste Afsnit, kaster et skarpt Lys over Datidens Maade at té sig paa, og nogle strejfer Skives Historie.

Jens Jepsen Lohmann.

Under det nationale Røre i Sønderjylland i Fyrreerne og Halvtredserne i sidste Aarhundrede var Haderslev et af Arnstederne for Danskheden. For en Del skyldtes dette Lærerne ved Haderslev Latinskole — deriblandt *Edvard Lembcke*, der trods sin tyske Afstamning — hans Fader indvandrede fra Tyskland i 1806 — var en af de mest ivrige i Nationalitetskampen. Enhver Dansker kender hans Lovprisning af det danske Sprog: „Vort Modersmaal er dejligt“. Naturligvis var der ogsaa mange Hjem, der mer eller mindre aktivt tog Del i Kampen, og dette

gjorde, at de efter 1864 var udsat for Forfølgelse fra Tyskernes Side.

Den senere Skivepræst, hvis Navn staar over disse Linjer, blev født i et dansk Haderslevhjem. Hans Forældre var Guldsmed *Andr. Hansen Lohmann* og *Catr. Kirst. Kielsgaard Jensdatter*.

Jens Lohmann kom til Verden den 2. Juni 1842 og blev, da han voksede til, sat i Haderslev Latin-skole, hvorfra han tog Studentereksamen i Aaret 1861.

Nu skulde han tage fat paa et Studium, der senere kunde skaffe ham en Stilling, han kunde leve af, og han valgte at uddanne sig til Præst. Han var imidlertid ikke naaet langt, da Krigen i 1864 brød ud, og han deltog i

denne som Officersaspirant og var blandt andet med i Fægtningen foran Dybbøl den 17. Marts. Han blev den 1. Juni samme Aar udnævnt til Sekondløjtnant ved 7. Regiment. Han genoptog efter Krigen sine teologiske Studier, men forlod dog ikke Hæren helt; han var saaledes indkaldt til Lejrtjeneste i Juli 1869 og August 1870.

Det var trange Aar for den unge Sønderjyde; thi Faderen blev ruineret ved en Udvisningsordre, og Lohmann maatte derfor hutle sig igennem, som han bedst kunde. Han tjente en Del ved at tage Timer ved Haderslev Læreres Skole og ved *Thriges* Skole, og han slog sig ogsaa igennem og tog sin teologiske Embedseksamen i Januar 1871.

Pastor Lohmann.

Efter endt Uddannelse var han en kort Tid Huslærer hos Forpagter *Lawaetz* paa Kalundborg Ladegaard; men i Efteraaret 1873 blev han udnævnt til personel Kapellan i Sengeløse, ordineret 8. Oktober. Nu var han nåaet til sine Ønskers Maal; han var blevet Præst, og allerede den 22. Oktober samme Aar udtraadte han af Hæren.

Efter 4 Aars Virke i Sengeløse tiltraadte han i Juni 1877 Embedet som Sognepræst i Tostrup-Roum i Viborg Stift; men knap fire Aar senere — i Førstningen af 1881 — forflyttedes han til Skive, hvor han virkede til sin Død den 23. Oktober 1894. Han ligger jordfæstet paa Skive Kirkegaard, hvor hans Gravsten endnu findes.

Af andre Data fra Lohmanns Liv kan nævnes, at han blev udnævnt til R. af D. ved *Chr. IX.*s Guldbryllup i 1892, og at han den 16. August 1877 ægtede *Vita Budde*, født *Gether*. Hun var født den 19. September 1846 i Nexø, og hendes Fader var den senere Borgmester i Køge *Jens Joh. Gether*. Hun var Enke efter cand. jur. *Robert Budde* og havde fra første Ægteskab en Søn, Ingeniør *Carl Christian Leopold Budde*, der blev gift med *Ida Thiele*, ældste Datter af Borgmester *Thiele* i Skive.

Da *Jens Lohmann* kom til Skive, flyttede han ind i den gamle Præstegaard paa Adelgade; men han satte sig straks som Maal at faa rejst en ny Bolig, og han kunde da ogsaa efter kort Tids Forløb flytte ind i en ny Præstegaard paa Resenvej.

Skive var paa den Tid taget til at vokse med Hensyn til Indbyggertal, og *Lohmann* indsaa snart, at Frue Kirke var for lille til at rumme den voksende Menighed, og han fostrede da den Tanke, at Kirken skulde udvides. Han laa i stadige Forhandlinger med Autoriteterne om Spørgsmaalet. Han fik lavet Tegninger til en Udvidelse og fik Frue Kirke undersøgt; men Undersøgelsen viste, at en Udvidelse var om ikke helt umulig saa dog problematisk, og Ministeriet nægtede at fremme Sagen. *Lohmann* tabte

imidlertid ikke Modet. Kunde Frue Kirke ikke udvides, maatte man have en ny, der var stor nok til at rumme Menigheden. Der blev lavet Indsamlinger, og Kommunen gav Løfte om en Byggegrund; men Tiden trak ud, uden at der blev naaet noget Resultat, men da traadte Apoteker *Gerhard Norgaard* hjælpende til. Juleaftensdag om Middagen i 1893 traadte Apotekeren ind hos Pastor Lohmann og overrakte ham en Mappe med Udskrift: „Julen 1893“, og den indeholdt „Fundats for Skive Kirkes Legat“.

Det var en stolt Dag for Sognepræsten i Skive, og det varede ikke mange Dage, før der blev holdt Møde af Kirkeinspektionen, og man tog fat paa de forberedende Arbejder. Nu da man mødte med en Legatkapital paa 100,000 Kr., var Ministeriet til at faa i Tale, og Forberedelserne til at faa rejst en ny Kirkebygning skred rask frem.

Det skulde imidlertid ikke forundes Pastor Lohmann at se Kirken færdig. Midt under Travlheden med at faa alt lagt til Rette, lukkede han sine Øjne for stedsè. Men Skive Menighed kan takke ham for den nye Kirke.

Ved Undersøgelsen af Frue Kirkes Soliditet med en Udvidelse for Øje, kom ved Afbankningen af nogle Kalklag en Del Kalkmalerier til Syne. Lohmann helmede ikke, før han fik alle Malerierne frem, og det viste sig da, at det var en af de righoldigste Samlinger, der fandtes i nogen dansk Kirke. Efter Afdækningen skrev han en lille Bog om disse Billeder og Frue Kirke, og læser man den igennem, faar man rig Viden om den kristne Menigheds Historie.

Lohmanns litterære Virke kom i Skred, mens han læste i København. Han havde naturligvis som enhver anden Student skrevet Vers og vist Interesse for dansk Digtning, og da han blev Lærer ved „Haderslev Lærere“s Skole, faldt det som af sig selv, at den Kreds af Sønderjyder og nationalt indstillede Københavnerne, der sluttede

op om Skolen, henvendte sig til ham, da de ønskede udgivet en Samling danske Sange til Brug ved deres Møder; thi han havde ud over det at være litterært interesseret den store Fordel, at han selv var Sønderjyde, udgaaet fra et saa dansk Hjem, at det havde paadraget sig Tyskernes Vrede.

Lohmann paatog sig Arbejdet, og Sangbogen udkom i 1867, og allerede Aaret efter maatte andet Oplag løbe af Stablen. Ikke nok med det; den Sangbog gjorde en straalende Karriere; det var den, der senere gik under Navnet „Den blaa Sangbog“, som var elsket og brugt af Sønderjyderne ved enhver Lejlighed og naturligvis af den Grund hadet af Tyskerne, der gik saa vidt, at de censurerede den og satte Mærker ved de Sange, som de fandt var af et saadant Indhold, at Tyskland maatte frygte den Paa-virkning, som de udøvede paa det sønderjydske Folk. Disse Sange maatte ikke synges, og at det kunde faa visse Følger at synge dem, saa man, da der i Efteraaret 1901 blev holdt Bryllup i Københoved, og et Par af de mærkede Sange blev sungne; thi Tyskerne tog deraf Anledning til at udvise en Del unge Danske, der var til Stede, samt nogle sønderjydske Optanter.

Sangen: „Hvornær vi bliwer glaj“, blev ligeledes til i Studentertiden. Lohmann var i Sønderjylland i en Ferie, og en af Moderens Veninder, der vel har syntes, at han var blevet noget for københavnsk i Tale og Adfærd, drillede ham med, at han naturligvis havde glemt sit egentlige Modersmaal, det sønderjyske Folkemaal. Dette lod Lohmann ikke sidde paa sig. Han skrev forannævnte Sang og viste derved baade den ærtende Dame og alle andre, at han holdt sin sønderjyske Arv i Hævd, idet han stadig kunde deres Maal og delte med dem deres nationale Haab.

Dette Digt fik da ogsaa den Skæbne at blive nævnt, da de mod deres Afstamning tro Sønderjyder efter første Verdenskrig øjnede Opfyldelsen af deres inderligste

Haab; thi da Sønderjydernes Fører *H. P. Hanssen* ved et Møde i December 1918 sammenfattede Sønderjydernes Følelser ved den tilstundende Genforening, sluttede han saaledes: „Vi venter længselsfuldt, som Børnene før Jul venter den store Højtidstime, og naar den oprinder, da vil den sønderjyske Piges Ord i den gamle Vise gaa i Opfyldelse“:

„Saa holder vi et Høtte (Gilde), der aller førr æ næwn,
Vi bliwer glaj, som vi aller a blewn“.

Disse to Verslinjer er Slutningen af Lohmanns Digt.

Lohmann var ogsaa Ophavsmand til „Nordslesvigsk Søndagsblad“s kirkelige Del, og i dette Blad fremkom en Del af de Artikler og Digte, som han lod se Lyset.

Den Kamp, som hans Fødestavn førte mod de tyske Undertrykkere, laa Lohmann stærkt paa Sinde. Kunde han ikke være paa Valen og kæmpe sammen med dem, maatte han hjælpe paa anden Maade; thi uvirksom paa dette Omraade kunde han ikke være. Han agiterede blandt Skivingerne for Sønderjydernes Sag og fik stiftet en sønderjydsk Forening, som han selv var Leder af til sin Død.

Carl Tolstrup Bahnson.

Det var, som om Skive Sognepræsteembede øvede en vis Tiltrækning paa Præster med litterære Interesser; thi efter Pastor Lohmanns Død blev Embedet tiltraadt af Pastor Bahnson, der havde en betydelig poetisk Aare; men medens Lohmann var udgaaet fra et Hjem, hvor Virke og Indsats for en stor Del var paa det manuelle Livs Omraade, var Bahnson vokset op i et Hjem, hvor han fra Barn af var fortrolig med Læsning og Bøger.

Carl Tolstrup Bahnson blev født i Viborg den 26. Oktober 1845. Hans Fader, *Christian Frederik Adolf Bahnson*, var Overlærer ved den derværende Katedralskole. Hans Moder var *Christiane Guldberg*.

Sin første Undervisning fik han selvfølgelig i Viborg Katedralskole, hvorfra han tog Studentereksamen i 1863. Derefter drog han til København for at studere Teologi. I Hovedstaden maatte han ved Siden af Studeringerne tage Timer som Lærer for at slaa sig igennem. I 1866

Pastor Bahnson.

kom han paa Regensen, og her kom han i Forbindelse med en Flok Studenter, der ligesom han selv elskede lyriske Digte og forsøgte sig i den Kunst at frembringe Lyrik, hvorfor de af de øvrige Studenter ogsaa blev kaldt for „Lyrikerne“. Af Bahnsons Ungdomsdigte er dog ingen efterladt til os ud over et enkelt: „Nu sover hun trygt i Natten“, hvortil *Peter Jerndorff* satte Musik. Af denne Kendsgerning kan man dog

ikke slutte, at hans Ungdomsdigte var værdiløse; thi han var saa sygelig kritisk over for det, som han selv skrev, saa han intet lod slippe fra sig, men lod det havne i Kakkelovnen, hvor, som han sagde, det altid blev modtaget med Varme.

I 1870 fuldendte Bahnson sit Studium; men Præstekald søgte han ikke. Den litterære Kreds, som han var kommet ind i, holdt ham fangen, og for at tjene til Opholdet paatog han sig at være Lærer, og i mange Aar virkede han som Dansklærer ved Borgerdydskolen paa Christianshavn. Først 20 Aar efter endt Eksamen modtog han Ansættelse som Sognepræst i Slotsbjergby og Sludstrup; men allerede 1895 forflyttedes han til Skive, hvor han var Sognepræst til 1915. Sit Otium nød han paa Frederiksberg, hvor han døde i 1917. Han ligger jordfæstet paa Skive Kirkegaard, hvor Byens Menighed i Tyverne satte et Minde paa hans Grav. Hans første Ansættelse som

Præst skal maaske for en Del sættes i Forbindelse med, at han samtidig stiftede Hjem, idet han ægtede *Johanne Nicoline Preetzmann*, Datter af Forpagter paa Frisen-vold *Sophus Preetzmann* og *Caroline Floor*. Hun var født 1861 og døde 1901. Som Prædikant var Pastor Bahnson meget paaskønnet. Ingen Tilhørere kunde lades uberørt, naar han hørte denne Præsts ejendommelige og stemningsbaarne Vidnesbyrd.

Bahnsons literære Produktion er ikke stor, hvori som før nævnt hans Selvkritik er Skyld, og han har sikkert stukket meget i Kakkelovnen, som havde været en bedre

Skæbne værd. Medens han var Lærer i København, skrev han Tragedien „Erik den Fjortende“, der den 1. Decem-ber 1878 opførtes første Gang paa det kongelige Teater. Stykket blev opført yderligere 6 Gange, men var saa udspillet. Det udkom i Bogform i 1878.

Stykket blev inden for visse Kredse anset for særdeles godt, og det var Skyld i, at han i 1879 tildeltes det Anckerske Legat, som han benyttede til en Rejse, der over Wien gik til Rom.

Da man forskellige Steder i Landet i 1909 fandt paa

Pastor Bahnsons Gravkors.

at fejre 250-Aars Dagen for Stormen paa København, henvendte Lokalkomiteen i Skive sig til Bahnson om Hjælp. Han satte sig straks til Skrivebordet og udførte paa een Nat det lille Situationsstykke, „Naar det dages“. Da i 1913 Forsvarsindsamlingen fandt Sted, skænkede han Stykket til denne. Det blev trykt og udsendt paa Frimodts Forlag, og da Bahnsons gamle Ven fra „Lyrikerne“, *Ernst v. d. Recke*, indsendte det til Prof. *Einar Christiansen*, fik han det tilbage med den Besked, at han fandt Stykket ypperligt, men en Maaned efter Festlighederne kunde man ikke komme frem med det.

Ved sin Død efterlod Bahnson sig en lille Digtsamling, som Ernst v. d. Recke skrev et Forord til. Den lille Samling bærer Titlen, „Vandringsmandens Sange“. Det er Digte, der er baaret af en religiøs Stemning uden dog at være Salmer; men den lille Bog er i høj Grad faldet i Publikums Smag. Den er allerede udkommet i 9. Oplag.

Da man skulde vælge en Indskrift til det Minde, som Menigheden i Skive rejste for ham, fandt man, at en Linje fra et af hans egne Digte var det mest talende, nemlig:

„*Storst er den, der vil det ene: tjene.*“

Den, der læser „Vandringsmandens Sange“ og er vidende om, at hans stærke Selvkritik fik ham til at brænde mange af de Digte, som han skrev i Aarens Løb, kan ikke undgaa at sige til sig selv: „*Havde jeg nu bare haft de Digte, som kun fik Lov til at varme i en Kakkelovn.*“

Gerhard Norgaard.

Man kan gavne sin By paa flere Maader. Nogle ofrer Tænkeevne, Snilde og Tid; men uden Pengemidler er der sat snævre Grænser for, hvad en saadan Indsats kan faa udrettet. Andre passer i Dagens Hede deres private Virksomheder, lægger Krone til Krone og bliver velhavende; men hvis de har Sind dertil, er det tidt dem, der med

rundhaandede Gaver sætter Fart i en Bys Udvikling eller Udsmykning. Som hørende til sidste Type kan for Skives Vedkommende fremdrages *Gerhard Johan Nicolaj Norgaard*, eller *Apoteker Norgaard*, som han kaldes endnu godt fyrretyve Aar efter sin Død.

Han var rundet af jysk Rod. Bedstefaderen, der var Læge i København, stammede fra Nykøbing M., og Faderen, *Christian Vilhelm Norgaard*, der ogsaa var Læge, rystede Storbyens Støv af sine Fødder og drog til Hovedlandet, hvor han virkede som Læge i Skelund. I 1841 indgik han paa Bjørnsholm ved Løgstør Ægteskab med *Elisabeth Charlotte Sonichsen*.

Apoteker Norgaard.

Apoteker Norgaard kom til Verden i Skelund i 1842, og selv om han ikke gik i Fædrenes Fodspor og blev Læge, holdt han sig dog saa nær til Faget, at han blev Farmaceut, Han blev cand. pharm. i 1864, og allerede 1868 købte han Apoteket i Skive, og i denne By lagde han hele sit Manddomsarbejde, idet han først afstod Apoteket i 1904; men han døde allerede 27. Juli 1905. Hans Hustru *Pethrea*, f. *Fellers*, overlevede ham, idet hun først døde i Vinteren 1917.

Norgaard var en flittig og paapassende Mand, der da ogsaa — efter den Tids Forhold — blev en ret velhavende Mand, og da Ægteskabet var barnløst, lod han i høj

Grad sine Midler komme den By til gode, hvor han havde tjent dem. Han maatte dog ogsaa tjene Byen paa andre Omraader, han var saaledes Medlem af Byraadet fra 1888—1894.

Det, der har gjort, at hans Navn huskes, er dog særlig hans Godgørenhed. Henimod Jul 1881 meddelte han Byraadet, at han vilde bygge et Børneasyl, saafremt Byraadet vilde stille en Grund til Raadighed. Raadet tog mod den udstrakte Haand og udpegede en Grund paa den daværende Markedsplads, hvorpaa saa Bygningen blev opført. Efter Fru Norgaards Død tilfaldt der Asylet et Legat paa 14,950 Kr.

Da Arbejdernes Sygekasseforening blev stiftet i 1879, gav Norgaard fra Starten af en aarlig Hjælp til Kassen, i Førstningen 25 Kr. aarlig, senere noget mere, i 1900 saaledes 131 Kr.; men ikke nok med det; i 1885 stiftede han for Medlemmerne af Arbejdersygekassen et Legat paa 1000 Kr. Det blev ved Fru Norgaards Død forhøjet til 16,000 Kr. I 1890 lod Norgaard rejse et Arbejderhjem, der ligger paa Hjørnet af Havnevej og Kielgastvej. Det indeholder 4 2-Værelseslejligheder. Ogsaa dette Hjem var, da Formuen blev uddelt, tilstaaet et Legat, der er paa 16,360 Kr. Forsorgen for Børn og enligtstillede strakte sig ogsaa til Nabobyen Holstebro, der fik ca. 30,000 Kr. til Deling mellem et Børneasyl og et Fond til Understøttelse af enligt stillede Kvinder.

Norgaards Penge kom dog især Skive Kirke til gode. Allerede ved Arbejdet for at faa Frue Kirke udvidet, tilbød Apotekeren 23. December 1880 10,000 Kr. Pengene var knyttet til en Plan, som var udarbejdet af Arkitekt *Paludan*, og da Ministeriet nægtede at lade Planen fremme, tog han sit Tilbud tilbage. Til en senere Plan, udarbejdet af Arkitekt *Ahlmann*, tilbød han en Støtte paa 1411 Kr.; men heller ikke denne Plan kom gennem Autoriteternes Skærsild. Da alle Forsøg paa en Udvidelse af

Frue Kirke var strandet, var det Norgaard, der skabte det økonomiske Grundlag for Skive Kirke, idet han d. 24. December 1893 overrakte Sognepræsten en „Fundats for Skive Kirkes Legat“. Det var en Gave paa 100,000 Kr., og denne Gave var tilstrækkelig til at bygge en Kirke for. Da Kirken var færdig, skænkede han Penge til Fremstilling af den Altertavle, som maa siges at være Skive Kirkes værdifuldeste, kunstneriske Udsmykning. Da han skrev sit Testamente, glemte han heller ikke Kirken; han afsatte en vis Del af Boet til den, og det blev op mod tresindstyve Tusinde Kroner.

Naar Skive Kirke i Dag er nogenlunde velstillet, skyldes det altsaa den gavmilde Apoteker, der lod sine Penge komme tilbage til den By, hvor han havde tjent dem.

Af Ringernes Æt.

Da Aaret 1747 gik paa Hæld, døde Organist *Niels Lütken*, Skive, der var kommet til Byen fra Randers, og han efterfulgtes af *Jacob Peter Riese Ring*, der tilhørte den ringske Æt fra Aabo Syssel. Han var født i Hørning den 9. Marts 1729. Ring maa allerede have været ansat, før Lütken døde; thi den 13. December kvitterer han for Organistlønnen. Den Mulighed er naturligvis til Stede, at Lütken kan have kendt Ringerne og deres musikalske Opdragelse fra sin Hjemstavn; thi der er ikke langt mellem Hørning og Randers. Han kan da have faaet den unge Mand til Hjælper, og denne kan have udført sit Arbejde paa en saadan Maade, at han trods sin Ungdom har faaet Stillingen efter Organistens Død.

Stillingen som Organist var ikke saadan aflagt, at den kunde skaffe sin Indehaver nok til at leve af; men Jacob Ring havde heldigvis ogsaa anden Uddannelse, der kom ham til gode. Han var *examinatus juris*. Han drev dog ikke Prokuratorvirksomhed; men den daværende Herredsfoged *Caspar Peter Rothe* var samtidig General-Auditor,

Landsdommer og historisk Forfatter, saa han havde ingen Tid til at passe Dommervirksomheden, hvorfor Jacob Ring blev Sættedommer baade i By- og paa Herredstinget og varetog de dermed forbundne Forretninger, ja, i hele 10 Aar, fra 1763—1773, var han ene om Hvervet som Dommer. Indtil 1774 indkasserede han ogsaa Ekstraskatten, og samme Aar nævnes han som Fuldmægtig hos Konsumptionsforvalteren *Mikkel Sørensen*, og han drev en Lod af Bymarken, skyldsat for 2 Skpr. Hartkorn.

I 1773 afløste en ny Herredsfoged Rothe, og dermed var Rings Hverv som Sættedommer til Ende. Den flittige Organist blev dog ikke ledig; thi allerede samme Aar blev han Fuldmægtig hos Amtmanden i Skivehus Amt, *Carl Christian Gabel*. Den nye Amtmand holdt mere af at bo i Aalborg end Skive, og han overlod saa at sige Amtets Administration til Fuldmægtigen, der derfor maatte tage Vare paa Skiftevæsnet og Udstykningen, som netop gik for sig i disse Aar og nok kunde give Jacob Ring noget at arbejde med.

Den 14. Juni 1752 blev Jacob Ring viet til *Gunder Mikeldatter*, Datter af *Mikkel Sørensen Skræder* og *Maren Nielsdatter* i Skive. Hun var sikkert født i Sommeren 1726, døbt den 30. August dette Aar. Hun var saaledes 3 Aar ældre end sin Mand; men alligevel overlevede hun ham, idet han døde i Slutningen af April 1792, og hun først i 1806.

Trods de mange Hverv var Organisten vedblevet at være en fattig Mand; thi da Boet efter Enkens Død blev gjort op, blev det vurderet til 2 Rdlr., 5 Mk., 8 Sk.

Naturligvis havde Organist Ring — som Følge af sine mange andre Hverv — Brug for en Hjælper til at spille Orgelet i Kirken, og her var han saa heldig, at Sønnen *Nicolaj Riese Ring*, der var født den 20. December 1754, havde Anlæg for og var blevet uddannet til at være Organist, og han har, saa vidt det kan skønnes, været Fade-

rens Stedfortræder allerede fra omkring 1770. Samme Nicolaj var en noget vilter Fyr, der mente, at Orgelspillet var det vigtigste ved en Gudstjeneste, og dette bragte ham i en saa spændt Stilling til Kapellanen *Rasmus Jørgen Giessing*, at Biskop *Rottbøll* maatte tage sig af Sagen. Ved en Skrivelse af 10. Juli 1777 meddelte han den unge Ring, at „Organisten ved Kirketjenesten ikke er Hovedet, der skal vaage over Ritualets Efterlevelse, men Halen, der skal være følgagtig og tage imod Ordre“.

Der er noget, der tyder paa, at Sammenstødet med Kapellanen var dennes Skyld. I hvert Fald var Giessing nogle Aar senere indviklet i en efter Biskop *Tetens* Mening „skiden Sag“, og Biskoppen gav ham en Paamindelse, der endte: „Sagtmodighed, min kære Hr. Giessing, Sagtmodighed udretter utroligt“. Nicolaj Ring blev da ogsaa Faderens Efterfølger som Organist, og han giftede sig i Slutningen af 1785 eller Førstningen af 1786 med *Caroline Frederikke Svindt*, Datter af Købmand *Peder Christensen Svindt* og *Cathrine Mikkelssdatter Heug*. Hun var født den 19. August 1765 og var saaledes 11 Aar yngre end sin Mand. Hun afgik ved Døden den 1. August 1809, medens hendes Mand først døde den 11. Februar 1816.

Organistlønnen var ikke stor, 40 Rdlr. med 12 Rdlr. Huslejpenge. Ring maatte kæmpe en haard Kamp for at faa Lønnen sat op; men var dog under Inflationen i Førstningen af det 18. Aarhundrede — 1812 — naaet op paa en Løn af 120 Rdlr. Da Pengevæsenet blev omordnet, blev Lønnen fastsat til 80 Rbdlr. Sølvværdi eller 150 Rbdlr. Navneværdi.

Naar Nicolaj Ring ved sin Død efter Fradrag af Omkostningerne viste sig at være Ejer af 9197 Rbdlr., 2 Mk., 3 Sk. Navneværdi, skyldes det altsaa ikke en svimlende Løn, men derimod, at han ogsaa havde været Indehaver af Stillingen som Postekspeditør i Skive, og at han var blevet velhavende gift.

Rybner Pedersens Gaard.

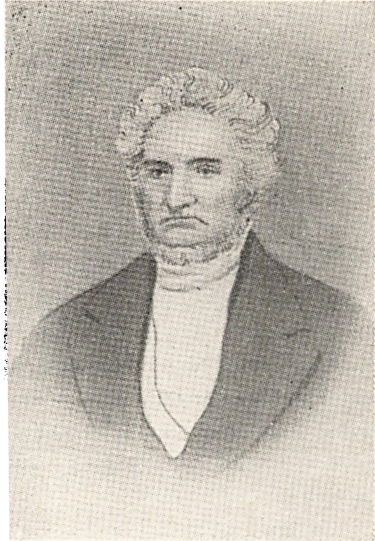
Baade Jacob og Nicolaj Ring var i deres Tid Indehavere af Hvervet som Kirkeværge ved den Kirke, hvori de arbejdede som Funktionærer, et Hverv, der paa den Tid var mere omfattende end nu.

Dynastiet Ring som Orgelmestre i Skive var ovre; men paa andre Omraader gjorde Ætten en Indsats baade for sig selv og den By, som de boede i.

Af Nicolaj Rings Børn var det især Sønnen *Carl Vilhelm Ring*, der gjorde sig gældende. Han var født den 23. August 1790, og da han voksede til, lærte han Handel. I en Alder af godt 23 Aar indgik han Ægteskab med *Rasmine Pouline Kirstine Harder*, der var født den 17. April 1795 og var Datter af Brandinspektør og Guldsmed *Jørgen Pouli Harder* og *Cecilie Kirstine Henneberg*. Svigerfaderen havde i 1809 købt en Gaard — nuværende Nr. 14 — i Adelgade, hvori han foruden sit Haandværk drev Gæstgiveri. Svigersønnen overtog Gaarden og startede en Købmandsforretning. At han har været energisk og forstandig, tør man vel slutte af, at han i 1831 var den Grundejer i Skive, der havde den højeste Grundtakst, nemlig 900 Rdl.; men han ejede ogsaa 3 Gaarde i Adelgade.

Købmand *J. Thiørring* havde den næsthøjeste Grundtakst, men den var kun 275 Rdl. Et andet Tegn paa, at han var imellem de velhavende, maa det vel være, at han i 1826 — da *Frederik den Sjette* gæstede Byen — var en af dem, der maatte møde med et Køretøj, og Kreaturer og mindre pæne Køretøjer maatte denne Dag ikke vise sig paa Gaden.

At Ring var foretagsom ses ogsaa af, at han handlede ad Søvejen. Skives Borgmester, Justitsraad *Philip Peter Rosenstand*, fortæller i et Brev til *St. St. Blicher*, at Købmand Carl Ring ejer „en Jagt paa 19 *Commercelæster*“*).

Købmand Ring.

Ring var ikke bange for at gøre nye Fremstød. Han oprettede saaledes en Tobaksfabrik, vel nok den første i Skive, og et Brændevinsbrænderi i sin Gaard i Adelgade. Sammen med sin Svoger, Guldsmed *F. A. Harder*, og Prokurator *Ølgaard*, købte han Kærgaardsholm, som dog snart blev afhændet igen; men Ring blev Ejer af Møllen, hvor han senere drev Virksomhed med Farveri, Væveri og Spinderi.

Denne Handel gav Stødet til, at Skive Mølle blev bygget. Den foretagsomme Købmand tænkte nemlig først paa at flytte Haasum (Kærgaardsholms) Mølle til Skive; men

*) En Commercelæst var tidligere 5200 Pund eller 22 Tdr. Korn. Nu regnes den til 2 Tons.

denne Plan blev opgivet, og han fik da den Ide at bygge en Mølle i Skive. Han havde gode Forbindelser og fik Autoriteternes Tilladelse til at bygge, og i 1827 stod Møllen færdig. Senere byggede han et Beboelseshus ved den, og derefter afhændede han sin Købmandsforretning til *Fr. Friis*. Ring blev nu Møller, og efterhaanden skabte han sig ogsaa et ret stort Landbrug. Møllernavnet blev hængende ved ham; thi ikke blot hans samtidige, men ogsaa deres Efterkommere kendetegnede ham som Møller Ring.

Mølleriet var dengang et Privilegium; men efter Grundlovens Vedtagelse maatte mange Privilegier falde, og Møller Ring var klar over, hvad der vilde ske. Han solgte derfor i Førstningen af 1851 for 16,000 Rdlr. Møllen til *N. F. Johnsen* fra Nykøbing Mors. Han flyttede saa til Haasum, hvor han boede paa Aldershvile; men den virksomme Mand kunde ikke stilles der, han drog atter til Skive, hvor han boede i Nørregade til sin Død den 11. Marts 1869. Hans Kone var allerede død den 26. December 1864.

At Møller Ring maatte tage sin Tørn i sin Bys Tjeneste er kun naturligt. Han var i en Aarrække Forligskommissær, et enkelt Aar kommunal Revisor, og i fire Aar var han Medlem af Kommunalbestyrelsen, nemlig fra 1838—1842, og han var Formand i denne Periode.

Der fortælles, at Møller Ring var en høj, noget svær Mand, rask i sine Bevægelser og selvbevidst i sin Optræden. Naar han kom ud, holdt han af at pointere sin sociale Stilling. Endnu kan man høre Folk fortælle, at han, naar han paa sine Rejser traadte ind i en Kro eller et Gæstgiveri, meldte sig ved at sige: „Jeg er Møller Ring fra Skive! Maa jeg bede om to Lys paa Bordet og rene Lagen paa Sengen“.

Med Møller Ring havde Ætten passeret Zenit i Skive.

En Ring skulde dog endnu indskrive sit Navn i Skives

Historie, nemlig Læge Ring. Hans fulde Navn var *Caspar Peter Svindt Ring*, og han var født den 2. August 1833. Faderens virksomme Liv i Handel og Landbrug tiltrak ikke Sønnen; for ham var Bogen en kærere Sysselsættelse, og derfor gik han den studerende Vej. I 1852 tog han Studentereksamen fra Viborg Katedralskole, og 7 Aar senere blev han færdig med sine Studier, idet han da tog Lægeeksamen. I de følgende 3 Aar var han dels Kandidat og dels Underlæge; men i 1862 flyttede han til sin Fødeby og nedsatte sig som praktiserende Læge. Den 24. Juni 1863 indgik han Ægteskab med sin Kusine *Anna Emma Emilie Ring*, Datter af Varemægler i København *Nicolaj Frederik Carl Ring* og *Nielsine Frederikke Knudsen*. Anna Ring var født i København den 1. November 1839, og hun døde knap 33 Aar gammel den 1. Maj 1872.

Efter 11 Aars Forløb ægtede Læge Ring *Jacobe Elisa Christine Wittrup*, der var født 10. Juni 1842. Hun var Datter af Adjunkt i Kolding, senere Sognepræst i Vejle *Carl Christian Wittrup* og *Jacobe Elisa Kirstine Lange*.

Læge Ring var en meget hjælpsom Mand, der trods sin Nedstamning fra et forholdsviis velhavende Hjem havde megen Forstaaelse af de mindre gode sociale Forhold, som den største Part af Byens Indbyggere levede under, og han var blandt andet med til at fremhjelpe de første Sammenslutninger, der tog den Opgave paa sig at træde hjælpende til over for dem, der kom ud for Sygdom.

I 1876 blev Læge Ring indvalgt i Byraadet, og ogsaa her viste han sig som en Mand med Forstaaelse og Hjertevarme, og han gjorde derfor god Fyldest i de Udvalg, blandt andre Skoleudvalget, som han var Medlem af.

Han udtraadte af Byraadet i 1893, fordi han som Følge af, at han blev ansat som Distriktslæge i Hillerød, maatte forlade Skive.

I sin nye Stilling virkede han til 1903. Han var da naaet til Støvets Alder, men levede dog nogle Aar derefter, idet

han afgik ved Døden den 24. Marts 1909. Hans Enke døde i Midten af Trediverne.

Casper Peter Rothe.

Den for nogle Aar siden nedrevne Gaard i Adelgade, som af de ældre huskes under Navnet den „Rybner Petersen“ske Gaard, blev i 1755 købt af *Casper P. Rothe*, der dengang havde faaet Stillingen som Byfoged i Skive og Herredsfoged i Sallinglands Herreder.

Han blev født i Randers den 6. Maj 1724 som Søn af daværende Regimentskvartermester, senere Kancelliraad *Carl Adolph Rothe* og *Cornelia Bekkers Molderup*. Han blev Student fra Slagelse Skole i 1742, og derefter tog han fat paa Juraen og blev juridisk Kandidat i 1745. Han satte sig derefter som Maal at opnaa en eller anden Stilling inden for det videnskabelige Omraade og blev derfor i København dels for at studere videre og dels for at skrive, idet han mente at kunne leve af sin Pen, hvad vist ogsaa stort set lykkedes ham.

Som Skribent kastede han sig over historiske Emner og især personalhistoriske. Biografiske Afhandlinger var dengang svært paa Mode, og det var ikke saa lidt, han fik fra Haanden af den Slags. Straks efter endt Eksamen i 1745 skrev han en Række: „Forsøg til navnkundige danske Mænds Levnets Beskrivelser“. Det første af disse Forsøg var en Biografi af *Griffenfeldt*. Efter disse Forsøg tog han fat paa en mere omfattende Opgave, idet han skrev et bredt Værk om *Peder Tordenskjold*. Værket, der bar Titlen „Peder Tordenskjolds omstændelige Livs- og Helte-Levnets Beskrivelse“, udkom i Aarene 1747—50 og omfattede ikke mindre end tre store Kvantbind. Det er skrevet med Dokumenter fra Admiralitetets Arkiv som Grundlag. I 1753 udsendte han „Brave danske Mænds og Qvinders berømmelige Eftermæle“ i 2 Bind. Disse Skildringer er bygget over Uddrag af de dengang gængse

Ligprædikener, Universitetsmindeskrifter og personlige Aktstykker. Derefter planlagde han en Fortsættelse af *Holbergs* latinske Levnedsbreve, men det blev ved Planlæggelsen. Bogen udkom aldrig. Noget kom der dog ud af det; thi Rothe lod — for at skaffe et Titelbillede til Værket — tage en Dødsmaske af Holberg Morgenen efter, at denne lærde Professor var afgaaet ved Døden. Denne Maske findes ikke mere; men den blev benyttet af Medailløren *Magnus Gustavus Arbien*, da han i 1757 lavede en Portrætmedaille af Ludvig Holberg; ogsaa Billedhuggeren *Johannes Wiedewelt* benyttede denne Maske, da han i Aarene 1779—80 udførte den Holberg-Sarkofag, som Sorø Akademi lod opsætte i Sorø Kirke. Alle Biografier, som Rothe skrev, var om danske Helte, hvad vel maa antages at være en Tribut til den i disse Tider voksende Nationalisme.

Nogen større Anerkendelse for disse nationale Biografier høstede han ikke hos Datidens Faghistorikere; men Publikum yndede dem, og de udkom i flere Oplag, ligesom de ogsaa blev oversat til Tysk. Naar Publikum tog vel mod disse Biografier, skyldes det to Ting. De var fortalt ret bredt, saa det voldte ikke nogen Anstrengelse at læse dem, og de skildrede Helte, der til en vis Grad havde haft en eventyrlig Tilværelse, var danske og nærmest romantiske.

Rothe saa ogsaa skævt til Tidens Snobberi for fransk Kultur og fransk Sprog. Særlig var han irriteret over de mange franske Gloser, som de saakaldte „dannede“ spækkede deres Sprog med, og han gav sin Harme Luft i en Piece: „Forslag om det danske Sprogs Indførsel udi Frankerige“. Piecen udkom 1755, og i den henstillede han til det franske Akademi som en Opmærksomhed at optage danske Ord i det franske Sprog som Gengæld, fordi Danskerne havde optaget franske Ord i deres Sprog.

Af Fag var Rothe Jurist, og ogsaa paa dette Omraade udøvede han en Skribentvirksomhed. I 1750 udgav han saaledes *Christian den Femtes danske Lov*, og 2 Aar senere hans norske Lov; men det juridiske Fakultet gav disse Udsendelser en ublid Modtagelse.

Rothe havde ved sine Skriverier søgt at naa frem ad den videnskabelige Vej, men dette lykkedes ikke. Da han i 1755 søgte at blive Professor juris et historiarum ved Sorø Akademi, blev han vraget, og Universitetet vilde heller ikke promovere ham til Dr. juris.

Da den videnskabelige Vej var stænget, søgte han at naa frem ad Embedsvejen, og her var Skæbnen ham gunstigere. Han blev som ovenfor nævnt Byfoged i Skive og Herredsfoged i Sallings Herreder. I 1761 blev han tillige Landsdommer i Nørrejylland. Det siger sig selv, at han ikke selv kunde overkomme alle sine Hverv, og han fik derfor udvirket, at Organist *Jacob Peter Riese Ring*, der

var *examinatus juris*, maatte paatage sig Hvervet som Dommer.

Da han kom til Skive, gik han straks i Gang med at ophjælpe Byen. Først tog han fat paa de Aalborg Købmænd, der mødte frem paa Julemarkedet med deres Varer. De blev vist bort, men fik Medhold af Regeringen, og den nidkære Byfoged maatte tage sit Forbud tilbage; men saa satte han ind paa et andet Felt. Aalborg Købmænd lod deres Skibe lægge til ved Sallings Kyster for at handle med de derboende Bønder. Rothe gaar til Regeringen med en Klage, hvori han siger, at hele Salling paa nær nogle Odde og Næs er inden for Skives Købstad-*opland*; men det respekteres ikke. Her faar han Foden paa Nakken af Aalborgmændene; thi hele Salling bliver inddraget under Skive *Opland*. Naar der har været Marked, vil de omrejsende Handelsmænd ikke nøjes med den Fortjeneste, de har haft paa Markedet. Er Markedet først ovre, drager de i Stimer ud i Salling for at afsætte deres Varer paa Herregaardene og i Præstegaardene. Det er Omløbere og ulovlig Handel, og Rothe slaar til; men han kommer dog ikke dette Uvæsen til Livs. I Balling holdes der et Marked hvert Aar ved Juletid. Man fortæller Rothe, at det har været holdt hvert Aar siden Arilds Tid; men det er ulovligt, og han vil have det forbudt; men de gæve Sallingboer er nogle lovstridige Krabater; de fremturer paa deres Vis uden at bryde sig om Lov og Ret, og heller ikke Herredsfogdens Forbud frugter. Han er en Ordensmand, og der bør være Orden i en Købstad som Skive. Der findes intet Raadhus; thi Branden i 1715 havde fortæret det gamle, og siden havde man ikke haft Raad til at bygge et nyt. Rothe forsøger at faa rejst et Raadhus. Han faar et Overslag frem. Det lyder paa 791 Rdl., 4 Mk., 8 Sk., og saa skal der gøres Pligtarbejde af Bønderne. Vil man have Grundmur, maa dertil lægges endnu to Hundrede Rigsdaler. Skønt Rothe mener at

kunne faa Landets Kasse til at betale Halvdelen, protesterer Borgerne; de har ikke Raad til slig Luksus, og til sidst sætter de igennem, at der paa Adelgade ud mod Torvet bliver købt 6 Fag Hus af Bedemand *Mikkel Sørensen*. Med denne Løsning maatte Rothe lade sig nøje.

Rothe kunde ogsaa være skarp over for Byens egne Indbyggere. Da saaledes *Ole Rønberg* i 1770 som Kæmner aflagde sit første Regnskab, blev der fra Borgernes Side rejst Kritik over hans økonomiske Administration. De værste Kritikere var Købmand *Anders Hesselberg* og den foregaaende Kæmner *Peder Hoxer*, og Byfoged Rothe udnævnte da disse to Mænd til at gennemgaa Regnskabet. *Anders Hesselberg* følger Paabudet, medens *Peder Hoxer* vil skyde sig ind under, at han er paalagt Hvervet som Kirkeværge, og da der er „andre af Byens Borgere, der ej nær have saa megen Arbejde og Besværing“, kan de efter hans Mening sættes til at gennemgaa Kæmnerregnskabet. Men Byfogeden replicerer straks, at „*Peder Hoxer* bør vide, at Byens Øvrighed stedse agter at tage de til Revisores af Borgerskabet, som klager ved Raadssamling, da de klagende bør vide, hvad de klager over. Dette Paalæg kan ingen fries for, heller ikke Kirkeværger“.

Men under alt sit Arbejde som Byfoged og Landsdommer glemte Rothe ikke Pennen. Han havde et efter Datidens Forhold sundt Syn paa Tidens Foreteelser, og han havde en vis Evne til at snerte det, han fandt var vrangt. Som Embedsmand var han imod, at adskillige Embeder blev besat med Folk, hvis eneste Kvalifikation til Stillingen var den, at de havde været Lakaj hos en eller anden formaaende Mand; derfor kunde han ikke holde sig i Skindet, som man siger, men skrev anonymt en lille satirisk Piece, „Lovtale over Sko-Børsten“, om denne Fremgangsmaade. Skriftet skabte et vist Røre om Spørgsmaalet, der blev drøftet selv paa de højeste Steder, og hans Indsats førte til, at det ved kongelig Kabinetsordre blev

forbudt at ansætte nogen Domestik i kongelige Embeder.

Rothe blev ogsaa Godsejer, eftersom han i 1771 købte Urup i Østbirk Sogn, og samme Aar giftede han sig, idet han d. 28. Febr. blev viet til *Edle Cathrine Severine Soelberg*, Datter af Brygger *Søren Soelberg* og *Else Marie Stampe*, og ikke mange Aar efter fratraadte han som Byfoged i Skive og Herredsfoged i Salling Herreder. Han døde paa Urup den 27. December 1784. Hans Enke døde paa Mejlgaard den 14. Maj 1837.

Jens Buemann.

Den Mand, hvis Navn staar over disse Linier, vilde man nu til Dags kalde en ægte Skivedreng.

Hans Farfar *Frantz Isachsen Buemann* købte i 1807 Ejendom i Nørregade, Skive, Nr. 29 b. Hans Hustru hed *Mette Marie Pedersdatter*. Ægteparrets femte Barn var *Hans Abraham Frantzen Buemann*, der kom til Verden i 1813. Da han voksede til, blev han Skrædder ligesom sin Fader. I 1839 etablerede han sig som Skræddermester i Faderens Ejendom, som han overtog for 100 Rdl. og en Aftægtsyddelse. Samme Aar indgik han Ægteskab med *Kirstine Ahlbum*, Datter af Sadelmagermester *Carl Christian Ahlbum*, Skive. C. Chr. Ahlbum var født i Halmstad i Sverige omkring 1783, men havde rystet Fødebyens og Fædrelandets Støv af sine Sko og var draget til Danmark, hvor han altsaa havnede i Skive. Ogsaa sin Svigerfars Ejendom overtog Hans Buemann mod en Aftægtsyddelse. Denne Ejendom var det nuværende Nr. 18 i Adelgade.

Skræddermesteren var vel anskrevet blandt Byens Haandværksmestre, der mente, at han i Borgerrepræsentationen kunde være en god Talsmand, der vilde være i Stand til at fremføre deres Besværinger og Krav for Borgerrepræsentationen paa en saadan Maade, at han vilde finde Lydhørhed hos Forsamlingen, og i Aaret 1846

valgte man ham derfor ind i den daværende Kommunalbestyrelse. Han var Medlem af denne indtil 1852, og i 1851 var han endogsaa Formand, saa hans Vælgere havde Glæde af det Valg, de traf.

Af Ægteparrets Børn var Nr. 3, *Ludvig Augustinus Buemann*, der i mange Aar var Medindehaver af *Diges*

Jens Buemann.

Trælasthandel, og Nr. 4 var *Jens Dominikus Buemann*, der saa Lyset for første Gang den 4. August 1851. Efter Konfirmationen kom han i Manufaktur­lære hos *P. G. Holm* og blev ogsaa hos ham som Commis, ligesom han et Aarstid var Commis hos *P. Hjardemaal* i Viborg.

Da han var blevet 25 Aar, altsaa efter Datidens Lovkrav havde naaet Myndighedsalderen, etablerede han sig i Skive. Han star-

tede sin Forretning i Frk. *Hestbechs* Ejendom paa Hjørnet af Nørregade og Østergade. Denne Ejendom er forlængst sunket i Grus og har givet Plads for Skive Diskontobank. Jens Buemann var en driftig Mand og en dygtig Fagmand, og han havde allerede i 1882 sprængt de Rammer, hvorimellem han startede. Han maatte flytte; men Flyttet blev ikke langt, kun til det modsatte Hjørne, idet han førte sin Forretning videre paa Hjørnet af Adelgade og Østergade i *C. Olesens* Ejendom. Atter bar det fremad, og Buemanns Forretningsprincip: „Altid at føre gode solide Varer og sælge disse billigst muligt i Forhold til Kvaliteten“ maatte føre en Forretning fremad; men ikke alene gik den almindelige Forretning frem, ogsaa en

Afdeling med videre Sigte — Buemann var begyndt at handle en gros — gik fremad og krævede Plads, og i 1899 var Lokalerne for smaa. Han lejede da nogle Lokaler i Hotel „Royal“, hvor Engroshandelen foregik fra.

I Halvfemserne passerede Danmark Bunden af Bølgedalene i prismæssig Henseende. Siden 1873, da man havde Højkonjunktur, var Priserne dalet og dalet; men i Midten af Halvfemserne vendte det, da tog Priserne atter til at stige, samtidig med at Arbejdernes Kaar blev bedre, saa de kunde bidrage mere til at forøge Handelsomsætningen. Dette kom naturligvis alle Forretningsmænd til gode, men mest dem med Fremsyn og Udsyn. En Mand som Jens Buemann maatte under saadanne Forhold faa for lidt Plads, og kort før den første Verdenskrig var Rammerne atter sprængt. Han flyttede da sin Forretning hen i Adelgade, hvor han til Dels fik Facade mod Torvet. Der førtes Forretningen videre af Sønnen *Aage Buemann* og Sviigersønnen *Holger Worm*; men denne sidste døde for et Par Aar siden, og nu ledes den af Aage Buemann.

Jens Buemann ejede paa Forhaand den Ejendom, som han paa det Tidspunkt flyttede hen i; thi han havde med sit klare Forretningsblik for længst indset, at han maatte have mere Plads, og da han i flere Aar havde boet privat i denne, kendte han den og var klar over, at den havde en udmærket Beliggenhed til hans Brug. Ejendommen tilhørte Fru *Anna Lundsgaard*; men da hun døde i 1905, traadte Jens Buemann i Forhandling med Arvingerne, og denne Forhandling resulterede da ogsaa i, at han blev Ejer af Gaarden i Adelgade eller paa Torvet, hvad man nu helst vil sige.

Det vil allerede være fremgaaet af forannævnte, at Jens Buemann ofrede sin Forretning sin fulde Arbejdskraft, og uden dette vilde hans Forretning heller ikke være gaaet frem i den Grad, som den gjorde. Som Menneske var han jævn og bramfri og blev derfor afholdt, og dette

maatte føre til, at han ikke helt kunde undgaa at faa mere eller mindre offentlige Hverv at røgte. Det var særlig hans Kolleger inden for Handelsstanden, der søgte at drage ham frem i første Linie. De valgte ham i 1894 ind i Bestyrelsen for Handelsstandsforeningen, og han var Medlem af denne til sin Død i 1913. Han afløste i 1901 *P. Hestbek* som Formand og beklædte denne Stilling Resten af Tiden. Som Leder af Handelsstandsforeningen viste han saa stor Interesse for de unge Handelsmænds Uddannelse, at han ildnede sine Kolleger til at lade deres Lærlinge møde i Skolen, og var der for mange Forsømmelser, paatalte han det, og han fik indført, at Navnene paa forsømmende Elever blev meddelt Deltagerne i Generalforsamlingerne. Som driftig Forretningsmand var han stærkt interesseret i Byens Pengeinstitutter, og han var i en Aarrække Medlem af og Formand for Bankraadet i „Skive Bank“.

Jens Buemann holdt af at have det økonomiske i Orden, før han vovede sig ud i et eller andet. Dette gav sig ogsaa Udslag, da han giftede sig. Han etablerede sig i 1876, men først i 1880 vovede han at stifte Hjem, idet han nævnte Aar den 19. Februar indgik Ægteskab med *Nielsine Obbekjær*, Datter af Lærer i Fabjerg *Andreas Pedersen Obbekjær* og *Mette Marie*, født *Nielsdatter*. Fru Buemann var født den 8. April 1851 i Fabjerg og døde den 6. April 1906 i Skive.

Jens Buemann havde ikke alene arbejdet sig frem til at have en stor Forretning og til at være en velset og højt agtet Mand; men han var ogsaa blevet en velhavende Mand. Han kunde glæde sig over, at Held og Dygtighed, det, som man tidt med et ret tvetydigt Udtryk kalder Tiderne, naar det gaar galt, havde staaet med; men han viste sig ogsaa taknemmelig derfor. Han stiftede et Legat paa 5400 Kr., hvis Indtægter skal gaa til Købmænd eller

Haandværkere eller ogsaa deres efterladte. Legatet bærer Navnet „Jens og Nielsine Buemanns Sølvbryllupslegat“.

Han lod „Skive Købmænds Hjelpekasse“ tilflyde en Gave paa 2000 Kr., og endelig skænkede han 1000 Kr. til en Institution, som han selv i en Aarrække var stedlig Repræsentant for, nemlig Provinshandelsstandens Understøttelseskasse. Man skimter gennem disse Donationer, at han var stolt af at høre til Handelsstanden, og at han var taknemmelig, fordi Fortuna havde staaet ham bi.

Det kan endelig tilføjes, at Jens Buemann var blandt dem, der med Gaver hjalp til at faa Skive Kirke til at fremtræde saa smuk som muligt, da den blev rejst i Halvfemserne.

Han afgik ved Døden den 3. Oktober 1913 og blev hensat i det Gravkammer, som han havde ladet indrette paa Kirkegaarden, Øst for Frue Kirke.

Carl Hansen.

Som allerede nævnt før, er Skive en By, hvor der saa at sige ingen Standsforskel findes. Dette Forhold er — kan man næsten sige — traditionsbundet, men holdes ogsaa oppe ved det Islæt, Indbyggerne faar, ved at mange fra Landet flytter til Byen, naar de „lægger op“; men naturligvis er der ogsaa Folk fra Landet, der drager til Skive og gør en Indsats paa et eller andet Omraade, over deres Manddomsvirke der. Dette gælder den Mand, hvis Navn staaer over disse Linier.

Carl Christian Hansen blev født paa Vinde Vestergaard den 15. Maj 1870 som Søn af *Christen Hansen* og *Ingeborg Jensdatter Torp*. Faderen var, set med sin Samtids Øjne, en Mand, der levede med i Tidens Rørelser og havde et godt Greb paa at skaffe sig ny Viden og ny Indsigt i Landbruget gennem Læsning. Dette Hang til stadig at skaffe sig ny Viden som et Middel til at være blandt de

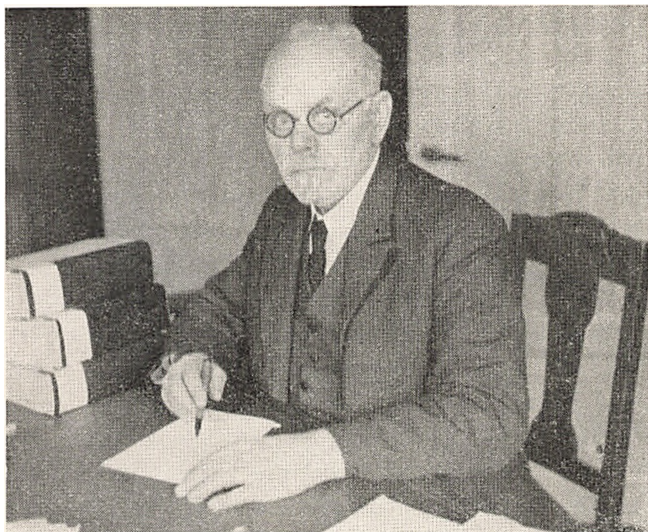
fremmeste gik i Arv til Sønnen; thi ogsaa for ham var den Viden, som han erhvervede sig gennem Læsning, stadig en Kilde til personlig Glæde og en Spore til at naa frem i forreste Række.

Carl Hansen gik i Fædrenes Fodspor og blev uddannet som Landmand. Da han aftjente sin Værnepligt, var det ganske naturligt, at han med sin Trang til Viden nyttede Tiden ved at gaa paa Løjtnantsskolen paa Kronborg; noget kunde der altid være at lære. Da han senere — efter moden Overvejelse — gik ind i Fredsarbejdet, maatte han ofte døje Stikpiller af sine Modstandere for sin „Løjtnantstitel“; men den Slags „Artigheder“ prellede fuldstændig af paa en Mand, der tog sit Standpunkt efter eget Tykke og ikke efter, hvad andre mente om hans Gøren og Laden.

I 1891 — kun 21 Aar gammel — overtog han sin Fødegård; men han afhændede den i 1899, hvorefter han var Husmand i Vinde til 1908. I disse Aar som Husmand saa han, hvordan denne Del af vort Folk var sat til Side, dels grundet paa svage økonomiske Kaar og dels grundet paa, at Husmændene ikke havde samlet sig, ikke marcherede fremad i sluttet Trop, men søgte at hutle sig igennem Livet enkeltvis, og han kaldte til Samling. Man kunde udmærket over hans Tanker om og Virken for, at Husmændene skulde have en Plads i Solen, sætte som Devise Omkvædet til *Aakjærs* Husmandssang:

„Kommer I snart, I Husmænd?“

Sallings Husmænd flokkedes om Carl Hansen, og han fik stiftet en Husmandsforening. Han kunde med god Føje have givet Foreningen Navnet *excelsior*, det samme som Staten New York har taget som Motto; men hans jævne, jyske Indstilling fik ham til at kalde Foreningen „Fremad“, et Navn, der harmonerede udmærket med hans Tro paa, at det var de smaa, men sikre Fremskridt, der tjente Folket og derfor ogsaa Husmændene bedst.

Carl Hansen.

Skønt Carl Hansen kun var Husmand et Faatal af Aar, og skønt han samtidig var delvis Gaardejer — han var Medejer af Nørgaard i Salling fra 1903—06 — og skønt han atter blev Gaardejer i 1908, da han overtog Højgaard i Hem, en Ejendom, som han dog kun havde til 1911, prægede hans Virke som Husmand hans Sind saadan, at Husmændenes Kaar fra den Tid stadig laa ham stærkt paa Sinde, og han var, saa længe han levede, stadig rede til at støtte Husmændene baade med Raad og Daad; det var derfor ganske naturligt, at han en Aarrække var Medlem af Fællesbestyrelsen for de danske Husmandsforeninger.

Som før nævnt havde Carl Hansen tidlig forstaaet, at man kunde vinde ny Viden og nye Impulser ved Læsning. Han havde ikke faaet nogen egentlig skolet Uddannelse, han blev derfor det, som man med et fremmed Ord kalder Autodidakt. Selv om en saadan selvlært Mand kan gribe Fejl, naar han griber ind paa Omraader, hvor hans Viden

er mangelfuld, saa har han den umaadelige Fordel, at han altid tager frisk paa Tingene. Hver ny Viden, han tilegner sig, giver ham personlig Glæde, nye Ideer og Lyst til at arbejde med disse Ideer. Derfor er den Slags Mænd til stor Nytté ude i de brede Lag af Folket, og Folket bruger dem. Det ser vi da ogsaa med Carl Hansen. Kun 25 Aar gammel blev han Sogneraadsformand i Skive Landsogn-Resen Kommune, en Stilling, han var Indehaver af i 6 Aar. I 1902 blev han valgt til Folketingsmand for Skivekredsen. Han indtraadte i det dengang eksisterende Reformparti, men ønskede Samarbejde over en bred liberal Front. I Partiet kom han snart ud paa venstre Fløj, og hans Ungdomsideer og Modvilje mod alt, hvad der kan kendetegnes med Ordet Privilegier, fik ham til at fastholde Modstanden mod privilegeret Valgret til Amsraadene, selv da Partiet vedtog at stemme for den. Han udtraadte af Folketinget i 1909.

Han gjorde samtidig paa andre Omraader en Indsats, der strakte sig langt ud over Hjemstavns Grænser. Allerede i 1900 var han blevet Formand for de samvirkende jyske Mejerier, hvad han var til 1906. I 1902 blev han Formand for de samvirkende danske Mejerier. Han var ogsaa Medlem af Andelsudvalget, og hans Tro paa Andelsbevægelsen paa alle Omraader fik ham til at stifte Andelsforeningernes Sanatorieforening. Naar han saa ud over det jævne Lag af Folket, Almuen, som han yndede at sige, kunde han ikke undgaa at lægge Mærke til, hvilken Svøbe Drikkeriet var, og han gik derfor ikke alene selv ind i en Afholdsforening, men tog Haand i Hanke med Arbejdet, og han var en Tid Formand for Salling Afholdskreds. Han arbejdede paa at faa oprettet et Afholdshotel i Skive, fik ogsaa et startet, det nuværende Afholdshotel i Torvegade, men dette var ham ikke nok. Han havde den Tro, at selv det Hotel, som man med et noget taaget Udtryk kalder et mondænt Hotel, kunde dri-

ves uden Servering af stærke Drikke. Han fik derfor i 1918 stiftet et Aktieselskab, der købte Hotel „Royal“ i Skive og omdannede det til et Afholdshotel, men Resultatet svarede ikke til Forventningen, og efter en halv Snes Aar afhændede Selskabet atter Hotellet.

Da Carl Hansen under sin Rigsdagsvirksomhed indsaa, at den jævne Mands Ret til at stemme egentlig ikke havde synderlig Værdi, naar der i Dagspressen ikke blev givet Plads for enhver til at fremsætte sine Meninger og Tanker — den jævne Mand kunde under saadanne Forhold let vildføres — fik han den Idé at starte et Blad. Han fik stiftet Garantselskabet „Skive Folkeblad“. Det var ikke et Selskab, der skulde give Udbytte; men Selskabets Medlemmer indbetalte heller ingen Penge. Medlemmerne havde kun Pligt til, saafremt Bladet kom i en saadan Stilling, at det ikke kunde indfri sine Forpligtelser, at indbetale en mindre Sum aarlig. Der var god Grobund i Skive og Opland for et saadant Blad, og i de 41 Aar, Bladet er udkommet, siden Selskabet købte det, er der aldrig af Garanterne indbetalt en Øre. I 1908 udtraadte Carl Hansen af Reformpartiet. Han samlede derefter den Kreds, der stod om „Skive Folkeblad“ og fik af dem vedtaget et nyt politisk Program, det saakaldte Skiveprogram. Det var en Løsgængerpolitik, der da indleddes. Carl Hansen var Føreren, og „Skive Folkeblad“ det Organ, hvori de afvigende Meninger fremsattes og forfægtedes.

I 1911 afhændede Carl Hansen Højgaard i Hem og flyttede til Skive, hvor han fra at være Formand for Garantselskabet „Skive Folkeblad“ rykkede ind i Redaktørstolen. Han var allerede dengang godt kendt i Skive, hvor hans idealistiske Virke havde skaffet ham mange Venner, men hvor ogsaa hans Paapegen af enhver Uret, øvet over for den jævne Mand, der ikke havde Midler til at hævde sin Ret, havde skaffet ham mange Fjender. Det varede dog

ikke længe, før hans helt igennem hæderlige Kampmaade skaffede ham en vis Agtelse, selv hos dem, der ikke kunde følge ham i hans Anskuelse. Hans Ledelse af Bladet var noget af et Særsyn. Selv Folk, der forfægtede stik modsatte Anskuelse af dem, som Bladet var Talerør for, kunde faa Plads for Indlæg. Naar nogle Indsendere bag efter blev vrede paa Redaktøren, fordi han føjede en „Hale“ til deres Indlæg, var det sikkert, fordi de hverken havde forstaaet en Gæsts Pligter eller det Lighedsprincip, som Redaktøren forfægtede. Som Borger i Skive var han altid rede til at støtte, hvad han ansaa for at være til Byens Fremme, men ogsaa rede til at øve Kritik over for Ting, som han ansaa for at være skadelige.

Selvfølgelig kunde det ikke undgaas, at Carl Hansen kom i Byraadet. Han indvalgtes i 1921 og sad der til 1937. I Aarene 1927—29 var han Byens Borgmester. Efterkrigstiden efter den første Verdenskrig havde været en vild Dans omkring Guldkalven; men hen i Tyverne kom Reaktionen i Form af Bankkrak, der formelig gik Landet rundt som en Pest. Ogsaa Skive blev hjemsøgt. Salling Bank var blevet solgt til Landmandsbanken i København, da den for at holde sig oven Vand søgte at skaffe sig Filialer i de danske Provinsbyer. En Filial af Andelsbanken gik under sammen med Hovedbanken, den var knyttet til, og endelig krakkede ogsaa „Skive Bank“. Carl Hansen ikke alene vidste, men viste, at han som Borgmester maatte drage en stor Del af Læsset for at faa disse Forhold i Orden igen. Da der blev Mulighed for at købe „Salling Bank“ fri af Hovedstadens Klør, gik han ind i Arbejdet for atter af faa den paa hjemlige Hænder baade med Ildhu og Energi, og det lykkedes. Da Skive Bank krakkede, tog han atter fat, og han og de Mænd, der sammen med ham gik ind i Arbejdet, søgte og fik Støtte hos de danske Provinsbanker, og Arbejdet skred saa godt fra Haanden, at man nogle faa Dage efter, at „Skive Bank“

havde holdt den Generalforsamling, hvorpaa man vedtog at likvidere, kunde holde stiftende Generalforsamling i „Skive Diskontobank“. Da Socialdemokraterne ved Valget i 1929 fik absolut Flertal i Skive Byraad, overtog de Formandsposten; men Carl Hansen var endnu i 8 Aar derefter et indflydelsesrigt Medlem af Byraadet.

Den Løsgængerpolitik, der startede med „Skiveprogrammet“, sluttede efter første Verdenskrig, idet den Kreds, der stod om „Skive Folkeblad“, indmeldte sig i det radikale Venstre, og Bladet blev saaledes et radikalt Venstreblad. Det blev under Carl Hansens Ledelse et Blad, der blev læst langt ud over det Opland, som var dets naturlige Basis. Redaktørens Pen var skarp. Hans Artikler vakte Begejstring eller æggede til Modsigelse, men lod ingen opmærksom Læser uberørt. Partiets Opfattelse af Militærspørgsmaalet gik han ind for med Ildhu. Hans lyse Tro paa, at Folkeslagene dog maatte blive saa oplyste, saa kloge, at de indsaa det modbydelige ved Krigen og det rigtige i et fredeligt Samarbejde til Gavn for hele Menneskeheden, kunde han ikke slippe. Derfor var Udviklingen i Tyskland efter Hitlers Overtagelse af Magten en saa stor Skuffelse for ham, at han ængstedes for, hvad Udløsningen af denne gigantiske Egoisme kunde føre til. Da endelig Uvejret brød løs i Eftersommeren 1939, og den ene Bloddaad afløste den anden, faldt det tungt over hans lyse Sind, og kort Tid efter, at Tyskerne den 9. April 1940 havde brudt deres givne Løfte over for Danmark og krænket Folkeretten paa det voldsomste ved at bryde ind over vort Lands Grænser, gik han til Sengs for ikke mere at rejse sig til Liv og Virke. Han døde den 9. Juni 1940.

Carl Hansen ægtede den 3. Maj 1892 *Nikoline Kristensen*; men hun døde allerede 1. November 1894. Den 3. November 1896 indgik han atter Ægteskab med *Ane Dorthea Kristine Jensen*, der døde 19. Januar 1937.

Sønnen, *Carl Elin Petrus Hansen*, bærende Kendingsnavnet *Elin Hansen*, fører som Redaktør „Skive Folkeblad“ videre; men det er naturligvis stadig Garanterne, der er Bladets Ejere, og som kan fastsætte dettes Kurs i politisk Henseende.

Andre Skivinger.

Foran er omtalt en Del Mænd, om hvem vi ved, at de i den Tid, de levede i Skive, havde Indflydelse paa, hvordan Byen paa et eller andet Omraade trivedes, men som ogsaa havde Indflydelse udad, saa de var kendt langt ud over deres Hjemstavnsby og derved var Skyld i, at Skive blev kendt i videre Kredse. Ved Udvalget er der selvfølgelig ogsaa taget Hensyn til, om det var Mænd, hvis Data og Virke kunde eftergaas eller fremskaffes. Der kan godt have været Mænd eller Slægter, der for deres Tid havde meget stor Indflydelse paa Byens Trivsel og Skæbne, men hvis Virken har været størst indadtil. Saadan Mænd har man i Skive ondt ved at finde ret meget om; thi ogsaa her gælder den gamle Talemaade: „En Profet er ikke agtet i sit Fædreland“. Efterfølgende korte Fremdragen af Mænd og Slægter skal derfor ikke tages til Indtægt for, at disse har været ringere og ydet mindre end dem, der er fyldigere omtalt; det skal kun siges, at Forfatteren — i hvert Fald paa nuværende Tidspunkt — ved mindre om dem, og det mindre fyldige kan da skyldes, enten at Forfatteren ikke har fundet Stoffet, eller at Tidens Tand (den røde Hane) har fortæret det.

Først fra Reformationstiden findes der Overleveringer om Skivinger, og i den første Tid er det kun smaat. Man træffer Navne paa Byens Borgmestre, men heller ikke mere. Efter Datidens Skik var disse Handelsmænd. Man maa vist derfor gaa ud fra, at *Thorn Olufsen*, der nævnes i 1558, hørte til Handelsstanden. Han havde en Søn, der sørgede for, at han vilde blive husket en Tid, efter at han

var gaaet bort; thi han lod opsætte et Epitafium i Frue Kirke, hvorpaa der staar følgende Indskrift:

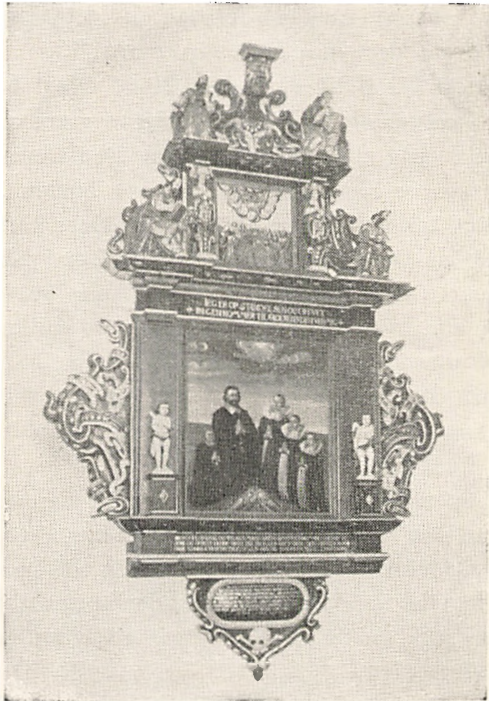
Anno 1620 lod Erlig og welact Mand *Oluff Tornson* i gammelg. Borger og Radmand i Skiffue giøre oc opsette denne Taffle paa sin egen bekostning Den Christne Kircke: hannem oc hans kiere S: (salig) hustru Erlig oc Gudfrøctige Lisebet Peders D: oc hans kiere børn til ere oc beprudelse. Oc liger begi begraffuen her i Kircke vid hans Skamel Oc kallede Gud hannom Anno 16— Oc kallede Gud alm: for hans S. Hostru Anno 1619 Den 31. May Gud almecticste giffu Denno med alle tro Christne en gledelic Opstandelse paa den yderste dag for Christi Skyld. Amen. Som man ser, er der ikke indføjjet Aarstal for hans Død; men han døde i 1640.

Ved at ophænge en saadan Tavle kunde man selv sørge for, at man blev husket af Efterslægten; men det var dyrt, og det var derfor kun de rige, der kunde tillade sig sligt. Det var nemlig ikke alene Tavlen, der kostede; men det var heller ikke gratis at blive stedt til Hvile inden for Kirkens Mure.

Slægten har aabenbart ogsaa haft Sølv paa Kistebunden; thi *Erik Olufsen*, Oluf Tornsens Søn, lod ogsaa opsætte et Epitafium over sig selv og sin Hustru *Else Anthonisdatter*.

En Datter af Oluf Tornsen var gift med Sognepræst *Laurentius Canuti* (Laurits Knudsen) i Skive. Ogsaa dette Ægtepar har været jordfæstet inden for Kirkens Mure, og der er opsat et Epitafium over dem, hvorpaa der fortælles, at Hustruen, *Anna Tornsdatter*, døde 42 Aar gammel efter at have været i Ægteskab 25 Aar og bragt 16 Børn til Verden, 8 Sønner og lige saa mange Døtre.

En Datter af Erik Olufsen, *Karen Eriksdatter*, blev gift med *Walter Klerche*, og han fik Gammelgaard i Tilgift. Han var den sidste Borgmester, der blev valgt af Bor-

Epitafium over Erik Olufsen.

gerne, før den enevældige Konge selv fandt paa at udnævne saadanne Bestillingsmænd. Han var, saa vidt det kan skønnes, en baade brav og hæderlig Mand; men maa-ske har det skortet lidt paa Dygtighed; thi økonomisk gik det tilbage for ham, og da han gik i Graven, var han en fattig Mand, saa der var intet til at fortsætte Familjens Tradition med at opsætte Epitafier i Frue Kirke.

Kort efter 1820 fik den daværende Postekspeditør i Skive, *Math. Thonboe*, som ejede Gaarden Nr. 32 i Nørregade, en ung Mand som Medhjælper. Han hed *Michel Thorup*, var født 1795 og havde juridisk Uddannelse. Faa Aar efter, nemlig i 1826, fik Skive selvstændigt Postkon-

tor, og Apoteker *Beckmann* overtog Hvervet som Postmester, hvorefter Thonboe solgte Gaarden til Thorup, der saa gav sig til at drive Købmandshandel, samtidig med at han virkede som Prokurator. Thorup var stærkt interesseret i Byens Trivsel og Vækst, og han blev derfor ogsaa taget med, naar noget skulde fremmes. Han var Medlem af Kommunalbestyrelsen fra 1839 til 1854, og dennes Formand i 1849. Allerede paa hans Tid omgikkes Købmændene med Planer om at faa anlagt en Havn, og Thorup, der som Købmand klart saa, hvilken Fordel en saadan vilde have for Handelen, gik ind i Arbejdet med Liv og Sjæl. Det var hans Kongstanke, at Havnen skulde ligge ved Gammel Skivehus med Udsejling til Fjorden gennem en Kanal. Men da han afgang ved Døden i 1854, gik denne Plan — selv om man senere talte om den — saa at sige i Graven med ham.

En anden Ting kan Skive takke Michel Thorup for. Der var tillagt Skive Kirke visse Jordstykker som Blusjord. Det vil sige, at Indtægten af disse Jorder skulde bruges til „at forsyne Kirken med Lys“. Disse Jorder var ved Magelæg blevet samlet Nord for Byen ned mod Feldingbæk, hvor ogsaa Præstegaarden havde en lille Lod. Igenem Tiderne havde Præsterne faaet udvirket, at de maatte forpagte Jorden mod at give nogle faa Rigsdaler i Indfæstningspenge og derefter i den Tid, de havde Kaldet, holde Kirken ved lige med Lys. Det var Præsterne selv, der skulde føre Tilsyn med, at denne af den enevældige Monark approberede Ordning skete Fyldest, og det hændte, at Præsterne oversaa dette og glemte at indbetale Indfæstningsafgiften til Kirken. Thorup kom under Vejr med dette, og han mente, at Byens Borgere derved paa skammelig Maade blev udnyttet for at lette Præsten for en legal Udgift, og han tog Sagen op i Kommunalbestyrelsen. Undersøgelsen viste klart, at Præsten havde Pligt til at betale, og Pengene blev indkasseret. Da Skive

Menighedsraad i 1929—30 afhændede Præstegaardsjorden, var det disse Undersøgelser, man henholdt sig til, og man fik derved sat igennem, at Salgssummen for Blusjorden indgik i Kirkens Kasse og ikke blev inddraget i

Michel Thorup.

Præstelønningsfonden.

I en lang Aarrække virkede denne ihærdige Mand ogsaa som Kæmner i Skive.

Michel Thorup forsømte imidlertid ikke sin egen Forretning for at passe Byens Sager. Et Vidnesbyrd derom har man i Justitsraad *Rosenstands* foran omtalte Indberetning af 1837 til Forfatteren *St. St. Blicher*, hvori han fortæller, at „M. T. ejer en Jagt paa 21½ Commer-

celæster. Denne Skude gaar som Regel i Fart paa København, men har i de sidste Aar ogsaa sejlet paa New-castle, London og Gothenborg“.

Efter sin Mands Død i 1854 førte Enken Forretningen videre, medens Sønnen *Henrik Thorup* købte den hestbechske Gaard lige overfor og drev Forretning der. H. T. var en kort Tid Meddirektør i Skive Bank.

Ogsaa Digerne har gennem flere Slægtled gjort en Indsats i Byen. *Peder Pedersen Kronborg Dige* blev født paa Gaarden Kronborgdige i Vejrum ved Holstebro i 1775. Han kom til den dygtige Tømrermester *Jens Møller* i Skive og blev som hans Kompagnon kaldt *Peder Snedker*. I 1800 købte han Ejendom i Nørregade; men denne af-

hændede han atter, da han i 1811 købte Brogaarden, hvor han ved Siden af sit Haandværk drev Købmandshandel, Brændevinsbrænding og Gæstgiveri. Han nævnes i 1809 blandt de eligerede Mænd. Han døde 1824 kun 49 Aar gammel; men Enken, der gik under Kendingsnavnet „Madam Dige“, førte Forretningen videre, til Sønnen *Peder Elisæus Dige* kunde overtage den i 1831. *Elisæus* giftede sig med *Gertrud Marie Svindt*, og da hun døde, med *Marie Elisabeth Svindt*, begge Døtre af den velhavende Købmand *Diderik Svindt* og *Ingeborg Rønberg*. De mange Penge, som han giftede sig til, satte ham i Stand til at købe de tre Skive Broer. Han kunde derefter hvert Aar hæve Brokorn af hele Salling, ligesom han havde Ret til at opkræve en Skilling af hver ridende og to af hver kørende, der benyttede Broerne. For at holde Styr paa Opkrævningen byggede han i 1843 et lille Brohus ved Acciseboden. P. E. Dige blev i 1838 valgt ind i Ligningskommissionen, og fra 1848—53 var han Medlem af Borgerrepræsentationen, Formand i 1852. Da han døde i 1859, overtog Sønnen *Peder Ingvard Dige* Forretningen og førte denne videre i det gamle Spor. Det havde været Sædvane, at alle Købmænd handlede med Tømmer; men i 1874 ophørte dette, idet man dannede Aktieselskabet „Skive Tømmerhandel“. Dige gik ikke med i Selskabet, men drev sin Tømmerhandel videre med *Ludvig Buemann* som Medindehaver. Han var Medlem af Byraadet 1873—85. I 1898 afstod han Købmandsforretningen til Sønnen *Albert Dige* og *N. P. Chr. Outzen*, der fortsatte denne under Firmanavnet „Peder Diges Efterfølgere“. Da han døde Aaret efter, overtog Sønnen ogsaa hans Part i Tømmerhandelen, som han blev Eneindehaver af i 1906. I 1905—06 lod A. D. den nuværende Brogaard opføre med Arkitekt Lind som Bygmester. Faderen havde været svensk-norsk Vicekonsul, og dette Hverv blev overdraget Sønnen i Aaret 1900. Han var Medlem af Handelsstands-

foreningens Bestyrelse 1901—10, fra 1902 Revisor i „Skive Købmænds Hjælpekasse“ og fra 1915 Repræsentant for „Provinshandelsstandsforeningens Understøttelsesforening“ i Odense. Han afgik ved Døden 11. April 1931.

I Depressionsaarene i Slutningen af 18-Hundrede og Firserne kom en ny Mand til Byen for at søge at skaffe sig en Fremtid her. Manden var *Carl Julius Schou*, der i Skive altid blev kaldt Julius Schou. Han var født i Struer den 29. Juli 1858 som Søn af Konsul *M. Schou*. Da han voksede til, blev han sat i Handelslære, og i Aaret 1887 aabnede han et Agentur i Skive. Han repræsenterede i Aarenes Løb en Række kendte Firmaer, blandt andre „A. M. Hirschsprung og Sønner“, „Jacob Holm og Sønner“, „De danske Dampmøller“ og Otto Mønsted. Samme Aar, som han kom til Skive, ægtede han *Anna Lasson*, som var Datter af Hotelejer *S. U. Lasson* i Ringkøbing. Forretningen gik godt, og allerede i 1889 købte han Ejendommen Vestergade Nr. 9. Den var efter Datidens Forhold en meget præsentabel Ejendom, hvis Facadebygning mod Gaden var ombygget nogle faa Aar før.

Han var stærkt kommunalt interesseret og blev i 1897 indvalgt i Byraadet, hvori han havde Sæde til 1909. Da Skive ved Aarhundredskiftet tog til at vokse, blev Skolerne for smaa, og Julius Schou gik som Formand for Skoleudvalget med Liv og Sjæl ind i Arbejdet for at raade Bod derpaa. Det største Fremstød blev gjort, da man i 1906—07 opførte Asylgades Skole. Grundstenen blev nedlagt den 6. Juni 1906. Pastor Bahnson nedlagde den første Sten i Guds Navn, Borgmester Holm den anden i Fædrelandets Navn og Julius Schou den tredje i Byens Navn. Den nye Skole blev indviet den 6. September 1907. Skive havde faaet en tidssvarende Skole, der baade hygiejnisk og estetisk kunde staa Maal med andre Byers Skoler; men der var sket noget mere. Byen var gaaet over

Skovsti langs Havnevej.

fra at have en Betalingskole for Velhavernes Børn og en Friskole for Fattigfolks Børn til at have en Fællesskole for alle Børn. Julius Schou havde været Byraadets Leder i det Udvalg, der fremkom med Forslaget, og denne Ændring vil derfor stadig være knyttet til hans Navn, og om det, der blev fuldbyrdet, kan man, naar man tager Hensyn til Tiden, sige, at det var en djærv Daad.

Julius Schou var ogsaa stærkt interesseret i Købet af Krabbesholm Skov, da han ansaa det for et Gode, at Byens Folk, naar de hvilede fra Arbejdet, kunde gaa sig en Tur mellem de gamle Ege og skyggefulde Bøge.

Han udtraadte, som før nævnt, af Byraadet i 1909 og døde 4. August 1911, kun 53 Aar gammel.

Skivehus, Kongens Gaard, laa ikke i Skive, men i Skive Landsogn. De mange Lensmænd, som havde Sæde paa den til 1660, da Lensvæsenet blev ophævet, var derfor ikke Borgere i Skive; men Naboskabet førte dog til, at disse Lensmænd ikke alene havde selskabelig Omgang med Byens fornemste Borgere, men at ogsaa nogle af dem tog Del i Arbejdet for Skive By. Om disse Lensmænd kan man faa Besked ved at læse „Jul i Skive“, hvori *Otto L.*

Sørensen har skrevet en Artikelrække om dem: Hvem var Lensmændene paa Skivehus?

En enkelt af dem skal dog lige omtales her, fordi han ved at foraarsage, at Skive Kirke blev forsynet med Kalkmalerier og derved fik et Præg over sig, der skilte den ud fra de omliggende Landsbykirker, var med til at gøre Byen større i Folks Omdømme. Denne Mand var Rigsraad *Niels Høg*, Søn af *Peder Høg* til Eskjær i Salling og *Kirsten Henriksdatter Reberg*. Som voksen ejede han selv Eskjær; men han var yderligere Indehaver af Lensmandsposter: Riberhus i 1484, Lund paa Mors i 1496, Aalborghus i 1506, Astrup 1517—20 og Skivehus fra 1520 til sin Død i 1524. Han blev Rigsraad allerede i 1487. Han var kendt for stor Veltalenhed og Forhandlingsevne og blev derfor brugt ved adskillige Lejligheder som Udsending til vigtige Møder. Han var saaledes Sendemand ved Mødet i Kalmar 1505, hvor han paa *Kong Hanses Vegne* var Anklager mod *Svante Nilson Sture* og de svenske Rigsraader, som Kongen lod dømme som Majestætsforbrydere. I 1506 forhandlede han i Segeberg med Udsendinge fra Lybek. Skønt han ved *Kong Hanses Død* ønskede Hertug Frederik til Konge, blev han dog *Christian den Andens* svorne Mand, der først faldt fra, da Kongen havde opgivet Jylland, og Hertug Frederik stod i Landet med en Hær. I 1524 deltog han i de Herredagsforhandlinger, som fandt Sted i København, og han var Medunderskriver af det bekendte Rigsraadsbrev, som udstedtes 28. Juni samme Aar. Han var til Stede ved Frederik den Førstes Kroning den 7. August, men fik i Helligaandskirken den 10. August et apoplektisk Anfald, der i Løbet af faa Dage medførte Døden.

Som Husbond var han en streng Mand, der søgte at drage den størst mulige Fordel ud af alle de Bøndergaarde, han ejede. Han var Pavekirken tro, hvad Kalkmalerierne i Skive Kirke vidner om.

By og Borger.

Navnet Skive gaar tilbage til den graa Hedenold. Det er vanskeligt at efterspore Oprindelsen, og Tydningen er derfor — som ved saa mange andre gamle Navne — ikke saa let; men at Navnet er det samme, som vi kender i andre Ord i Sproget: Brødskive, Træskive, er vist hævet over enhver Tvivl. Det betyder altsaa det, som er skaaret af en Helhed, og det betød tidligere den af en Stamme udhuggede eller udskaarne Planke. Hvordan har da den afskaarne Skive givet Navn til Bopladsen? Da paalidelige Overleveringer mangler, kan man kun gætte, og man kan da gætte paa, at den Vagt, der i Ufredens Dage har ligget ved Vadestedet, har brugt Skiver som Værn mod de da kendte Vaaben; thi saadan en Værneforanstaltning vilde være ret god. Men Tydningen ufortalt hedder Byen Skive; men hvilket Kendingsnavn bærer dens Borgere?

Den, der kender lidt til vort danske Modersmaal, ved, at meget Ukrudt sydfra er fløjet ind over Hegnet og har fæstet Rod til stort Fordærv for vort rene, danske Maal. I det almindelige Sprogstof er det særligt tyske Ord, tyske Forstavelser og tyske Endelser, der har gjort Skade; men ogsaa Latinen har sat sine Spor! Kirken er ikke uden Skyld i dette. Den missionerende Munk havde om ikke just Latin som sit Modersmaal saa dog som det Sprog, han havde brugt til at erhverve sig Viden og Kultur, og paa Latin kunde han forstaa sine Medarbejdere over hele Verden og blive forstaaet af dem. Det var derfor intet Under, at Latinen øvede Indflydelse paa vort

hjemlige Maal. Senere kom Universitetet, udgaaet fra det latinske Kulturcenter, og de lærde saa ned paa det danske Sprog som et Barbarsprog, der ikke kunde anvendes af Folk med Viden og Uddannelse, og de satte Latinen i Høj-sædet, ikke alene paa Universitetet, men ogsaa paa Forskolerne, der derfor blev kaldt Latinskoler, et Navn, som nu ikke længere har Lovhævd, men alligevel er fuldt levende ude i det brede Lag af Befolkningen. Ja, det blev endogsaa saadan, at den universitetsuddannede Mand, der havde Agtelse for sig selv, ikke kunde gaa rundt med et dansk Navn, med mindre det fik en latinsk Fernis over sig, blev latiniseret. Vi har kun nødig at mindes *Christen Lassen Thygesen*, der af Agtelse for sig selv nødvendigvis maatte have sit Familjenavn omdannet til Tychonius. Det er denne Snobbethed, som *Chr. Wilster* er ude efter, naar han siger:

„Hver Mand, som i Lærdom gik rigtig til Bunds,
Latin paa Papiret kun malte“.

Naar de mest vidende saaledes kunde sætte vort Modersmaal til Side, kan man næppe dadle Borgerne og Bønderne, naar de inden for deres Omraade lod sig forlede til at være Haandlangere for denne Sprogfordærvelse, og under denne Synsvinkel maa man vist se paa den skrækkelige Bastard, Skibonitter, som, naar vi undtager de omboende Folk paa Landet, vel er det gængse Udtryk for Folk fra Skive.

Det er naturligvis ikke alene Skives, men ogsaa andre Byers Folk, der er blevet „velsignet“ med slige Bastardnavne, vi har saaledes Viborgensere og Soranere m. m. fl. Man har kun nødig at nævne saadanne Navne som Atheniensere, Muhamedanere og Kanaanitter for at blive klar over, hvor de Vedhæng er kommet fra, der har gjort Kendingsnavnene paa danske Byers Borgere til de Bastarder, de er.

Men Fejl kan undertiden rettes, og med Hensyn til Indbyggernavne i danske Byer kan man jo blot bruge danske Vedhæng, saa er man atter paa fast Grund.

Hvad bør man da bruge i Stedet for det odieuse Skibonit? Der er i Virkeligheden tre Udveje. Sallingboerne og Fjandboerne kalder en Person fra Skive en Skivebo, og med dette Udtryk er man atter paa dansk Grund. Man kan ogsaa gaa en anden Vej. Skive er en af de gamle korte Typer af Stednavne, og tidligere var det god Sæd og Skik at give dem, der boede i saadanne Byer, et Kendingsnavn, dannet af Bynavnet + ing. Gaar man den Vej, bliver en Person fra Skive en Skiving, Flertal Skivinger. I saa Tilfælde var Skivingerne i Overensstemmelse med de Udsendinge fra Arvika, der meddelte før Afrejsen, at de for Fremtiden vilde kalde sig Arvikinger.

Der findes endvidere et tredje nordisk Element, der kan tilføjes, nemlig verjar, senere udviklet til —ere. Vi kender det fra Københavnerne, Køgere, Hobroere m. fl.

Man har altsaa Muligheder nok for at hjælpe sig, uden at man er nødt til at gaa over Aaen efter Vand, det vil sige, slæbe fremmed Sprogstof ind i vort gode, danske Modersmaal, og mon Tiden ikke har lært os, at *Jean de France* Typerne mest er hule Tønder.

Kilder.

Foruden hvad der nu og da gennem godt 30 Aar er fisket frem i Landsarkivet i Viborg, er der brugt følgende skriftlige Kilder:

Skive første Handelsforenings Forhandlingsprotokol.

Borger og Haandværkerforeningens Forhandlingsprotokoller.

„Skive Folkeblad“s Forhandlingsprotokoller.

Skive Kirkeinspektions Forhandlingsprotokoller.

Skive Menighedsraads Forhandlingsprotokoller.

Aktstykker fra Skive Præstearkiv.

Forhandlingsprotokollen for „Skive Købmænds Hjælpekasse“.

Af trykt Litteratur kan henvises til: „Bogen om Skive“, 1926; „Forhandlinger og Vedtægter vedrørende Skive Købstad“, „Skivebogen“, 1909 og følgende; „Jul i Skive“, 1930 og ff; „Skive Avis“; „Skive Folkeblad“; Niels P. Bjerregaard: Skive Købmænds Hjælpekasse, 1920; Skive Kirker, 1923; Slægten Ring fra Aabosyssel, 1933; Lohmann: Kalkmalerierne i Skive Kirke, 1890; Skibykrøniken, oversat af Heise; P. Schou: Handelen i Skive, 1933; Danmarks Adels Aarbog, 1885; Verdensspejlet, 1905—06; Ill. Tidende, 1903—04, 1906—07, 1916—17; Arkitekten, 1899—1900; Egeria, 1804; Folkeskolen, 1907; Danmarks kommunale Efterretninger, 1907—08.

C. Giessing: Thychoniana; Hist. Arkiv. N. R. XVI; Museum I; Samlinger til jydsk Historie og Topografi IV og 2. R. I; Kirkehistoriske Samlinger 4. R. II; N. M. Petersen: Den danske Litteraturs Historie, 2. Udgave; Hundrup: Dimittenter fra Slagelse Skole; Historisk Tidsskrift 5. R. IV; J. C. Hansen: Christen Hansen og Ingeborg Jensdatter, 1942; Otto L. Sørensen: Gamle Skive, 1946.

NAVNELISTE

A.

Aakjær, Jeppe 11, 18, 22, 23,
26, 38, 51, 106.
Ahlbum, Carl Chr. 101.
" Kirstine 101.
Ahlmann, Arkitekt 88.
Andersen, Andreas 43.
" Esper 38.
Ansgar 36.
Anthonisdatter, Else 113.
Arbien, Magnus G. 97.
Axelsen, Forstander 46

B.

Bahnson, C. F. A. 83
" C. T. 38, 83 ff.
Bechmann, Apoteker 115
Bissen, V. 18.
Bjerregaard, Niels P. 51
Blicher, St. St. 93, 116.
Breth, Cicilie 75.
" Lauritz 75.
Budde, C. C. L. 80.
" Robert 80.
" Vita 80.
Buemann, Aage 103.
" Frantz J. 101
" Hans A. F. 101.
" Jens 101 ff.
" Ludvig 102, 117.

C.

Christensen, J. 42.
Christian II 120.
" III 14, 15.
" IV 15, 65.
" IX 18, 80.
Christiansen, Einar 86.
Christoffer af Bayern 14.

D.

Dahlgren, F. A. 72.

Dahlgren, Valdemar 72.
Dige, Albert 117.
" Peder E. 117.
" Peder J. 117.
" Peder P. K. 116.
Drachmann, Holger 5.

E.

Eibye, Knud 43.
Eriksdatter, Karen 113.

F.

Fellers, Pethrea 40, 87.
Floor, Caroline 85.
Frederik I 14, 63, 120.
" II 14.
" III 15.
" V 15.
" VI 93.
Fredrek på Ransätt 72.
Friis, Fr. 94.

G.

Gabel, Carl Chr. 90.
Gether, J. J. 80.
Giessing, Rasmus J. 91.
Griffenfeldt 96.
Guldberg, Christiane 83.

H.

Hans, Konge 14, 120.
Hansen, Carl 18, 105 ff.
" Christen 105.
" Elin 112.
Hanssen, H. P. 83.
Harder, F. A. 93.
" Jørgen P. 92.
" Rasmine P. K. 92.
Hasse, Provst 8.
Henneberg, Cecilie K. 92.
Hesselberg, Anders 100.

Hestbech 102.
Hestbek, P. 104.
Heug, C. M. 91.
Hjardemaal, P. 102.
Hoffmann, Anker 23.
Holberg 77, 78.
Holm, Hans J. 41.
" P. G. 102.
Holmer, Sophie A. 75.
Hoxer, Peder 100.
Høg, Jacob 36.
" Niels 33, 120.
" Peder 120.

J.

Jacobæus 56.
Jensdatter, Kielsgaard C. K.
79.
Jensen, Ane D. K. 111.
" L. 50.
" Mar. 50.
Jerndorff, Peter 84.
Johnsen, N. F. 94.
Jomfru Marie 33.
Judas 33.

K.

Kampmann, H. 41.
Kierulf, Byfoged 53.
Klerche, Walther 113.
Knud den Hellige 35.
" Lavard 35.
Knudsen, Laurits 113.
" Nielsine F. 95.
Koopmann, J. D. 61.
Kristensen, Nikoline 111.

L.

Lange, Jacobe E. K. 95.
Larsen, Hans W. 18.
Lasson, Anna 118.
" S. U. 118.
Lawaetz 80.
Lejrskov, Niels P. 53, 54.
Lind, Arkitekt 118.
Lohmann, A. H. 79.
" J. J. 38, 40, 79 ff.
Lundsgaard, Anna 103.
Lütken, Niels 89.

M.

Magdahl-Nielsen 18.

Malinowski, Arno 43.
Marie Magdalene 33.
Mathiesen, Kathrine 43.
Mikkelsdatter, Gunder 90.
Molderup, Cornelia B. 96.
Munk, Kr. 43.
Møller, Jens 116.

N.

Nielsdatter, Maren 90.
" Mette 105.
Nielsen, Anders 43.
Norgaard, Apoteker 40, 70,
81, 86 ff.
" C. V. 87.
Norkjær, Karen 75.

O.

Obbekjær, Andréas P. 104.
" Nielsine 104.
Obel, Ingeniør 58.
Odgaard, Per 38.
Olaf den Hellige 35.
Olesen, C. 102.
Olufsen, Erik 113.
" Thorn 112.
Outzen, N. P. Chr. 117.

P.

Packness, Einar 22, 43.
Parsberg, Verner 76.
Pedersdatter, Lisebet 113.
" Mette M. 113.
Pedersen, L. 51.
Preetzmann, Johanne N. 85.
" Sophus 85.
Petersen, Claus 18.
Pontoppidan 57.

R.

Reberg, Kirsten H. 120.
Recke, Ernst v. d. 86.
Reimers, Ingeniør 57.
Ring, Carl V. 92 ff.
" Casper P. S. 95.
" Emma E. 95.
" Jacob P. R. 89 ff, 98.
" N. F. C. 95.
" Nicolaj R. 90 ff.
Rosenstand, Phillip P. 93.
Rothe, Carl A. 96.

Rothe, Caspar Peter 89, 96 ff.
" E. 41.
Rottbøll, Biskop 91.
Rønberg, Ingeborg 117.

S.

Schmidt, Eigel V. 45.
Schou, Julius 118 ff.
" M. 118.
Schütte, Gudmund 51.
Skipper Clement 15.
Snedker, Peder 116.
Soelberg, Edle 101.
" Søren 101.
St. Kjeld 36.
St. Kristoffer 36.
St. Peder 12, 29.
St. Thøger 36.
Stampe, Else M. 101.
Sture, Svante N. 120.
Svindt, Caroline 91.
" Diderik 117.
" Gertrud M. 117.
" Marie E. 117.
" P. Chr. 91.
Sønichsen, Elisabeth Ch. 87.
Sørensen, Mikkell 54, 90, 100.
" Otto L. 119.

T.

Thiele, Borgmester 80.
" Ida 80.
Thonboe, Math. 114.
Thorup, Henrik 116.
" Michel 114 ff.
Thiørring, J. 93.
Thygesen, Lars 75.
Toft-Hansen, H. 43, 53.
Tordenskjold, Peder 96.
Tornsdatter, Anna 113.
Tornson, Oluff 113.
Torp, Ingeborg J. 105.
Tychonius, Chr. L. 74 ff.

V.

Valdemar den Anden 12.
Valdemar den Femte 12.
Vedel, Anders 38.

W.

Wiedewelt, Johannes 97.
Wittrup, Carl Chr. 95.
" Jacobe E. C. 95.
Worm, Holger 103.

Ø.

Øllgaard, Procurator 93.

Kort efter Tegning af *Balling Engelsen*.

Billeder: *Otto Friis Foto*.

INDHOLD:

	Side
Forord... ..	5
Skive	7
Skives Segl	8
Strandkøbing	9
Akselkøbing... ..	10
Skive	10
Oprindelse	12
Købstaden	12
Byen bliver større... ..	15
Anlæg og Skov	17
Byggeforhold	27
Frue Kirke	28
Skive Kirke	38
Skolevæsen	44
Ungdomsskoler... ..	46
Aviser og Tidsskrifter	49
Biblioteket	51
Museet... ..	52
Byens Raadhus	53
Ildebrande	55
Handel... ..	56
Nye Samfærdselsveje... ..	57
Handel og Industri... ..	60
Retsvæsen	63
Byens Styrelse	65
Sygehuset... ..	67
De gamles Hjem	69
Nyt Fremstød	71
Christen Lassen Thychonius	74
Jens Jepsen Lohmann	78
Carl Tolstrup Bahnson	83
Gerhard Norgaard... ..	86
Af Ringernes Æt	89
Caspar Peter Rothe	96
Jens Buemann	101
Carl Hansen... ..	105
Andre Skivinger	112
By og Borger	121